

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Tereza Pšondrová

**ADAPTAČNÍ PROGRAM PODPORUJÍCÍ VSTUP DO ZÁKLADNÍ
ŠKOLY**

Diplomová práce

Olomouc 2017

vedoucí práce: PhDr. Jitka Petrová, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu použitých zdrojů.

V Jablonném nad Orlicí dne 5. 4. 2017

.....

Tereza Pšondrová

Poděkování

Upřímně děkuji vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Jitce Petrové, Ph. D., za odborné vedení práce, poskytování cenných rad, věcných připomínek a především moc děkuji za trpělivost a ochotu vždy pomoci. Dále děkuji MŠ Hradiskové v Jablonném nad Orlicí, která mi umožnila vyzkoušet adaptační program v praxi, ZŠ v Jablonném nad Orlicí a třídám 1. A, 1. B, ve kterých jsem mohla realizovat výzkumné šetření. Nakonec děkuji mé rodině za podporu a pomoc během mého studia.

Obsah

Úvod.....	7
1 Charakteristika dítěte předškolního věku.....	9
1.1 Tělesný vývoj.....	9
1.2 Motorický vývoj	10
1.3 Emocionální vývoj.....	11
1.4 Sociální vývoj	11
1.5 Vývoj poznávacích procesů	12
1.6 Hra	16
1.7 Dětská kresba.....	17
2 Charakteristika dítěte mladšího školního věku	19
2.1 Tělesný vývoj.....	20
2.2 Motorický vývoj	20
2.3 Emocionální vývoj.....	21
2.4 Sociální vývoj	22
2.5 Vývoj poznávacích procesů	23
2.6 Hra, učení a práce v mladším školním věku.....	26
2.6.1 Hra.....	26
2.6.2 Učení	26
2.6.3 Práce.....	27
3 Charakteristika předškolního a školního zařízení	29
3.1 Předškolní zařízení.....	29
3.1.1 Charakteristika učitele MŠ.....	30

3.2	Primární škola	30
3.2.1	Stručná charakteristika školy v současné době	31
3.2.2	Charakteristika učitele ZŠ.....	32
3.2.3	Typologie učitele.....	33
4	Aspekty spojené s nástupem do školy	36
4.1	Termín adaptace.....	36
4.2	Školní zralost	37
4.3	Posuzování školní zralosti	39
4.3.1	Tělesný vývoj jedince	39
4.3.2	Poznávací funkce	40
4.3.3	Pracovní návyky a schopnosti jedince	43
4.3.4	Osobnost jedince	43
4.4	Školní připravenost	44
4.5	Školní nezralost.....	45
5	Rodina a její vliv na dítě	47
5.1	Termín rodina	47
5.2	Typy rodin.....	48
5.2.1	Typy problémových rodin.....	49
5.3	Funkce rodiny	50
5.3.1	Funkčnost rodin vzhledem k dítěti.....	51
5.4	Styly výchovy v rodině	52
5.5	Spolupráce rodiny a školy.....	53
6	Týdenní adaptační program.....	55
6.1	Pondělí	55

6.2	Úterý	59
6.3	Středa	62
6.4	Čtvrtek	65
6.5	Pátek.....	68
7	Reflexe adaptačního programu	74
7.1	Cíl výzkumného šetření	74
7.2	Vzorek pozorování.....	74
7.3	Výzkumné metody	75
7.4	Výzkumné otázky	76
7.5	Vyhodnocení dat	77
	7.5.1 Popis první fáze.....	77
	7.5.2 Vyhodnocení pracovních listů a stručná anamnéza dětí	89
	7.5.3 Popis druhé fáze	103
	Závěr	107
	Seznam použitých pramenů a literatury	109
	Seznam příloh	114
	Anotace	

Úvod

Změna prostředí znamená pro děti předškolního věku velmi významný mezník, který je může ovlivňovat po celou dobu života. Přestup z mateřské školy do základní je pro děti velkou změnou. Děti ztrácí jistotu, známé prostředí, které se pro ně po dobu tří let stalo druhým domovem a zázemím. Nový domov teď hledají v budoucích devíti letech, v jejichž průběhu se z nich stanou žáci a žákyně. Proto je velice důležité, aby tato změna byla pro dítě příjemná, dítě se těšilo a nemělo z přestupu strach. Z malého předškoláka se stává školák, který se učí nové roli, seznamuje se s novým okolím školy i spolužáky a vytváří si vztah k paní učitelce, která ho bude provázet každý den novým vědomostem. Cílem této diplomové práce je zjistit, jak by učitelé mohli dětem ulehčit vstup do nového prostředí a lépe zvládnout následnou adaptaci.

Adaptace jako taková je pro děti stresující. Toto období je pro děti i rodiče velmi náročné. Po většinu předškolní docházky se děti na základní školu těší, a v momentě, kdy nastupují jako školáci do první třídy, začnou mít strach, obavy a mohou se tak u nich projevat různé poruchy či problémy.

V teoretické části je rozpracována charakteristika dítěte předškolního věku, kde je kladen důraz na vývoj dítěte. Za další důležitou a neoddělitelnou složku je v tomto období považována hra a dětská kresba, která může mít jak diagnostickou, tak terapeutickou úlohu. Dále je rozpracována charakteristika dítěte mladšího školního věku zaměřena na vývoj dítěte a hlavní činnosti dětí, kterými jsou učení a práce. Stručné představení předškolního i školního zařízení je nezbytné, a proto je věnována kapitola i těmto pojmům. Adaptace je hlavním tématem této práce, proto byla věnována kapitola i tomuto problému. Také je zde zmíněn vývoj, a připravenost dítěte. Poslední kapitolou v teoretické části je rodina, která má jeden z největších vlivů na dítě, a proto bylo tedy nezbytně nutné toto téma zařadit do diplomové práce.

V praktické části byl sestaven týdenní adaptační program, který by mohl být přínosem pro pedagogy v mateřských školách jako podklad pro činnosti spojené se vstupem do první třídy. Tento program by mohl pomoci dětem, aby se lépe adaptovaly do nového prostředí.

V empirické části bylo cílem pozorování dětí při absolvování týdenního adaptačního programu. V přílohách jsou vloženy pracovní listy, které byly dětem v adaptačním týdenním programu předloženy. Tyto pracovní listy byly vyhodnoceny a zpracovány. Pro zajímavost byly pracovní listy zpracované dětmi umístěny do příloh.

Poslední částí empirického výzkumu bylo pozorování dětí v prvním a druhém týdnu na základní škole v první třídě, které prošly adaptačním programem a srovnání s dětmi, které jím neprošly. Výsledky z tohoto pozorování byly zpracovány do grafů.

1 Charakteristika dítěte předškolního věku

O období předškolního věku se hovoří v souvislosti s dětmi ve věku od tří do šesti let. Toto krátké období je pro dítě velmi důležité. Dítě není schopné žít bez pomoci dospělých a je závislé na interakci s okolím. Pomocí učení dítě získává podklady, které dávají základy budoucí struktury jeho osobnosti. Proto je nezbytné, aby dítě vyrůstalo v podpůrném a rozvíjícím prostředí a klimatu.

Nástup do mateřské školky je pro dítě významný mezník v jeho životě. Dítě získává novou sociální roli, se kterou se postupně vyrovnává. Nástup do předškolního vzdělání každé dítě prožívá individuálně, avšak jeho vstup a přijetí jsou pro něj velmi důležité a ovlivňují tak následnou adaptaci.

Dítě předškolního věku je charakteristické svou představivostí, hravostí a tvořivostí. V předškolním věku je dítě plné síly, stále v pohybu, zvědavé a neustále nadšené. Do všech činností se dítě vrhá naplno. S tím souvisí tělesný, motorický, emocionální a sociální vývoj jedince. Vyvíjí se poznávací procesy, sebeobsluha a slovní zásoba.

Hlavní činností dítěte je hra. Pomocí hry se dítě socializuje. Seznamuje se tak s ostatními členy společnosti i jejím okolím. Hrou se dítě učí, motivuje se a tím následně experimentuje.

Pomocí hry můžeme zkoumat všechny aspekty dítěte. Dalším diagnostickým prvkem, který nám v předškolním věku vypomáhá, je dětská kresba. Pomocí ní tak můžeme rozpoznat závažné problémy, o kterých dítě nechce, nebo neumí samo mluvit.

„Charakteristickým znakem tohoto věku je postupné uvolňování vázanosti na rodinu a rozvoj aktivity, která už není tak samoučelná, umožňuje např. dítěti, aby se uplatnilo a prosadilo ve vrstevnické skupině. K uvolnění této závislosti přispívá osvojení běžných norem chování, znalost obsahu rolí a přijatelná úroveň komunikace.“ (Vágnerová, 2000, s. 102)

1.1 Tělesný vývoj

Mezi druhým a třetím rokem života se růst dítěte výrazně zpomaluje. Baculatost se pomalu vytrácí a dítě může vyrůst o 5 – 7 cm za rok. V předškolním věku už můžeme odhadnout, jak bude dítě velké v dospělosti: *„výška u tříletých chlapců představuje zhruba 53% jejich dospělé výšky, u děvčat je to zhruba 57%“* (Allen, Marotz, 2008, s. 100). Nastává neúměrnost končetin, trupu a hlavy – předškolák působí štíhlejší a delší, jelikož se mu dolní

končetiny prodlužují rychleji, než horní končetiny. Hmotnost dítě nabírá v průměru 2 – 3 kg ročně. Na konci tohoto období dítě dosahuje průměrně 115 - 118cm výšky a 22 kg váhy. Dítě má všechny mléčné zuby, které mu na konci období vypadávají a mění se za druhé zuby.

1.2 Motorický vývoj

Motorický vývoj se rozděluje na hrubou motoriku a jemnou motoriku. Do této kategorie se také zařazuje grafomotorika, která je po dítě v předškolním a mladším školním věku velmi podstatná. Dále sem patří motorika mluvidel a motorika očních pohybů.

Hrubá motorika, která zahrnuje pohyby celého těla, se kolem třetího roku zlepšuje. Dítě nabírá na svalech a tím pádem i na síle. Díky tomu se postupně automatizuje koordinace rukou a nohou a chůze se tím tak stává stabilnější. S tím souvisí vzájemný soulad oka a ruky.

Mezi nejoblíbenější aktivity patří různé prolézání, skákání, šplhání, běhání. Dítě je neustále v pohybu. Kolem šestého roku je dítě schopno plavat, kopat do míče, chytat míč, plavat, nebo lyžovat.

Dítě se během předškolního období učí samostatnosti a samoobsluze. Je schopné se samo obléknout a svléknout, najíst se či se samo obslouží v hygienických záležitostech.

Jemná motorika, která rozvíjí manuální zručnosti jako je práce s tužkou, práce s drobnými předměty, stříhání nůžkami, malovat štětcem, jíst příborem, je závislá na úspěšném kostnatění (osifikaci) zápěstních kůstek. Dítě je díky tomu schopné malovat, kreslit, obkreslovat, stříhat, modelovat a tvořit. Na konci období jsou některé děti schopné si zavázat tkaničky, ačkoliv některým to dělá problém ještě v mladším školním věku.

Kolem čtvrtého roku se začíná vyhraňovat lateralita. *„Dominance jedné ruky je podmíněna převahou jedné mozkové hemisféry nad druhou, pokud je činnost obou hemisfér stejná, mluvíme o ambidextrii – nevyhraněná lateralita.“* (Šimíčková – Čížková, 2010, s. 75). Vyhraněnost u dětí můžeme pozorovat pomocí různých situací. Může nám pomoci tleskání, kdy ruka, která tleská o druhou, je dominantní. Jako další činností může být stavění kostek do nestabilního komínu – dítě dává poslední kostku dominantní rukou, házení míčkem na cíl, navlékání korálků na provázek – ruka, která navléká korálek je opět dominantní.

1.3 Emocionální vývoj

V předškolním období je emocionální vývoj velmi různorodý. Kolem třetího roku je dítě přátelské, rádo se směje a je lehké ho zabavit. Kolem čtvrtého roku už se nálady začínají střídat a dítě se stává nepředvídatelným. Dítě také začíná pociťovat strach z prostředí, lidí a situací, které nezná. Mezi pátým a šestým rokem se změny nálad zintenzivňují a samo si se svými emocemi neví rady.

Jeho nejpřirozenější činností je radost, která se váže vždy ke konkrétní věci. Díky tomu se u dítěte objevuje smysl pro humor.

Podle Čížkové (2008, s. 71) je předškolák schopen rozvíjet vyšší city. Do této skupiny patří city intelektuální, etické, sociální a estetické.

- **Intelektuální city** – při kterých dítě zažívá příjemné pocity, které jsou spojené se získáním nových poznatků.
- **Etické city** – dítě si je vědomé co udělalo špatně, co je správné a co není. Rádo dostává pochvaly, uvědomuje si tresty.
- **Sociální city** - se projevují jak k jeho kamarádům a vrstevníkům, tak k dospělým. Tyto city se věkem mění, kdy zpočátku potřebuje lásku k matce a rodičům, později se však mění na vztah ke kamarádům, to se nejčastěji projevuje u hry, při níž si je vědom potřeby druhého. Dítě si také začíná uvědomovat sebe samo a vytváří si tak vztah k sobě.
- **Estetické city** – zde mají důležitou roli pohádky a hudba, při nichž si dítě uvědomuje krásno. Při hraní her si dítě zažívá příjemné pocity související s oblíbenou aktivitou.

1.4 Sociální vývoj

Dítě předškolního věku získává nové sociální role. Z dítěte se stává žák v mateřské škole, kamarád a partner při hře ve skupině. Děti jsou na své nové sociální role pyšné. Pomocí těchto nových zkušeností si dítě začíná uvědomovat sebe jako osobnost.

Dítě se učí pomocí vzorců chování, které přijímá od okolí. Je důležité, aby mělo dítě ve svém okolí vhodný model, aby vidělo, které chování je vhodné a které vhodné není. Jako jeden z hlavních předpokladů úspěšného sociálního vývoje je pocit bezpečí a jistoty.

Kolem **třetího roku** je pro dítě typické, že si hraje samo. Může si hrát paralelně s ostatními dětmi, nebo se k nim přidá. Často využívá fantazii, například při použití dřevěných kostek jako lodí. Své hračky nerado půjčuje, často je i schovává.

Pro **čtvrtý rok** života dítěte je typická hra s imaginárním kamarádem, se kterým si často povídá. Začíná si více všimnout kamarádů a začíná si hrát ve skupině dětí. Rádo přijímá pochvaly a povzbuzení. V tomto věku se začíná chovat sobecky, posmívá se ostatním dětem a využívá slovních ataků.

V **pátém roce** si předškolní dítě rádo hraje s kamarády a váže se na jedno, nebo dvě z nich. Na rozdíl od třetího roku se o hračky rádo dělí a půjčuje je. Skupinové hraní je přirozená a nejčastější činnost v mateřské škole. Rádo se stará o mladší děti, kterým pomáhá. Děti kolem pátého roku si rádi hrají „na něco/ někoho“. Časté jsou hry „na maminku a tatínka“.

Dítě **šestileté** se stává méně závislé na rodičích, jelikož se mu rozšiřuje okolí kamarádů. Často střídá nejlepší kamarády, což souvisí se změnami nálad. Začíná se chovat „dospělácky“, jelikož si je vědom svého přesunu z mateřské do základní školy a připadá si tak velké a důležité. Je rádo středem pozornosti a chce neustále slyšet pochvalu. Je si vědomé, kdy zlobí a co udělalo špatně. Chápe tak pravidla dospělých a snaží se splnit jejich požadavky. Dítě ve věku šesti let těžko prohrává, není rádo za opravy, a proto často truceje. Je egocentrické a myslí si, že všechno se točí kolem něho.

1.5 Vývoj poznávacích procesů

Do poznávacích procesů zařazujeme: vnímání, paměť, pozornost, představivost a myšlení.

Vnímání

Dítě vnímá velké předměty, se kterými přijde do interakce. Vnímá předměty jako celek. Ve vnímání rozpoznává barvu, využívá sluch, čich, chuť, hmat. Podle Šimíčkové–Čížkové (2010, s. 76), dítě začíná rozlišovat doplňkové barvy, sluchově analyzuje zvuky různých zdrojů, zpřesňuje se mu čichové a chuťové vnímání a hmatem dovede rozlišit vlastnosti předmětu a také je i pojmenovat.

Vnímání ovlivňuje myšlení a zkušenost dítěte, proto je vhodné, aby dítě zkoušelo pomocí vlastního prožitku a tím aktivizovalo vnímání.

V předškolním věku klademe důraz na všechny složky vnímání. Avšak na konci tohoto období by mělo být vnímání na takové úrovni, aby bylo dítě schopné úspěšně zvládat činnosti spojené s nástupem do základní školy.

Zrakové vnímání je důležitým předpokladem pro základy ve čtení a psaní. Dítě by tedy mělo znát barvy a rozlišovat figury. Zrakové vnímání se podílí i na jemné motorice, kdy si dítě staví různé stavby, hrady a využívá tak znalost tvarů i barev.

Sluchové vnímání je nezbytné pro chápání souvislostí, kterými se dorozumíváme. Dítě musí umět na konci období slyšet hlásky, ze kterých se skládají slova a tím celé věty. Pomocí sluchu dítě rozvíjí svou řeč, jelikož od ostatních odposlouchává celý den. Dítě může napodobovat, imitovat i opakovat hlas dospělých a tím se tak řeči učít. Pomocí sluchu dítě rozpoznává rytmus, zvuky a melodie. Následně je pak dítě schopné zazpívat, či doprovodit píseň.

Paměť

„Základním rysem paměti, je neustále převaha konkrétnosti a mimovolnosti. První projevy úmyslné paměti se projevují koncem předškolního věku. Převládá paměť mechanická (opírá se o vnější znaky), avšak rozvíjí se už i paměť slovně logická (postihuje vnitřní vztahy). Známé a často se opakující události dovede dítě reprodukovat na základě logického sledu a logických souvislostí.“ (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 76).

Pomocí mechanické paměti si dítě velmi rychle dokáže osvojit básničky, či písničky. Rozvíjí se logická paměť, kterou dítě využívá při jednoduchých činnostech. Dokáže spojovat souvislosti, pamatuje si hlavní svátky, roční období a předškoláci by měly být schopni si zapamatovat celé své jméno, příjmení a adresu bydliště. Kolem čtvrtého roku si je dítě schopné vybavit zapamatovanou činnost, která pro něj byla obzvláště emotivní.

Pozornost

Dítě nedokáže dlouho udržet pozornost, proto by se mělo přihlídnout k jeho věku při plánování různých aktivit. Úmyslná pozornost se teprve vyvíjí. Pozornost se pomalu prodlužuje. Dítě kolem šestého roku vydrží max. 10 minut přímé pozornosti. Proto je velice důležité, aby se činnosti často měnily a dítě tak neztrácelo zájem.

Pozornost není stálá a záleží na temperamentu dětí. Přelétavost při činnostech různého druhu je odrazem povahy jedince.

Představitost

Fantazie je jedním z hlavních nástrojů při hře u dítěte předškolního věku. Využívá ji při reprodukování ději pohádky. Dítě je schopné popsat zážitky, které zažilo, velmi intenzivně. V tomto období si dítě rádo vymýšlí. Představitost dítě využívá nejen při hře s kamarády, ale také ve výtvarném projevu. Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 76), si dítě pomocí fantazijních představ vysvětluje realitu, čímž vznikají neopakovatelné originální reakce. Představy jsou tak živé a opravdové, že je dítě často neodlišuje od vjemů a považuje je za realitu.

Myšlení

Myšlení prochází výraznou změnou a vyvíjí se dlouhodobě. „*Dítě opouští fázi předponového myšlení a přechází na úroveň názorného, intuitivního myšlení.*“ (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 77). Dítě stále vychází ze zkušeností, které si prožilo a jeho myšlení je stále egocentrické. Myšlení dítěte vychází z názornosti a podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 77) je období od dvou do sedmi let předoperačním stadiem vývoje, neboť dítě ještě nechápe určitá pravidla a operace.

Mezi čtvrtým a šestým rokem je dítě schopné zařadit správně pojmy do kategorií, rozvíjí se tedy pojmové myšlení – například časové pojmy, roční období, správně přiřazuje barvy a tvary, přiřazuje správné pojmy do daných kategorií. Na konci tohoto období si začíná uvědomovat pravolevou orientaci. Dokáže identifikovat určité věci, avšak vztahy mezi nimi nechápe. S myšlením také souvisí rozvoj řeči.

Řeč

Nejčastější otázka u tříletého dítěte je: Proč? Děti jsou velmi zvědavé a zajímá je vše, co se kolem nich děje. Často děti nerozumí, nebo nechápou, co znamená určitá situace, nebo co je to za předmět. Pomocí této otázky poznávají a osvojují si tak novou slovní zásobu. Do třetího roku znají děti kolem 1 000 slov. Během předškolního věku se děti naučí kolem 2 500 nových slov a na konci tohoto období, tedy kolem šestého roku, umí předškolák 3 000 až 6 000 slov. Na slovní zásobu má velký vliv čtení pohádek, vyprávění si s dětmi, osvojování si nových písniček, básniček a říkanek.

Dítě je schopné odpovídat na jednoduché otázky, osvojuje si sociálně interakční výrazy jako: děkuji, prosím, ahoj, dobrý den apod., dokáže rozlišit jednotná a množná čísla, začíná užívat předložky, přivlastňovací zájmena, rozumí jednoduchým vtipům, definuje předměty, vytváří věty.

Allen, Marozt (2008, s. 132) uvádí, že kolem šestého roku se dítě každý den naučí pět až deset slov, správně časuje slovesa, vztek ventiluje slovními výlevy, baví ho poslouchat a vymýšlet jednoduché příběhy a je schopné se učit novému (cizímu) jazyku.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 78), se v předškolním věku vyskytují jisté disproporce:

- 1) **Řeč zaostává za myšlením:** myšlení dosahuje vyšší úrovně než řeč. To je typické pro začátek předškolního věku, kdy např. dítě dovede úspěšně vykonávat nějakou činnost, nedokáže ji však pojmenovat.
- 2) **Řeč předbíhá myšlení:** počátkem druhé poloviny předškolního věku nastává prudký rozvoj řeči, narůstá řečová aktivita, což souvisí s tvořením pojmů a s narůstající dětskou zkušeností. Dítě si samo vymýšlí slova pro označení neznámých věcí a situací. Vypělost myšlení a řeči se odráží v emočních projevech a v sociálním chování.

V souvislosti s řečí vznikají řečové vady, se kterými se u dětí v předškolním věku setkáváme častěji než dříve.

Do řečových vad zařazujeme poruchy komunikačních schopností jako je: **vývojová nemluvnost** (dítě do tří let nemluví), **akustická dysgnozie** (dítě vidí, slyší, ale není schopné si pamatovat slova, nebo jejich význam), **prodloužená fyziologická nemluvnost** (dítě nemluví po třetím a čtvrtém roce, bývá u dětí nedoslýchavých).

Další řečové vady jsou zařazovány mezi neurotické poruchy řeči, patří sem: **mutismus** (náhlá ztráta již vyvinuté řeči), **efektivní mutismus** (projevuje se s určitou situací, nebo osobou, kdy dítě nekomunikuje).

Dále jsou řečové vady rozděleny na poruchu zvuku řeči, kam patří **huhňavost** (porucha zvuku řeči, kdy se projevuje vada rezonance v nosohltanové a nosní dutině) a **palatolalie** (silně narušená výslovnost, málo srozumitelná řeč způsobená vrozeným rozštěpem). Poruchy plynulosti řeči: **koktavost** (jako následek přetížení, nervozita, stres), **breptavost** (zrychlené tempo řeči). Poruchy artikulace, kam patří **dyslalie** (dočasná vývojová porucha spojená s vypadáváním mléčných zubů, nebo špatným řečovým vzorem), **dysartrie** (porucha artikulace, zejména u dění s DMO).

1.6 Hra

Hra je jedna ze základních lidských činností z hlediska obsahu vedle práce a učení. Liší se svými znaky od práce a učení, je to specifický druh lidské činnosti. Dítě se skrz hru socializuje, učí, seznamuje s okolím a pracuje. Hra slouží k uvolnění, relaxaci a odpočinku.

„Dětská hra je základním výchovným prostředkem, jímž se usměrňuje vývoj dětské osobnosti.“ (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 79)

Dítě bere hru jako své zaměstnání. Hraje si za všech okolností, i když je unavené. Pro pedagogy je hra přirozenou diagnostickou pomůckou, při níž zkoumá úroveň dítěte. Prostřednictvím hry zjišťujeme úroveň rozumového a sociálního vývoje a také tělesný i pohybový vývoj.

Při hře je dítě spontánní, vždy vychází z jeho vnitřní motivace. Při hře je dítě uspokojené, radostné, citově ji prožívá, tím se stává v předškolním věku terapeutickým prostředkem. Hra je typická pro svou tvořivost, dítě při ní používá své poznatky a zkušenosti.

Vývoj hry z hlediska vztahu k vrstevníkům

- 1) **individuální hra** – dítě si hraje samo. Nechce a neumí si hrát s jinými dětmi. Dítě stojí o starší děti, dospělé. Typická pro děti kolem tří a čtyř let.
- 2) **paralelní hra** – hra vedle sebe. Děti si hrají vedle sebe, ale ne ještě spolu. Okolo čtvrtého roku.
- 3) **párová hra** – hra ve dvojicích. Hra s někým (kamarád, spoluhráč). Typická je pro děti kolem čtvrtého a pátého roku.
- 4) **skupinová hra** – společná hra více než dvou dětí. Domlouvají se na pravidlech, rozdělují si role. Nastupuje v pěti až šesti letech a přesahuje do dalšího období (mladšího školního věku).

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 79) jsou hry v předškolním věku rozmanité. Nejoblíbenější jsou hry tematické, konstrukční a pohybové.

- **Hry tematické** – také jinak námětové, hry na „něco“ – na maminku a na tatínka, na obchod, na doktora, popeláře, vojáky apod. Zde děti napodobují činnost dospělých a různé děje ze svého prostředí. Jde v nich o reprodukci skutečnosti. Dítě si však upravuje skutečnost podle svých představ. Prostřednictvím námětových her si dítě

zpřístupňuje svět dospělých. Současně rozvíjí u dítěte fantazii a vznikají také pravidla, kterými se dítě učí.

- **Hry konstrukční** – rozvíjí tvořivost, myšlení, ale i pohybové schopnosti. Při těchto hrách jde vždy o vytvoření něčeho nového z různých materiálů. Prostřednictvím těchto her si děti rozvíjí volní vlastnosti jako je vytrvalost a překonávání překážek.
- **Hry pohybové** – velmi oblíbené hry. Rozvíjí orientaci v prostoru. Pohyby dítěte se rozvíjejí v konkrétní činnosti a ve všech herních aktivitách.

S hrou souvisí také hračka, která se stává neoddelitelnou složkou pro hru. S přibývajícím věkem dítě o hračku ztrácí zájem, nebo na ni klade realističtější podmínky. Jelikož hra není ovládána a hlídána naším chováním, můžeme pozorovat temperamentové vlastnosti dítěte.

1.7 Dětská kresba

Dětská kresba má terapeutický účinek, dítě může pomocí kresby vyjádřit své pocity, obavy a představy.

Kresba se může podobat mluvené řeči. Například prvotní čáranice může být spojena s prvními slovy a žvatláním dítěte. Dítě chce zachytit svoji kresbu nejen nátlakem z okolí, ale z vlastního rozhodnutí, jelikož chce po sobě zanechat reálnou stopu. Nejčastěji dochází k rozvoji kreslení u dětí kolem třetího věku, kdy si uvědomuje sebe samo.

Podle Svobody, Krejčířové, Vágnerové (2001, s. 271): se v kresbě odrážejí různé psychické i jiné procesy, jde např. o kognitivní přístup ke ztvárnění tématu, o celkovou úroveň jemné motoriky a senzomotorické koordinace, o schopnost vizuální percepce, resp. o soustředěnost na vizuomotorickou činnost. Projevuje se v ní typ temperamentu a emoční prožívání, lze zjistit i způsob nazírání a postoj k určité skutečnosti, např. rodinným vztahům či sebepojetí. Poskytuje i možnost motorického, resp. celkového uvolnění, snižuje napětí, nejistotu a nedůvěru, která může komplikovat spolupráci, nebývá časově ani jinak náročná a může poskytovat různé užitečné informace.

Jak uvádí Příhoda (1967) in Šimíčková – Čížková (2010, s. 81 – 83) můžeme kresbu rozdělit do stádia vývoje:

- 1) **Stádium črtací experimentace** - první vývojový stupeň, začíná již před druhým rokem

- jde o motorickou, málo koordinovanou, bezplánovitou a bezobsažnou aktivitu - založena na čarání dítěte tužkou po papíru (objevují se obloukové či kyvadlové čáry, později kruhové, elipsovitě a spirálovité tahy – pohyby vycházejí z ramenního kloubu, později kloubu zápěstního)
- 2) **Stádium prvotního obrazu** - po třetím roce života dítěte
 - zpočátku dítě spojuje kresbu s určitým významem už v průběhu črtání, později kresbu předchází určení jejího významu, dokáže kresbu znovu opakovat (kresba ještě není všeobecně srozumitelná)
 - 3) **Stádium lineárního náčrtu** - nástup kolem čtvrtého roku
 - dítě si vytváří základní hrubou podobu zvoleného objektu s jeho hlavními znaky; lineární náčrt je již kresbou uvědomělou a tematicky zaměřenou (nejčastěji na člověka); to, co dítě znázorní, se zcela řídí subjektivním názorem a pocitem dítěte
 - kreslí z představy (co o skutečnosti ví, nikoliv co vidí), co se mu líbí, k čemu má kladný vztah, je obvykle velké a barevné; nezvládá ještě proporce a prostor, kreslí i to, co nemůže být viděno (transparence)
 - 4) **Stádium realistické kresby** - nástup mezi pátým a šestým rokem
 - dochází k oddělení dětského zážitku od reality; dítě kreslí podle své představy, nikoliv podle předlohy, na předmětech začíná rozlišovat jejich objektivní znaky
 - 5) **Stadium naturalistické kresby** - tímto stádiem je ukončen vývoj dětské kresby, nastupuje po desátém roce
 - ztrácí se realistické prvky, dítě začíná kreslit ne podle toho, co o předmětu ví, ale jak se mu předmět skutečně jeví; zlepšují se proporce, kresba je perspektivní, stínovaná, prostorové zobrazování, zachycení pohybu
 - většina dětí se mezi 10. a 11. rokem dostává do stádia „krize kresebného projevu“ – kresebný projev se stává popisný, se vzrůstající kritičností myšlení si začíná uvědomovat svou kresbu jako nedokonalou a svůj kresebný projev potlačuje

„Dětská kresba představuje originální výpověď o psychickém světě dítěte - můžeme tak lépe poznat schopnosti dítěte, jeho problémy a umožňuje nám seznámit se s tím, jak děti vidí svět, jak reagují a vyrovnávají se se svým okolím.“ (Šimíčková – Čížková, 2010, s. 84)

2 Charakteristika dítěte mladšího školního věku

Pro mladší školní věk je typický vstup do školy. S tím spojená situace v dětech vytváří nadšení, ale také obavy. Prostřednictvím kognitivního vývoje si postupem času dítě uvědomuje, co se děje, učí se pravidla společnosti a postupně se jimi řídit.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 105) vymezujeme mladší školní věk časovým úsekem od 6 – 7 let do 10 – 11 let, do doby, kdy se začínají objevovat první známky pohlavního dospívání.

Mladší školní věk se zpravidla dělí na:

„1. Ranný školní věk trvá od nástupu do školy, tj. přibližně od 6–7 let do 8–9 let. Je charakteristický změnou životní situace a různými vývojovými změnami, které se projevují především ve vztahu ke škole.

2. Střední školní věk trvá od 8–9 let do 11–12 let, tj. do doby, kdy dítě přechází na 2. stupeň základní školy a začíná dospívat. V průběhu této fáze dochází k mnoha změnám, které jsou podmíněny nejen sociálně, ale i biologicky. Lze je považovat za přípravu na dobu dospívání.

Třetí skupinou je starší školní věk, který se kryje s pubertou.

3. Starší školní věk navazuje na období středního školního věku a trvá do ukončení základní školy, to znamená přibližně do 15 let. Toto období bývá označováno jako pubescence.“ (Vágnerová, 2000, s. 148)

V mladším školním věku se u dětí začínají projevovat výchovné problémy a také specifické poruchy učení. Dítě může mít se změnou prostředí značné problémy, může se začít pomočovat, objevují se tiky, známky napětí, apod. Pokud proběhne správná adaptace, dítě si postupem času zvykne a problémy odezní. Ačkoliv se jedná o náročné období, většina prvňáčků se lehce adaptuje a na školní prostředí si zvykne.

Langmeier (1983) in Šimíčková-Čížková (2010, s. 105) charakterizuje tuto etapu jako věk střízlivého realismu, kdy je školák zaměřen na svět, jaký je, chce ho pochopit (na rozdíl od předškoláka, která je orientován více na vlastní přání a fantazii, na své nitro). Tento poznatek můžeme sledovat na dětské kresbě, hře i zájmu dítěte.

Stejně jako v předškolním věku je pro dítě velmi důležitý kvalitní vzor nejenom v rodině, ale také ve školním vzdělávání. Pedagog se stává průvodcem, autoritou, kamarádem a žák si tak k němu tvoří určitý vztah, ve kterém budou kooperovat určitou dobu.

2.1 Tělesný vývoj

Mezi školními dětmi jsou značné individuální rozdíly. Speciálně při porovnání biologického a kalendářního věku můžeme pozorovat, že ne vždy tyto věky souhlasí. Změna tělesného vývoje je velmi rychlá a zpomaluje se až kolem osmého roku.

U dítěte mladšího školního věku se zdokonaluje a posiluje celé tělo. Orgány se zvětšují, srdce narůstá na objemu, zvyšuje se hmotnost mozku, lépe pracují klouby i svaly.

Paže i nohy se prodlužují, děvčata mohou v tomto období přerůst chlapce. Ačkoliv se posiluje obranyschopnost, je dítě často nemocné, avšak nemocnost není tak častá jako u předškolních dětí. Ke konci období se lepší celkový zdravotní stav a dítě nebývá už tolik nemocné.

Allen, Marotz (2002, s. 130) uvádí, že mléčné zuby vypadávají a pomalu se mění za druhé, trvalé. Dítě za rok průměrně přibere kolem 2 – 3 kg a na konci období váží kolem 40 kg. Růst je vyrovnaný a pomalý, děvčata jsou spíše menší, než chlapci. Ke konci období mohou žáci dosahovat až 145 cm. U některých dívek už v tomto období dochází k projevu sekundárních pohlavních znaků.

2.2 Motorický vývoj

Motorický vývoj u mladších školních dětí se v porovnání s předchozím obdobím zklidňuje. Pohyby jsou koordinovanější a přesnější a také se zdokonaluje jemná i hrubá motorika. Koordinace oka a ruky je na dobré úrovni. Dítě se s oblibou oddává pohybovým aktivitám, při kterých může vydat velké množství energie, rádo běhá, tancuje, jezdí na kole, plave.

Dítě má z pohybu radost, a proto je velmi účinným způsobem při duševní nerovnováze, kdy má dítě v sobě psychické napětí. Pomocí pohybu se dítě uvolňuje, a proto by měl být pohyb automatickou činností každý den.

Školák rád vyhledává týmové hry, při kterých je víc vrstevníků najednou. Chlapci mají nejraději fotbal, děvčata ráda tancují. Obě pohlaví mají rády hry jako je např. Na Mrazíka, Na rybáře, Molekuly apod.

Dnešní dítě mladšího školního věku netráví tolik času venku jako dříve. Za příčinu je udávána větší míra stráveného času u počítače, televize, mobilních telefonů a tabletů. Dnešní

rodič si neuvědomuje, že je svým chováním pro děti velkým vzorem. Časté používání těchto technologií se pak pro děti stává přirozenou součástí jejich života.

Tím je zapříčiněno, že děti tráví málo času v přírodě a v pohybu, což má za následek špatný zdravotní stav, častou nemocnost, zkrácené svaly a postupně až nadváhu. Naštěstí dnešní doba neposkytuje dětem jen negativní vlivy, ale nabízí spoustu zájmových kroužků a aktivit pro děti.

Volnočasové organizace jsou zaměřené na sport, hudební, dramatickou či výtvarnou činnost. Žák si může vybrat kroužek, který ho bude bavit a následně rozvíjet po různých stránkách jeho osobnosti.

2.3 Emocionální vývoj

Emoční porozumění u žáka postupně narůstá a školák tak začíná chápat city i vnější výraz, kterým doposud nerozuměl. Labilita a impulzivita se začíná ustalovat a žák umí své emoce lépe ovládat či dokonce některé pocity potlačovat.

Dítě je citově ovlivňováno. Citová stránka má rozhodující vliv na dítě, na jeho úspěšnost i spokojenost. V tomto období nastává rozvíjení vyšších citů (intelektové, etické, sociální a estetické).

„V oblasti sebepojetí je podstatné kladné sebehodnocení, které je pro duševní výkonnost i celkové zdraví dítěte v rodině a jeho celková podpora.“ Šimíčková-Čížková (2010, s. 110)

Dítě si je vědomo morálních hodnot a utváří si tak postoje. Uvědomuje si, že každý má nadání na jinou činnost. Podle Allena, Marozte (2008, s. 146) není dítě tak kritické vůči vlastním výkonům, ale snadno ho vyvede z míry, když nějaký úkol nedokáže splnit, nebo když výsledek jeho snažení neodpovídá očekávání. Stále touží po pozornosti a uznání ze strany učitele a rodičů. Rádo se předvádí před dospělými a soutěží s nimi v různých hrách.

Nejobvyklejšími city školáka jsou žárlivost a strach. Tyto city zapříčiňuje strach z trestu. Dítě je schopné emoční komunikace, jejímiž hlavními složkami jsou empatie, opora a porozumění. Vlivem těchto nových pocitů, které dítě zažívá, dokáže kooperovat ve skupině a pomáhat ostatním. To je jeden z hlavních aspektů při tvoření příjemného klimatu třídy a následného se těšení do školy.

2.4 Sociální vývoj

Nová sociální role žáka je pro společenské postavení dítěte velmi významný mezník. Do jeho prostředí se dostávají noví lidé – spolužáci, vrstevníci, učitelé. Dítě získává nové zkušenosti a postupně se odpoutává od rodiny, ta je však pro něho i nadále základem bezpečí a jistoty. Po vstupu do základní školy dítě ztrácí jistotu, kterou mělo ve své rodině. S tím souvisí osamostatnění se a naučit se přijmout zodpovědnost samo za sebe a za svoje jednání.

Z počátku se dítě stará hlavně samo o sebe, zajímá se o své výsledky a úspěchy. Postupem času se učí vnímat třídu jako kolektiv, jehož je součástí a sobeckost zde není na místě. U školáka se rozvíjí kamarádské vztahy, ačkoliv si ještě neumí s jistotou poradit se žárlivostí, nebo soutěživostí. Třída není zpočátku diferenciována, vztahy jsou náhodné a postupem času se vytríbuji. Automaticky se třída rozděluje na chlapce a děvčata.

Přijetí dítěte skupinou je pro něho podstatné. Skupinové hry ho baví a přeje si, aby ho vrstevníci brali kamarádsky. Vybírání do týmu, kdy vždy zůstane jedno dítě poslední (a většinou je to pořád to samé), je pro něho velmi potupné. Zde by do situace měl vstoupit pedagog, který by opakovanou situaci vyřešil.

Dítě je velmi citlivé a může lehko sklouznout k pocitům méněcennosti a úzkosti. Toto období je velmi důležité právě pro sebepojetí žáka, jelikož se pocity spojené s úspěchem a neúspěchem stabilizují kolem čtvrté až šesté třídy.

„Role školáka není výběrová, dítě ji získá automaticky, bez ohledu na vlastní přání. Má pevná pravidla a každý dítě tuto roli přijímá individuálně.“ (Vágnerová, 2000, s. 159)

Morální vývoj je silně ovlivněn rodinou, přebírá si od ní hodnoty a postoje. Proto školák při socializaci vychází ze zkušeností, které v rodině získal. Rodiče jsou pro dítě vzorem nejen v chování, ale také v mezilidských vztazích. Muži dávají určitý vzorec svým dětem při jednání se ženami a naopak. Důležitou roli má ale sourozenec, který má vliv na dítě při socializaci ve skupině spolužáků. Dalším vzorem pro dítě se stává pedagog, který ho formuje nejen po stránce intelektuální, ale také právě sociální.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 110) je dítě socializováno nejen z vnějšku rodiči, sourozenci, vrstevníky, učiteli apod., ale také se socializuje samo - sebesocializuje. Dítě je schopné vnitřně samo zpracovat informace z okolí, vysvětluje si tyto reakce po svém. Když si dítě uvědomí sebe samo a základní informace o sobě, utváří si tak základní pojetí vlastní identity. Toto úzce souvisí se školou a jejím prostředím, jelikož dítě často naráží na situace

a autority, se kterými nesouhlasí. Ale protože si je vědomé povinné školní docházky, postupně se musí vyrovnávat s nespokojeností a učí se tak potlačit své ego.

2.5 Vývoj poznávacích procesů

Poznávací procesy jsou, tak jako v předškolním věku, spjaté s emocemi a city. Dítě nechce získávat informace pasivně, ale chce se přijímání vědomostí zúčastnit samo a pochopit tak souvislosti podle sebe. Se starším věkem je dítě déle schopno vnímat a udržet tak pozornost. Školák je vytrvalý a velmi zvědavý.

Vnímání

Přirozenou zvědavostí dítěte roste i cílevědomé vnímání. Žák poznává vlastnosti předmětů, setkává se s novými situacemi a vztahy. Vliv na vnímání má rozvoj centrální nervové soustavy. Dítě je schopné vnímat všeobecněji a uvědomuje si konkrétní detaily, na rozdíl od předškoláka, který vnímal věci jako celek.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 107), dochází k velkému rozvoji ve zrakové ostrosti, rozlišování barev, tvarů i velikosti, ke sluchové a hmatové citlivosti. Právě rozvoj zrakového vnímání je pro dítě mladšího školního věku významné, jelikož oční pohyby úzce souvisí se schopností naučit se číst a psát.

Sluchové vnímání je zaměřeno na mluvenou řeč. Sluchová percepce je ovlivněna levou i pravou hemisférou mozku a pro úspěšné zvládnutí základních dovedností jako je čtení a psaní je důležité, aby obě hemisféry spolupracovaly.

Paměť

„Paměť má v lidském životě obrovský význam. Jde o funkci psychiky, která umožňuje uchování zkušeností a informací o okolním světě i o sobě samém.“ (Plevová; Petrová, 2012, s. 81). Dítě mladšího školního věku má na začátku tohoto období paměť mechanickou a neúmyslnou. Postupně se stává záměrnou a vytváří se logický úsudek. Podle Plevové, Petrové (2012, s. 82) má paměť tři fáze: schopnost vštěpování, uchování a vybavování zkušeností:

- 1) vštípení** – Jedná se o přijetí nějaké informace do našeho vědomí. Je to přeměna informace do podoby, která je pro lidskou psychiku srozumitelná. Důležitá je při tom spoluúčast dalších psychických procesů (vnímání, myšlení, citové prožívání).

2) uchování v paměti (retence) – Znamená proces podržení a uchování informace po různě dlouhé časové období. Pro uchování informací je potřeba tzv. „zakódování.“ = zpracování, označení a zařazení informace. Zakódování je spojeno se zapamatováním a snadným vybavováním.

3) vybavení (reprodukce) – Jde o vyhledání informace v dlouhodobé paměti a její vyvolání zpět do vědomí.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 107), dítě propojuje různé druhy paměti (senzorickou, krátkodobou a dlouhodobou paměť) a prostřednictvím toho je paměť efektivnější. Důležitá je také motivace a vedení učitele.

Pozornost

Zpočátku období dítě není schopné se oprostit od rušivých vnějších vlivů, a tím je jeho pozornost často přerušována. Pozornost je také ze začátku školní docházky krátkodobá, avšak rozhoduje o kvalitě kognitivních procesů, o žakových úspěších i neúspěších. Důležité je střídání činností a úlohy kratšího charakteru, aby byla pozornost delší.

Také je velmi důležitá motivace a způsob přístupu učitele. Pedagog, který zahrne do výuky pestré aktivity a je schopný děti kladně ohodnotit, je pro začátek školní docházky to nejlepší, co si žák může přát. Pedagog by měl také zařadit oddechová cvičení, která jsou vhodná jako relaxace.

Pro některé děti, které právě nastoupily do školy, je náročné udržet pozornost, setrvat delší dobu na jednom místě, či nevyrušovat dialogy se spolužáky. Pedagog by měl být v tuto chvíli trpělivý, ale také důsledný. Některé děti se naučí správnému chování ve škole až po několika měsících.

Představivost

„Představivost dosahuje u mladšího školáka vrcholu. Postupně ztrácí typickou spontaneitu z předškolního období, dítě dovede rozlišit skutečnost a fantazii, stále více vniká do životní reality.“ (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 107)

Do své představivosti se dítě dostává prostřednictvím her a knih. Představivost je utlumena reálným světem, tedy školním prostředím, ve kterém se pohybuje každý den. Jak uvádí Šimíčková-Čížková (2010, s. 107), vlivem školní práce se rozvíjí úmyslná a záměrná představivost. Jde se o důležitý moment, kdy se jedná o přechod od bezpečného vzniku

představ ke schopnosti si představy vyvolat záměrně. Prostřednictvím toho je žák dále schopen operovat s představami a tím je umožněna práce s pojmy.

Myšlení

Na rozvoj myšlení má u dítěte mladšího školního věku rozhodující vliv školní prostředí, učitel a motivace. Dítě používá logické myšlení s odůvodněním prostřednictvím konkrétních věcí a jevů. Piaget (1970) in Šimíčková-Čížková (2010, s. 108) uvádí, že myšlení v tomto období má fázi konkrétních logických operací.

Žáci vycházejí ze zkušeností a z kontaktů s určitými lidmi a situacemi. Zpočátku děti vycházejí z názorného a na předměty podnětného prostředí. Postupem času a řízeného vyučování se myšlení odpoutává od vnímání a jedná se tak o samostatný kognitivní proces.

Myšlení začíná být realističtější, dítě ztrácí egocentrický přístup. Žák je schopný pracovat se znaky a symboly, což je základem pro nácvik četní, psaní a počítání. Chápe perspektivu a kresba v tomto období má realističtější podobu.

Podle Šimíčkové-Čížkové (2010, s. 108) si dítě kolem osmi let upevňuje vědomosti v chápání času. Dítě dokáže zařadit události do ročních období, určit čas. Dítě chápe denní a týdenní rytmus. Zajímá se o názory druhých a postupem času se učí je respektovat. Je si vědomé, že každý člověk má své sociální role.

Motivace je důležitým faktorem podněcování dítěte k lepšímu výkonu. Jedná se jak o přímou pochvalu, ale také o neverbální komunikaci a to o úsměv, dotek, pohled. Problém může být ve tvořivém přístupu, kdy si dítě přináší z rodiny vzorec postupu, při kterém směřuje pouze k jedinému cíli a nesnaží se tak hledat více řešení a přístupů.

Řeč

Díky školní docházce si žák osvojuje čtenou i psanou řeč. Častý problém se správnou výslovností a s logopedickými nedostatky u dítěte se odráží nejenom na mluvě, ale také na psané podobě, jelikož dítě, které neslyší dané hlásky, čili ani sebe, tyto problematické hlásky nemůže správně zapsat. Po osvojení základních dovedností čtení se dítěti velmi rozvíjí slovní zásoba, umí správně a vhodně tvořit souvětí i s určitými gramatickými pravidly a také artikulace se u dítěte mladšího školního věku zlepšuje. Rozdíly v řeči, co se týče pohlaví, nejsou potvrzeny, studie však prokázaly, že na řeč má velký vliv prostředí, ve kterém se dítě pohybuje.

2.6 Hra, učení a práce v mladším školním věku

Plnit zadané úkoly od paní učitelky, nebo pana učitele je hlavní činností dítěte. Pedagog zařazuje hry do výuky, aby žáky motivoval. Žáci se rádi učí pomocí hry, kdy při nácviku, nebo opakování používají více smyslů a můžou tak zapojit co nejvíce možných spojů. V tomto případě je využita často zmiňovaná věta Jana Ámose Komenského – Škola hrou! Děti mají tento způsob výuky rády a upřednostňují ho před klasickým drilem.

2.6.1 Hra

Dítěti se mění záliby a zaměření hry už je spíše na konstruktivní činnosti, soutěživé, intelektové apod. Žáka více baví náročnější hry založené na intelektu a logickém uvažování.

Rádo dodržuje složitější pravidla, je samo schopné hru vymyslet a žádá po ostatních, aby si s ním hru vyzkoušelo a řídilo se tak jeho pravidly. Dítě tím zapojuje tvořivost a fantazii. Hra je i v mladším školním věku pro děti způsob relaxace. Nejenom, že se pomocí hry učí, ale také se od učení a školních povinností odreagovává. Jedná se o psychohygienu dítěte.

Dítě si velmi cenní, když je ve třídě příjemné prostředí, přátelská atmosféra a nejen starší děti oceňují smysl pro humor. Pedagog je pro žáka autoritou, ale zároveň kamarádem, což je základní podmínka pro úspěšnou práci a vzájemnou interakci.

Tak jako v období předškolního věku má i v tomto období hra diagnostickou i terapeutickou funkci, a proto by se učitel bez ní neměl obejít. Hra i v tomto věku uvolňuje dítě od stresu a napětí. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 113)

Seberealizace je jedna z nejdůležitějších lidských potřeb. Úspěchy, které jsou kroky pro sebeuplatnění, můžeme získat nejen ve škole, ale také v již zmíněných zájmových kroužcích a zájmových činnostech. Tyto činnosti člověka obohacují, socializují a opět formují člověka, i když často nemývají dlouhodobý charakter.

2.6.2 Učení

Děti zkoušejí různé způsoby učení a osvojování si nových poznatků. Samotné učení probíhá ve výuce, přičemž hlavní úlohu má zde pedagog, který má za cíl žáka přimět uvažovat daným způsobem, který je mu nejbližší.

„Výuka se zaměřuje na chápání souvislostí a vztahů, to znamená, že se rozvíjí logické uvažování. V menší míře se výuka zaměřuje na schopnost volit určitý způsob řešení problémů a používat určitá pravidla. To znamená, že se ve škole rozvíjí strategie uvažování. Školní děti se dovedou soustředit na detaily a na jejich vzájemné vztahy. Dovedou si potřebné informace opakovat. Při řešení problémů využívá myšlenkových operací, hledá základní princip úlohy, kterou má řešit.“ (Vágnerová, 2000, s. 156)

Dítě se učí na základě zkušeností, nebo přímo pod vedením pedagoga. Podle Vágnerové (2000, s. 157), se dá učení rozdělit na tři strategie, které pomáhají řešit problémy. Jedná se o:

- **Učení pokusem a omylem** – kdy učení probíhá přirozeně, bez vedení druhou osobou. Zkoumání problému pomocí náhody, dítě objeví řešení, které si poté pamatuje, jelikož na něho přišlo samo.
- **Logické odvození, usuzování na správné řešení na základě předchozí zkušenosti** - dítě je schopné dedukce na základě předešlé zkušenosti, která je mu již známá a má obdobný princip.
- **Učení nápodobou** – dítě napodobuje ostatní, jelikož se jim osvědčil daný způsob. Přijímá jej na základě pozitivního výsledku, kterého dosáhl jiný člověk.

2.6.3 Práce

V mladším školním věku se rozvíjí poznávací styl při práci ve školním prostředí. Škola podporuje určité způsoby myšlení, ale ne všechny způsoby. Vágnerová (2000, s. 157) uvádí, že lze sledovat rozdíly mezi *konvergentním a divergentním* způsobem myšlení:

Školní úkoly podporují a posilují **konvergentní přístup**, jelikož při tomto druhu myšlení hledá žák jednu správnou odpověď na daný problém. Tuto strategii si dítě většinou oblíbí, protože si samo najde řešení v dané úloze a následně je za ni chváleno. Proto je časté, že se dítě touto strategií řídí i mimo školní prostředí. Děti vyhledávají činnosti, u kterých hledají pouze jedno řešení, jako jsou skládačky, nebo různé modely letadel a aut. Tento způsob je využíván častěji.

Naopak **divergentního myšlení** užijeme při práci, ve které hledáme více řešení. Prostřednictvím tohoto způsobu je dítě tvořivější a samostatnější. V minulosti tento způsob strategie nebyl podporován. V současné době je více možností tohoto tvořivého způsobu vyučování. Vznikají různé alternativní způsoby vyučování, jsou k dispozici pomůcky

i učebnice, které právě tuto strategii podporují. Často se s tímto způsobem setkáváme při hravém způsobu učení. Avšak mnoho dětí tento způsob nevyužívá, nejsou za něho tolik pozitivně hodnoceny jako při využití konvergentního přístupu.

3 Charakteristika předškolního a školního zařízení

Preprimární i primární školní zařízení mají mnoho společného. Hlavním rysem je výchovně-vzdělávací proces, ve kterém pedagog působí na dítě. Jeho cílem je formovat osobnost dítěte, seznámit ho se sociálním životem, předat mu znalosti, hodnoty a postoje.

Podstatnou funkcí výchovně-vzdělávacího procesu je záměrné, cílevědomé, účelové, plánovité a dobře organizované působení na jedince.

„Prostřednictvím školství řeší společnost otázky socializace a obecně kulturní a odborné přípravy především mladé generace a tím i otázky reprodukce, sebeobnovy a sebezvoje. Školství je důležitý prostředek celospolečenského řízení, s jehož pomocí regulují subjekty zákonodárné i výkonné moci směr, povahu, tempo a kvalitu vývoje společnosti v souladu s jejími historickými potřebami, podmínkami a možnostmi.“
(Bečvářová, 2003, s. 35)

3.1 Předškolní zařízení

Jak bylo výše zmíněno, preprimární i primární způsob vzdělání spolu velmi úzce souvisí. Podle zákona č 561/ 2004 Sb. „O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“, tvoří předškolní vzdělání počáteční stupeň vzdělávání, který dále směřuje do primárního vzdělávání. Předškolní vzdělání poskytuje optimální podmínky pro vzdělávání dětí předškolního věku a zajišťují organizované vzdělávání. Zajišťuje fyzické, psychické a sociální zázemí, které respektuje individuální a věkové zvláštnosti.

Předškolní zařízení úzce spolupracuje s rodiči, správními orgány, zájmovými organizacemi i sponzory, dále pak s Pedagogicko-psychologickou poradnou, Speciálně pedagogickým centrem i s logopedickými ambulancemi.

Od 1. září 2016 začalo platit povinné předškolní vzdělání pro děti, které do měsíce září dosáhnou pěti let. (<http://cosiv.cz/cs>)

Předškolní vzdělání vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, který je rozdělen na oblast výchovnou - dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a svět a oblast interaktivní, která zahrnuje biologickou, psychologickou, interpersonální, sociokulturní a environmentální složku. Výchovný proces probíhá ve střídání řízených a spontánních činností. Využívá se prožitkového a interakčního učení.

Předškolní zařízení dělíme na státní, soukromé a církevní. Dále rozdělujeme předškolní zařízení na mateřskou školu a speciální mateřskou školu. Po roce 1990 u nás vznikají alternativní školy.

3.1.1 Charakteristika učitele MŠ

Pedagogem se může stát jen jedinec, který má jisté předpoklady, dovednosti a zájem o to být učitelem. Osobnost pedagoga se vyvíjí po celý život a vytváří se biologickým zráním a seberealizací. Také je ovlivněn typem rodinné výchovy a vlivem pedagogického vzdělání.

Pedagog předškolního vzdělávání musí mít dostačující kvalifikaci v oboru předškolní pedagogiky. Jeho osobnost by měla být tvůrčí a to jak v dovednosti, tak i v myšlení a inteligenci. Významnou vlastností jsou organizační schopnosti, avšak nejdůležitější jsou citové vlastnosti, ke kterým patří kladný vztah k dětem, vlídnost, laskavost, stálost citů a cit pro spravedlivost. Nezastupitelnou roli mají i volní vlastnosti jako je rozhodnost, vytrvalost, důstojnost apod.

Učitel v mateřské škole by měl mít pedagogické schopnosti, nadání a dovednosti. Jedná se o pedagogický takt, objektivnost, přiměřenou přísnost a empatii. Po didaktické stránce by měl mít všeobecný přehled, měl by umět zvolit správnou metodu a jeho vysvětlování by mělo být srozumitelné dětem.

Na pedagoga působí činitele, které ovlivňují intenzitu jeho pedagogického vlivu. Mezi tyto činitele zařazujeme věk dítěte, čas a délku jeho působení ve školství, citový vztah mezi pedagogem a dítětem, jeho individuální vlastnosti, zdravotní stav, jak tělesný, tak duševní, a jeho věk. Tyto všechny složky na pedagoga působí, avšak záleží jen na něm, jaký postoj zaujme k dětem a k práci. (Grecmanová, 1998, s. 168 – 171)

3.2 Primární škola

Základní škola je ve společnosti chápána jako otevřená instituce, která poskytuje žákovi základy v učení a tím ho motivuje k celoživotnímu učení. Dítě, které nastoupí do základní školy, je plně očekávání a těší se, že se naučí gramotnosti.

Základní vzdělávání je povinné a každé dítě v České republice ho musí absolvovat. Rozděluje se na první a druhý stupeň. Každý stupeň má specifické cíle, rozlišují se také ve využití vyučovacích metod i forem vzdělávání.

Primární vzdělávání poskytuje občanům základ ve vzdělanosti. Začíná zápisem do školy, který byl od roku 2017 přesunutý z měsíce února na duben. Prostřednictvím této změny se dítě může připravit na adaptaci lépe, je mu umožněn významný pokrok v oblasti kognitivní, emoční i sociální. Začátek školní docházky začíná zpravidla kolem šestého roku a trvá devět let.

„První stupeň základního vzdělání je z hlediska vývoje žáků velmi významným a didakticky specifickým stupněm vzdělávání. Zprostředkovává žákům především přechod z režimu volnějšího a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělání do systematického povinného vzdělávání.“ (Šimoník, 2005, s. 11)

Pro primární vzdělávání je typické, že se žák naučí číst, psát a počítat, ale málokdo k tomu dodá, že se dítě bude seznamovat s kulturními vědomostmi, bude si utvářet povědomí o celém světě, včetně náhledu na něho, naučí se orientovat v čase a prostoru, seznámí se s ostatními kulturami, naučí se cizímu jazyku, bude si utvářet postoje, hodnoty, bude umět operovat s čísly a bude se mu utvářet jeho individuální potenciál. Je mnoho dovedností, kterým se dítě ve škole naučí, ale málokdo je zmiňuje.

Škola má pro nás význam nejen v rozvoji kognitivních schopností, ale je také významná pro společnost. *„Školu budeme chápat jako instituci pro řízenou socializaci především dětí a mládeže, s důrazem na vzdělávání. Znamená to, že systematicky uvádí děti a mládež do sociokulturního světa tak, aby se v něm orientovaly a rozvíjely, aby jeho poznatkové soustavy, hodnoty a normy přijaly za své, aby svým věděním a dovednostmi se v něm dokázaly uplatnit a svým uplatněním napomáhaly jeho reprodukci.“* (Helus, 2007, s. 185)

3.2.1 Stručná charakteristika školy v současné době

Škola v posledních dvaceti letech prošla výraznou změnou. Po roce 1989 se škola začala orientovat na humanizaci, zvyšovala se vzdělávací nabídka a začaly vznikat soukromé, církevní i alternativní školy. Do typu alternativních škol v České republice patří Waldorfské, Montessoriovské, Daltonské, Frenetovské a Jenské školy. Mezi vzdělávací programy patří Začít spolu, Zdravá škola a Kritické myšlení.

Školská reforma přinesla změny ve strategických a kurikulárních dokumentech, obsahu a cílech vzdělání. Strategické a kurikulární dokumenty, ze kterých vychází současné školství, je Národní program rozvoje vzdělávání a Rámcový vzdělávací program pro základní

vzdělávání. Pro základní školy bylo RVP schváleno v roce 2005. Od 1. 9. 2007 se již začínalo podle RVP ZV učit v prvních i šestých ročnících. (<http://www.nuv.cz/>)

„Změny v pojetí vyučování znamenají především změnu myšlení učitelů a rodičů. Změnu jejich pohledu na potřeby a možnosti žáků, na cíle, k nimž jejich vzdělávání směřuje, na obsah učiva i způsoby, jak k těmto cílům dospět. Znamená to i změny v pedagogické autonomii učitelů – tj. v možnosti vytvářet vyučovací dokumenty a materiály, které vycházejí z konkrétní úrovně žáků, podmínek školy, vlastního pracovního stylu učitele i z jeho představy o přípravě kvalitního vyučování a ověřování nových metod a forem vyučování.“ (Šimoník, 2005, s. 12 – 13)

3.2.2 Charakteristika učitele ZŠ

Pedagog primárního vzdělávání je nejdůležitějším činitelem ve vzdělávacím procesu. Učitel je pro žáka vzorem, průvodcem, partnerem. Je to hlavní činitel ve výchovně vzdělávacím procesu.

„Termínem učitel označujeme člověka, který soustavně odborně vzdělává a vychovává děti, mládež, nebo dospělé. Učitel je rozhodující složkou ve výchovném procesu – je jeho iniciátorem. Jeho úkolem je pečovat o tělesný, rozumový, citový a volní rozvoj vychovávaného.“ (Grecmanová (1998, s. 164)

Každý učitel by měl mít určité předpoklady a dovednosti, aby byl vhodný pro pedagogickou profesi. Mezi hlavní složky patří všeobecný kulturní přehled, pedagogické a psychologické vzdělání, teoretické znalosti, praxe a v neposlední řadě schopnosti, kterými oplývají pedagogové. Na učitele jsou kladeny požadavky nejen v prostředí školy, ale také na jeho uspořádaný život a také aby se zapojoval do veřejných činností, měl by být společensky aktivní.

Mladý učitel nemá tolik zkušeností jako pedagog, který má za sebou dlouholetou praxi. Proto vychází ze zkušeností, které získal v rodině a na pedagogické škole. Osobnost učitele se vyvíjí po celý život. Po absolvování pedagogické školy se učitel i nadále sebevzdělává, vytváří si pedagogické pomůcky a často obětuje svůj volný čas práci.

Mezi schopnosti, které by měl učitel mít, patří: **pedagogický talent** (mít vztah k dětem, umět s nimi pracovat a působit na ně), **pedagogické mistrovství** (učitel dosahuje

vynikajících výsledků, dochází k tomu při dlouhodobější pedagogické praxi) a **pedagogický takt** (jednání, posuzování řešení situací ve spojitosti s dětmi, rodiči, školou i okolím).

Každý učitel má svůj styl učení - neboli individuální pedagogickou koncepci.

Podle Grecmanové (1998, s. 171) by měl mít každý pedagog profesní kvalifikaci.

Jedná se o:

- **diagnostické schopnosti** - dovede rozpoznat diagnózu žáka, skupiny i problému spojeným se třídou
- **didaktické schopnosti** - schopnost žákům jasně a přiměřeně vysvětlit učivo
- **schopnost neustále rozšiřovat obzor svých vědomostí** - dál se sebevzdělávat
- **schopnost pronikat do vnitřního světa žáka** - být vůči dětem empatický
- **pedagogická expresivnost** – vyjádřit před žáky své myšlenky, pocity
- **konstruktivní schopnost** – umět přiměřeně vybrat učivo s ohledem na individuální schopnosti žáků a správně projektovat jeho osobnost
- **výrazová schopnost** – schopnost jasně a srozumitelně vyjadřovat své myšlenky a city
- **organizační schopnosti** – schopnost organizovat práci vlastní i žáků
- **schopnost získat autoritu** – získat přirozenou autoritu na základě vztahu mezi učitelem a žákem. Učitel ji získá, pokud jeho odborné, povahové a charakterové vlastnosti převyšují všeobecné představy, jak by měl výchovný pracovník vypadat
- **komunikativní schopnosti** – schopnost úspěšně navázat vztah se žáky

3.2.3 Typologie učitele

Grecmanová (1998, s. 181 - 183) uvádí, několik druhů rozdělení typologie učitele.

K nejčastější typologii však řadíme Caselmannovu typologii, který rozdělil učitele na dva hlavní typy, a to **logotropa a paidotropa**. Logotrop se zabývá obsahem a problematikou předmětu se zřetelem na vzdělání. U tohoto typu se dá říct, že se jedná o autoritativní typ, který je až v krajním případě tyran. Jeho typ se vyznačuje touhou vše organizovat a řídit. Paidotrop je naopak zaměřen na žáka a na jeho formování. U paidatropa se objevuje označení jako sociální typ, který nechává žákům svobodu a volnost, nechává žáky tvořivému přístupu a samostatnosti.

Podle Grecmanové (1998, s. 181) rozdělujeme tyto dva typy na:

- **filozoficky orientovaný logotrop** – jehož cílem je předat žákům světový názor
- **odborně vědecky orientovaný logotrop** – odjakživa se orientoval na obor, který vyučuje
- **individuálně psychologicky orientovaný paidotrop** – silně orientovaný na žáka, snaží se ho pochopit, má k němu přátelský vztah
- **všeobecně psychologicky orientovaný paidotrop** – je racionální, zabývá se výchovnými prvky

Jako další nejčastěji uváděnou typologií učitele uvádí Šimíčková-Čížková (2010, s. 113) **demokratický, autoritativní a liberální typ.**

- **demokratický typ** – podporuje žáka, diskutuje a snaží se o přátelský vztah se žákem. Formuje žákovu osobnost, individualizuje výuku a snaží se žáky podněcovat. Žáci mají také přátelský vztah k učiteli, nebojí se navázat komunikaci, mají k učiteli důvěru, váží si ho. Tento typ učitele je pro žáky velkým vzorem a nechtějí ho zklamat. V této třídě je velmi příjemné klima a objevují se převážně dobré vztahy.
- **autoritativní typ** – bývá netolerantní a striktně vyžaduje všech daných úkolů a povinností žáka. Často žáky trestá a zakazuje. Nevyužívá mnoho názorných a zajímavých didaktických postupů, uchyluje se k přednáškám a výkladům. Chybí motivace a přihlídnutí k individuálním zvláštnostem žáka. Z toho vyplývá, že se žáci učí pro učitele, ne pro sebe, žák ztrácí víru pro spravedlnost a jistotu, osvojuje si špatné vzorce chování – chodí za školu, šikanuje ostatní.
- **liberální typ** – jedná se o opak autoritativního typu učitele, jeho jednání a přístup jsou velmi volné, neklade skoro žádné požadavky, ani žáka neřídí. Jeho způsob vyučování působí neorganizovaností a chaosem, žáci vycítí, že vědomosti tohoto učitele jsou slabé a často se pedagog stává terčem posměchu, žáci k němu nerespektují žádnou autoritu. Důsledkem tohoto vedení jsou znevýhodněny a neuspokojeny děti, které měly snahu se něčemu naučit.

Další rozdělení podle Grecmanové (1998, s. 183) je na **vědecko-systematický typ, umělecký a praktický typ.**

- **Vědecko-systematický typ** učitele se řídí systematickými postupy při vyučování. Jde mu o rozvoj logického myšlení.

- **Umělecký typ** preferuje primární intuici, představivost a samostatné proniknutí žáka do učiva.
- **Praktický typ** má organizační schopnosti a rozvíjí myšlení u žáků po stránce praktické i názorné.

Jako poslední typologii pedagoga uvedu rozdělení podle vlastností nervové soustavy a to na **sangvinika, cholerika, flegmatika a melancholika**.

- **Sangvinik** je optimistický, pohotový, výřečný, ale také neumí udržet pedagogický odstup.
- **Cholerik** je výbušný, náladový, přísný, ale dovede také nadchnout žáky.
- **Flegmatik** je klidný, pohodový až pohodlný a jeho práce není pro žáky tolik záživná
- **Melancholik** není tolik odvážný, je velmi citlivý a nevyrovnaný (Grecmanová, 1998, s. 181)

4 Aspekty spojené s nástupem do školy

Hlavními termíny této kapitoly jsou adaptace, školní zralost a připravenost. I když se jedná o téma, které bylo mnohokrát zkoumáno, je stále co hledat, zjišťovat a nacházet nové přístupy, které by dětem i učitelům pomohly ve spojitosti s touto problematikou. Připravenost dítěte a změna prostředí jsou pro děti, rodiče i školu stěžejní. Ne všechny děti zvládají přechod z mateřských škol do základních škol v klidu a bez problémů. V současné době se objevuje čím dál víc dětí, které mají odklad povinné školní docházky, jelikož nejsou na školu dostatečně zralé a připravené. Děti často mívají problémy s řečí, nedokážou správně vyslovovat všechny hlásky, nebo mívají problémy v oblasti laterality. Témat ke zkoumání adaptace je mnoho. V této diplomové práci je ve spojitosti s adaptací zmíněn termín školní zralost a připravenost a školní nezralost.

Jedním z nejdůležitějších změn v životě člověka je nástup do školy. Toto období je pro dítě velmi významné a dochází u něho k propojování vývojových dovedností. Děti se stávají soběstačnější, začínají zvládat úkoly, které jsou na něho kladené jak doma, tak i ve škole.

„Vstup do základního vzdělávání patří k nejnáročnějším obdobím, s nimiž se musí člověk ve svém životě vyrovnávat. Přináší časové a režimové změny, jiný a pravidelnější způsob práce, nové prostředí, lidi a vztahy. Proto by měl 1. stupeň základního vzdělání více než dosud respektovat přirození potřeby žáků, individuální úroveň jejich zrání a učení a přizpůsobovat tomu učební program.“ (Šimoník, 2005, s. 12)

4.1 Termín adaptace

Adaptace znamená přizpůsobení. *„Obecně proces přizpůsobení se něčemu.“* *„Adaptace sociální – přizpůsobení se člověka novým sociálním podmínkám (např. adaptace při přechodu z jednoho stupně školy na druhý).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 11-12)* Přizpůsobení organismu na neznámé prostředí, situace. V našem školním prostředí se jedná o vynucenou záměnu prostředí. Člověk prochází adaptací celý život.

Dítě zažívá několik kritických období ve spojitosti s povinnou školní docházkou.

- První zátěžová situace pro něho nastává s přechodem mezi mateřskou a základní školou. Dítě se vyrovnává se změnou v režimu dne, novými lidmi a danou disciplínou, která je po něm vyžadovaná.

- Druhé kritické období je spojené s přestupem z prvního na druhý stupeň, kdy jsou na žáka kladeny větší nároky v učení. Žákovi přibývá více náročných předmětů a seznamuje se s více učiteli. Už nemá pouze jednoho, nebo dva pedagogy, ale skoro na každý předmět má jiného.
- Další a poslední kritické období na základní škole prožívá žák tehdy, kdy školu opouští. Žák si je vědom dospívání a zodpovědnosti, kterou od něho okolí očekává. Zvažuje orientaci budoucího povolání a následnou změnu školního prostředí.

Děti nechápou, že najednou musí sedět v lavicích, dávat pozor, nevyrušovat, apod. Proto je změna v přechodu z MŠ do ZŠ náročným obdobím. Děti ztrácí jistoty, známé prostředí, získávají nové sociální role, jsou v novém prostředí, mají už určité povinnosti a úkoly. Někdy bývají požadavky na dítě nepřiměřené a dítě adaptaci nezvládá, je neúplná – mluvíme o maladaptaci. Úspěšná adaptace přináší pocit bezpečí, sebejistoty a uspokojení v prostředí, kde se daný jedinec pohybuje. Žák se musí přizpůsobit pracovnímu místu, ve kterém probíhá vyučovací proces, osvětlení třídy, teplotě a především vztahům ve třídě a to nejen se spolužáky, ale také s učiteli.

Mezi aktivity a dovednosti v adaptaci řadíme:

- 1) základní formy slušného chování – umět pozdravit, podat ruku apod.
- 2) seznámení se s prostorami školy
- 3) rozvíjet slovní zásobu a umět se vyjádřit
- 4) úspěšné zvládnutí logopedických cvičení
- 5) rozvíjení grafomotoriky
- 6) připravovat žáka na psaní pomocí pohybových her zaměřených na jemnou motoriku
- 7) dovednosti v hlasové výchově, artikulačních, dechových cvičeních
- 8) rozvoj smyslových dovedností – zrak a sluch

4.2 Školní zralost

Nástup dítěte to základní školy je pro dítě i jeho rodinu velkou událostí. Jak už bylo několikrát zmíněno, jedná se o významný mezník, kdy končí jedna životní etapa dítěte a začíná nová. Každé dítě je individuální, i když je ve stejném věku s vrstevníky. Stejně staré dítě může mít velmi rozlišnou jak psychiku, tak tělesný, nebo sociální vývoj. K těmto

aspektům by se mělo přihlídnout, obzvláště pokud se jedná o zápis do školy a následný vstup do školy.

Podle Bednářové, Šmardové (2010, s. 1) bychom měli akceptovat přirozená vývojová specifika dětí, umožňovat dětem rozvoj podle jejich individuálních možností a rozvíjet je ve výchově a vzdělání a dosáhnout takové úrovně, jaké bude dítě schopné.

Pokud je dítě zralé a připravené na školní docházku, mělo by mít schopnosti jako je: spolupracovat s ostatními, pracovat, komunikovat, být zvědavé, umět se sebevládat a mělo by být zdravě sebevědomé. Podle školského zákona č. 561/2004 Sb. (Zákon o předškolním, školním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání) § 36 by mělo být dítě povinno plnit náležitosti povinné školní docházky.

„Školní zralost můžeme vymezit jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopné bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacímu procesu, nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.“ (Bednářová, Šmardová, 2010, s. 2)

Termínu školní zralosti rozumíme jako celkové připravenosti dítěte na povinnou školní docházku, bez následných problémů. Jedná se o zralost tělesnou, duševní i sociální. Školní zralost je složena z několika faktorů, přičemž jedním z nejdůležitějších je zrání centrální nerovnováhy soustavy. Podle Vágnerové (2000, s. 136 – 141) má CNS a její zrání vliv u dítěte na:

- **Emoční stabilitu** - dítě je citově stabilnější a odolnější, dokáže se déle koncentrovat a pracovat, dosáhne tedy lepších výsledků a jako žák ho dokáže jeho úspěch uspokojit. Zralé dítě se lépe přizpůsobí školnímu režimu a tato změna mu nečiní tak velké potíže jako nezralému žákovi.
- **Motorickou a senzomotorickou koordinaci** - dítě je celkově šikovné, řečové schopnosti má na dobré úrovni, má vyhraněnou laterální, pohyb mu nedělá problém.
- **Rozvoj zrakové a sluchové percepce**
 - *rozvoj zrakového vnímání* je důležitý pro nácvik čtení a psaní, avšak u této činnosti dlouho nevydrží, jelikož je pro ně zaostřování na blízko velmi namáhavé, dítě dokáže rozlišovat směr, rozdíly mezi obrázky, tvary a počet. Rozvíjí se vizuální integrace, kdy dítě umí brát obraz jako celek.
 - *rozvoj sluchového vnímání* je pro děti snadnější a rychlejší než zrakový. Dítě dokáže rozlišit zvuky řeči, je však nezbytně nutné, aby pracovaly obě mozkové hemisféry, které zajišťují úspěšnost v oblasti sluchu. Speciálně při nácviku čtení, kdy dítě vnímá slovo v tištěné podobě jako obraz, který nemá jiný význam – toto

má za úkol pravá hemisféra. Poté, co dítě pochopí význam, bude slovo a písmeno vnímáno levou hemisférou.

- **Rozvoj poznávacích procesů** - je podmíněn prostředím, ve kterém se dítě pohybuje a vyrůstá. Důležitá je i stimulace a svoji roli hraje také dědičnost a předpoklady, které získáváme po předcích. Školáci využívají konkrétních logických operací.

4.3 Posuzování školní zralosti

Zda je dítě zralé, posuzujeme několik oblastí a to:

- tělesný vývoj jedince, do kterého patří i jeho zdravotní stav
- stupeň poznávacích funkcí
- pracovní návyky a schopnosti jedince
- osobnost jedince

4.3.1 Tělesný vývoj jedince

Jestli je dítě tělesně zralé na školní docházku, posuzuje dětský lékař. Výška zralého dítěte se pohybuje kolem 120 cm a váha kolem 20 kg. Tyto faktory nejsou rozhodující, avšak by k nim mělo být přihlédnuto, jelikož dítě menšího vzrůstu by mohlo (ale také nemusí), být unavitelnější a méně psychicky odolné. Drobné dítě by mohlo mít pocit méněcennosti, bojácnosti a mohlo by se stát terčem posměchu ze strany spolužáků.

Další zřetel podle Bednářové, Šmardové (2010, s. 2 -3) by měl být brán na děti, které byly předčasně narozené, nebo měly problémy již v prenatálním období. Tyto děti mívají nízkou porodní váhu a často se u nich projevují problémy s motorikou, řečí, poruchy pozornosti, nebo poruchy učení. Bývají nemocné a to znemožňuje plynulý přechod mezi MŠ a ZŠ, nastává také problém s osvojováním nové látky, nebo vytvářením vztahů se spolužáky.

Rodiče, jež mají tělesné, nebo mentální postižení, či špatný psychický stav, by se měli spojit se speciálně-pedagogickým centrem, nebo opět specializovaným lékařem.

4.3.2 Poznávací funkce

Do poznávacích funkcí řadíme: grafomotoriku, předmatematické představy, řeč, zrakovou percepci, sluchovou percepci, dovednost vnímat čas a prostor.

Dítě, které opouští předškolní zařízení, by mělo mít přijatelnou úroveň rozumových schopností. Zjišťuje se, zda je dítě na školu po této stránce připravené, jestli je na stejné vývojové úrovni jako jeho spolužáci, nebo jestli je opožděné, či zaostává. Pokud je míra jeho rozumových schopností opožděná, bylo by vhodné jednat o odkladu povinné školní docházky a také by se měl pedagog i rodič na toto dítě více zaměřit.

Často se setkáváme s tím, že je dítě na školu připravené, avšak zaostává například v řeči, grafomotorice, nebo jiné jediné oblasti. Zde je nejdůležitější motivace, aby mělo dítě zájem se v této oblasti zdokonalit.

Bednářová, Šmardová (2010, s. 3) uvádějí, že se také můžeme setkat s dětmi, které jsou na vyšší rozumové úrovni než jeho vrstevníci. Tyto děti před zahájením školní docházky zvládají číst, psát, počítat, mají vědomosti na vyšší úrovni a celkově jsou nadané. U těchto dětí je možný nástup do základního vzdělání před dovršením šesti let. Mělo by to být vždy velmi dobře zváženo, jelikož i u těchto dětí nemusí být nějaká jiná oblast správně upevněna, v tomto případě by byl nástup do školy nevhodný.

Grafomotorika

Manipulace s předměty je každodenní činností dítěte od narození. Hrubou motoriku si dítě procvičuje a upevňuje při přirozeném pohybu a ve sportovních aktivitách. Základní hygienické návyky a samoobsluha patří do trénování hrubé i jemné motoriky, přičemž si dítě koordinuje spolupráci očí a rukou. Dítě by mělo být schopné skládat stavebnice, navlékat korálky, pracovat s rukodělnými materiály jako je stříhání nůžkami, tvarování z modelíny, nalepování apod.

Procvičování grafomotoriky a uvolňování tak ruky je pro děti velmi důležité. Pomoc nám k tomu může kreslení, vybarvování obrázků, dokreslování. Vhodné jsou také pracovní listy, ať zaměřené na grafomotoriku, nebo na dané téma. Psaní, které si dítě v 1. třídě osvojuje, vychází právě z grafomotoriky a také z vizuomotoriky (koordinace končetin a zraku). S tím souvisí i správný špetkový úchop tužky a vhodná fixace ruky.

Předmatematické představy

Podle Bednářové, Šmardové (2010, s. 5) je pro úspěšné zvládnutí předmatematických představ zapotřebí více dovedností, jako je zrakové a sluchové vnímání, jemná i hrubá motorika, hmatové i prostorové vnímání. Na základě těchto dovedností dítě zvládá třídít předměty do určitých skupin, je schopné chápat číslo jako takové, nebo rozumí číselné řadě a rádo ji odříkává. Předškolní dítě zvládá porovnávat větší – menší, hodně – málo, dlouhý – krátký. Dále třídí věci do skupin jako je ovoce, zelenina, jídlo. Zná základní i doplňkové barvy, základní geometrické útvary. Při nácviu těchto představ je vhodnější pracovat přímo s předměty, které si dítě může osahat a názorně ho vidí. Později se přechází k práci s obrázky.

Dítě v předškolním věku je schopné chápat počet do 6. Je to díky tomu, že se dítě setkává ve většině her s kostkou, kdy její nejvyšší možný počet je právě 6. Rozvoj předmatematických dovedností a představ je poměrně zdlouhavý, avšak aby si ho dítě osvojilo přesně a správně, je důležité vytrvat a být trpělivý.

Řeč

Řeč je jedním z nejdůležitějších nástrojů, který potřebujeme ve vzdělávacím procesu. Dítě se řečí dorozumívá se spolužáky, učitelem a celým kolektivem. Řeč je spojená s myšlením, kdy je řeč právě důležitá k tomu, aby dítě rozumělo, co je po něm vyžadováno a zároveň naopak, aby ono své názory a potřeby umělo zprostředkovat.

Děti, u kterých je diagnostikován opožděný vývoj řeči, mívají specifické poruchy učení, jako je dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie nebo dysortografie. Abychom tyto poruchy zmírnily, je důležitá důsledná a pravidelná práce s dítětem. Vhodné je čtení pohádek, zpívání, povídání si, učení se básniček a říkadel. Cílem je rozvinout u dítěte slovní zásobu, ale to už bývá především na rodičích.

Pokud má dítě i nadále problém s řečí a rodič si dále neví rady, je na místě navštívit logopedickou poradnu. Logoped určí diagnózu a stanoví dítěti postup při nápravě. Může se také zjistit, že se jedná o závažnější problém jako je vývojová dysfázie, poruchy sluchu, nebo zraku, mentální retardaci aj.

Zraková percepce

Zrak je jedním z nejdůležitějších smyslových orgánů, díky kterému poznáváme okolí a svět kolem nás. Zrakové vnímání ovlivňuje rozvoj myšlení, orientaci v prostoru, řeč i předmatematické představy, které se pak ve škole rozvíjejí a dítě se pak pomocí zraku učí rozpoznávat čísla, písmo, které je dále důležité v nácviu čtení a psaní.

Jednou z důležitých schopností dítěte je vnímat figuru a pozadí, kdy by mělo být dítě schopné vyhledat v obrázku tvar, nebo objekt podle zadání. Vhodné jsou pracovní listy zaměřené na rozvoj zrakového vnímání, jako je rozlišování obrázků – co chybí, nebo určit který objekt na obrázku je větší, menší, shodnost obrázků atd. Děti rádi hrají pexeso, loto, skládají puzzle, mozaiky, nebo stavby podle předlohy. Díky všem těmto hrám se dítě učí rozvíjet zrakovou perцепci, aniž by si to uvědomovalo. Podstatné je také prohlížení knih, povídání si, co vidí na obrázku, a hledání rozdílů. Tím si dítě opět rozvíjí zrakové vnímání a připravuje oči na oční pohyb, který bude později využívat při čtení a psaní.

Sluchová perцепce

Sluchové vnímání je základem pro rozvoj řeči, později ke čtení a zapamatování si. Sluch můžeme rozvíjet pomocí různých sluchových her, např. určit, kdo vydává zvuk, jaký předmět daný zvuk vydává apod. Poslouchání čtené pohádky, povídat si s dítětem, vyprávět mu příběhy, poslouchat hudbu a s tou spojený rytmus – to všechno jsou aktivity, které jsou vhodné při procvičování sluchu s dítětem. Později se dítě učí rozdělovat slova na slabiky, vytleskávat je, nebo určovat poslední hlásku ve slově, což můžeme využít opět ve hře Slovní kopaná.

Vnímání času a prostoru

Jak uvádějí Bednářová, Šmardová (2010, s. 5) děti mají rády jistoty a s tím souvisí určitý režim dne. Dítě je prostřednictvím tohoto režimu schopné orientace v čase, kdy umí určit, zda je ráno, poledne a večer. Také by mělo být schopné určit jaký je den v týdnu, což ale některým dělá problém dokonce i ve škole. Je vhodné dávat dětem otázky typu jaký je den, co bylo před tím, co bude zítra, určovat pozice před, po a nyní. Další orientací pro dítě je sled aktivit, které jdou po sobě a které si postupem času dítě zautomatizuje, jako jsou postupné úkony při samoobsluze. Měsíce, nebo roky jsou pro děti abstraktním pojmem, ale zvládají se orientovat v ročních obdobích, kde jim opět pomáhají určité události, jako jsou Velikonoce, letní prázdniny, dožínky, podzimní přípravy na zimu a Vánoce.

Orientovat se v prostoru je pro dítě opět určitou jistotou. Pokud prostředí zná a cítí se v něm dobře, začíná úspěšně spolupracovat. Jak uvádějí Bednářová, Šmardová (2010, s. 5), předškolní dítě by mělo vědět, kde je nahoře- dole, vpředu – vzadu, později se učí vpravo a vlevo. Ve škole se orientace objevuje ve vyhledávání objektů na mapě, geometrii, v tělesné výchově, notových zápisech. Dále by se dítě mělo umět orientovat v knihách, pracovních sešitech a dále umět popsat, kde bylo, kde co zažilo a pojmenovat tak určité situace.

4.3.3 Pracovní návyky a schopnosti jedince

Každé dítě je jiné a každé má své tempo práce. Je dítě, které je schopné u práce vydržet dlouho a naopak dítě, které je hned unavené a daný úkol ho nebaví. Každý by ale měl mít určitou schopnost a dovednost dokončit úkol, o kterém ví, že musí udělat. Zralé dítě je zvědavé, má zájem poznávat nové věci a učit se. Také má už dávku zodpovědnosti, která ho motivuje k dokončení své povinnosti.

Školák už by měl být samostatný jak při hledání pomůcek, orientaci v učebnici, tak přímo v plnění zadaných úkolů. Schopnost žáka ve škole pracovat ovlivňuje dozrání CNS, výchova v rodině, kde ho učí samostatnosti a dokončování toho, co si rozdělá, v neposlední řadě závisí na jeho vlastní osobnosti.

Rodiče, kterým přijde jejich dítě pomoci například v rukodělných činnostech, by měli nechat dítě zapojit do těchto činností, měli by dítě podněcovat v práci a vést je k určité zodpovědnosti, pečlivosti a kreativitě. Dále by mělo mít dítě daná pravidla a zapojovat se do každodenních činností rodiny jako je úklid, nebo příprava jídla.

Pracovní schopnosti se můžou u dítěte rozvíjet i formou hry, dětských časopisů a různých aktivit zaměřených na koncentraci. Pokud hrajeme hry s pravidly, dítě tak učíme přijímat prohru a učit ho tomu, že ne vždy bude vyhrávat a že by mělo brát ohled na ostatní a nebýt tak sobecké.

4.3.4 Osobnost jedince

Jedná se o emocionálně-sociální zralost, na kterou jsou kladeny velké požadavky ve škole z hlediska emoční stability.

Po emocionální stránce je každé dítě jiné, podobně, jako v ostatních aspektech. Emocionálně stabilní dítě se do školy těší, je zvědavé, touží se dozvědět něco nového, má sebedůvěru a neúspěch ho hned neodradí od další práce. Na druhou stranu jsou děti emocionálně nezralé, které jsou úzkostlivé, mají strach z nových situací, nezdary je zraňují, a proto i často pláčou. Zde přichází úloha učitele, ale také rodiče, aby děti vhodně motivovali a přihlídlí k individuálním zvláštnostem dětí.

Sociální vyspělostí na dětské úrovni rozumíme, že nedělá dítěti problém odloučit se na nějakou dobu od rodiny. Vhodné je podporovat děti v kamarádství, navštěvovat kolektivy dětí, kde se každý lépe adaptuje a naučí se základům spolupráce. Dítě by mělo vnímat cizí

autoritu a respektovat, že ne vždy bude vše podle něho. Základem pro sociální chování je slušné chování a vzájemný respekt. (Bednářová, Šmardová 2010, s. 6 -7)

4.4 Školní připravenost

S termínem školní zralosti souvisí také termín školní připravenost, kdy je žák kompetentní zvládnout všechny nároky, které na něho škola má.

Pro rodiče, děti i společnost by měla mít škola určitou hodnotu. Pro děti je tato hodnota hnacím motorem, kdy dítě motivuje k určitému postoji a snaze se vzdělávat. Důležitým aspektem je rodina, ve které dítě chápe smysl vzdělání. Dětem, kterým chybí motivace, berou povinnou školní docházku jako formální povinnost.

S termínem školní připraveností musím zmínit také sociální připravenost, kdy si dítě začíná uvědomovat různé sociální role a s tím spojené chování. Mělo by si také být vědomé, jaké je vhodné chování k učiteli a jaký postoj by k němu měl zaujmout. S tímto se špatně vyrovnávají egocentrické děti, nebo naopak děti nezralé, které berou učitelku jako matku a rády navazují tělesný kontakt.

„Školsky nepřipravené dítě nechápe rozdílnost jednotlivých rolí: role žáka jako podřízené bytosti a role učitele jako autority s určitými pravomoci. Děti, které jsou opožděné v socializačním vývoji, budou mít problémy v adaptaci na prostředí školy, což se brzy odrazí i v jejich školním výkonu.“ (Vágnerová, 2000, s. 144)

Další složkou školní připravenosti je verbální komunikace. Dítě, které nemá dostatečnou úroveň těchto schopností, nerozumí, co po něm učitel vyžaduje, nebo se cítí nejistě. Jakákoliv porucha řeči u dítěte narušuje jeho pozici ve třídě a to jak s učitelem, tak se spolužáky, kteří si z něho mohou dělat legraci. Dítě je posléze stresované, jelikož se v komunikaci s ním okolí vyhýbá, včetně pedagoga. U dítěte se můžou projevovat neurotické problémy jako jsou poruchy řeči.

Normy chování, základní pravidla a hodnotový systém, to jsou základní lidské schopnosti, které patří do školní připravenosti. Dítě, které je připravené na vstup do školy by mělo vědět, jak se chovat ve společnosti, jaká jsou pravidla a řídit se jimi.

4.5 Školní nezralost

Podle školského zákona č. 561/2004 Sb. (Zákon o předškolním, školním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání) § 37 Odklad povinné školní docházky, by měl ředitel školy na základě písemné žádosti zákonného zástupce dítěte odložit povinnou školní docházku dítěte. „*Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.*“ (<http://portal.gov.cz/>)

Nezralé dítě je emočně nestálé, snadno unavitelné, nezvládá zátěže školní docházky, „*Nezralost nervového systému funguje jako blokáda přijatelného uplatnění jeho rozumových schopností.*“ (Vágnerová, 2000, s. 136)

Jako další známkou nezralosti je dyslalie, patlavost – děti špatně vyslovují hlásky, těžko koordinují mluvidla. Dále mají problém dodržovat režim, jsou lehce unavitelné. Nezralé dítě je nešťastné, škola ho nebaví, nedostavují se u něho pocity uspokojení, protože nedosahuje úspěchů, či výsledků a nesplňuje určité požadavky. Dalším faktorem nezralosti je neobratnost dítěte, nedostatečná motorická pohyblivost.

Děti, které nejsou zralé, si pletou písmena jako je b – d, nedokážou vnímat obraz jako celek a nesystematicky přeskakují z jednoho objektu na druhý. Nedodržují ohraničení a často přetahují a to signalizuje budoucí problém při nácviu psaní. Mají problém s rozlišováním daných hlásek.

Nezralé dítě budou u myšlení ovlivňovat jeho pocity, fantazie a potřeby. Nedokáže se od těchto emocí odpoutat a nahlíží na věci i situace podle vlastního pohledu. Při vyučovacím procesu bude narážet na to, že mu nebudou vadit jeho nepřesnosti, ale takto ve škole nemůže fungovat. Stejně tak při učení, kdy ho to nebaví, nezískává dlouhodobý úspěch a tím ztrácí motivaci k dalšímu výkonu. Nechápe povinnost učení a nedokáže přijmout svou novou sociální roli, kdy získává zodpovědnost za své jednání a chování.

V současné době existuje několik způsobů diagnostik, kterými se učitelé v předškolních zařízeních mohou orientovat. Například v knize Školní zralost uvádí Bednářová, Šmardová (2010, s. 7), u jakých typů dětí by měla být zvažena školní docházka. „*U některých dětí je vhodné zvažovat zahájení školní docházky. Jedná se o:*

- *děti zdravotně oslabené*
- *děti s významným opožděním kognitivního vývoje*
- *děti s pomalejším, nebo nerovnoměrným kognitivním vývojem*
- *děti s výraznější nezralostí v některé z dílčích oblastí kognitivního vývoje*
- *děti nezralé v oblasti práce schopnosti*
- *děti nezralé v emocionálně-sociální oblasti“*

Jak bylo výše zmíněno, je adaptace termínem, který je v současné době často zkoumán a probírán. Literatura a různé diagnostiky mohou včas pomoci a připravit dítě na změnu prostředí, se kterou je adaptace spojována. Učitelé i rodiče by měli být tedy obezřetní a měli by jí v předškolním věku dítěte věnovat patřičnou pozornost.

5 Rodina a její vliv na dítě

Rodina je základní společenská jednotka. Je to nejvýznamnější forma organizace soukromého života. Z rodiny přejímáme vzory chování, vzory sociálních rolí, partnerské vzory a vzory sociální interakce. Tyto vzory pak dítě uplatňuje ve svém životě. Rodina má nezastupitelnou úlohu ve vývoji dítěte. Osobnost dítěte je ovlivněna působením rodiny.

Rodina je jedním z nejdůležitějších činitelů mezi školou a dítětem. Podle Heluse (2007, s. 135) v rodině probíhá socializace, která se dělí na primární a sekundární. Primární socializací rozumíme první setkání dítěte se společností a kulturou. Rodina předává dítěti sociokulturní vzorce chování a dítě pak z těchto základů vychází při interakci s okolím i se sebou.

V sekundární socializaci přebírá důležitou úlohu škola. Zde se projevuje rodinné působení jak pozitivní, tak negativní. Tato složka má důležitou úlohu ve vytváření úspěšné edukace. Právě proto je rodina důležitým faktorem, kdy si dítě přenáší vzory chování a hodnoty z rodiny, které následně uplatňuje ve škole při socializaci.

Aby byla adaptace dítěte co nejplynulejší a bezproblémová, měla by rodina vytvořit správné podmínky. Rodina by měla umět správně uspořádat čas a dítěti tak zabezpečit denní režim. Prostřednictvím tohoto režimu dítě lépe zvládá počátky školní docházky. Zároveň by měla rodina zabezpečit dítěti základní každodenní požadavky, např.: dostatek spánku, pestrou a pravidelnou stravu, častý pobyt na čerstvém vzduchu a především citové a sociální bezpečí. Rodina by měla dítě motivovat a vzbuzovat zájem dítěte o školu. Rodiče by měli dítěti pomáhat s domácí přípravou, ale zároveň ho postupně učit samostatnosti v plnění nejen domácích úkolů.

„Rodiče jsou pro dítě silným identifikačním vzorem, interakce mezi rodiči je pro dítě také modelem vzájemného vztahu mezi mužem a ženou, značnou část zkušenosti získává na základě sourozeneckých vztahů.“ Šimíčková-Čížková (2010, s. 110)

5.1 Termín rodina

„Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes. A vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, jenž vede k plození a rozmnožování daného druhu, ale

především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život.“ (Matějček, 1994, s. 15)

Jiná definice rodiny může znít také: *„Rodina je tradičním společenstvím osob, které lze najít v nějaké podobě v každé kultuře. V jejím rámci se utvářejí základní charakteristiky našeho duševního života. Rodina přitom slouží jako zprostředkující skupina mezi jedincem a společností.“* (Jedlička, 2004, s. 38)

Rodina je první společenská skupina, kterou dítě poznává. Jak bylo výše zmíněno, přejímáme si z rodiny hodnoty, postoje, návyky a vzorce chování, ze kterých se poté utváří povaha a chování jedince. Rodina je nezastupitelná primární skupina v životě jedince a celkově působí na výchovu jedince.

Děti se v rodině cítí bezpečně, je pro něho určitou jistotou a útočištěm. Záleží tedy na tom, zda vyrůstá v citově stálém, příznivém a příjemném prostředí, zda se v něm cítí dobře. Dítě se pak může plynule a správně vyvíjet. Naopak prostředí, ve kterém dítě cítí úzkost a strach, není logicky pro dítě vhodným místem pro správný vývoj.

5.2 Typy rodin

Podle Grecmanové (1998, s. 16 – 18) má v rodině každý svou sociální roli. Nachází se zde matka, která má výchovné působení založené na silných emocionálních poutech. Je pro děti ženskou rolí. Dále je zde otec, který je vzorem jak pro syna, tak pro dceru. Otec bývá ochránář, který je vnímám jako vůdce, autorita, síla a moudrost. Sourozenci mají nepostradatelnou funkci a to především ve společenství, které sourozenci mezi sebou mají. Drží spolu, hrají si a zároveň se od sebe učí, jak se v životě chovat. Prarodiče mají podstatnou úlohu v tom, že mají děti povědomí o věkovém rozdílu v rodině a od svých rodičů přejímají vzor pro budoucí postoj k nim, až samy děti budou dospělé.

Podle Heluse (2007, s. 137) má rodina několik znaků:

- **Nukleární (jádrovou) rodinu** – jádro tvoří partnerská/manželská dvojice. Trvale spolu žijí dvě generace tedy rodiče a děti.
- **Manželskou rodinu** – manželé jsou matkou a otcem svých dětí, pečující o děti prisvojené, nebo z předchozích manželství.
- **Dvougenerační rodinu** – pozůstává z generace otce matky a generace dětí. Více generací má výhody - obrovská šíře kontaktů v různých rovinách, množství nápadů.

Podle Grecmanové (1998, s. 23 – 16) dělíme rodinu podle členů rodiny na:

- **Úplnou rodinu** – kterou tvoří dva rodičové a jejich dítě/děti.
- **Neúplnou rodinu** – žije jeden z rodičů aspoň s jedním dítětem. Trvale jeden z rodičů chybí (z různých příčin jako je úmrtí, rozvod, nebo svobodná matka).
- **Rodina druhotně vzniklá** - vzniká nová rodina, kde partneri přináší své děti z minulých svazků.

Máchová (1974, s. 34) charakterizuje rodinu takto:

- **Základní rodina** – otec, matka a děti.
- **Rozšířená rodina** – zahrnuje kromě základní rodiny i další příbuzné: prarodiče, strýce, tety, bratrance.
- **Orientační rodina** – rodina, ve které jsme se narodili.
- **Vícegenerační** – základní rodina a prarodiče.

5.2.1 Typy problémových rodin

V současné době se už častěji setkáváme s dětmi, které pochází z problémových, nebo nefunkčních rodin. Učitel by si měl být toho vědom a měl by umět s dítětem pracovat a jednat. Halus (2007, s. 153 - 163) uvádí několik typů problémových rodin:

Nezralá rodina

Do nezralé rodiny řadíme lidi, kteří jsou velmi mladí, nezralí a nezkušení mít dítě a rodinu. Často dítě neplánují a nechtějí ho. Nová situace rodiče zaskočí a kolikrát si neví rady. Neznalost může mít několik podob. Neznalost spojená s životním způsobem a hodnotami, kdy mají mladí lidé problémy sami se sebou, s partnerskými vztahy a nejsou si jisti ohledně budoucnosti. Další neznalost je spojená se zkušeností. Mladí rodiče mají málo zkušeností a nedokážou si představit, co všechno rodina obnáší. Tento typ rodičů je často citově nestálý, afektovaný a jejich chování není příliš vhodné. Také po sociální a ekonomické stránce mívají problémy.

Přetížená rodina

Tento typ rodin se jeví jako fungující rodina. Rodiče mají o dítě zájem, milují ho. Často mívají tito rodičové nadprůměrné vzdělání a postavení v práci. To je ale právě ta

příčina, která z jejich rodiny dělá rodinu dysfunkční. Na matku, otce, nebo na oba je kladen velký tlak a jsou přetížení. V té chvíli nemají čas na dítě i rodinu a funkčnost rodiny se vytrácí.

Přetíženost se může projevovat v podobě konfliktů mezi manžely, v rodině, nebo v zaměstnání. To vše se promítá do fungování a chodu rodiny. Další zatíženost je spojena s narozením dalšího potomka, s nemocí v rodině, emocionální strádáním, kdy všechny tyto zatížení jsou ve spojitosti se starostmi, které musí rodina řešit. Rodinu tyto problémy vyčerpávají a zatěžují.

Ambiciózní rodina

Tato rodina působí jako dobře fungující, avšak potřeby rodičů jsou nadřazovány nad potřeby rodiny. Rodiče se seberealizují na úkor dětí. Tito rodičové děti obdarovávají, ačkoliv dětem chybí citové naplnění v podobě jistoty a sounáležitosti. S touto rodinou bývá ve škole špatná domluva, jelikož si rodiče nedokážou připustit problém.

Rozmazlující rodina

Tato rodina chce svému dítěti vyhovět ve všech směrech. V této rodině má vždy pravdu dítě. Rodiče ochraňují a bojují za děti, i kdyby se měli dostat do konfliktu s učiteli. V extrémním případě dochází až k řízení rodičů dětmi.

Odkládající rodina

Tento typ rodin má tendenci v krizových situacích "odkládat" děti jiným. Zpočátku děti dávají do péče prarodičů, posléze všem, kteří jsou ochotní. Dítě ztrácí kontakt s rodiči, vztah ke svým věcem i domovu. Může docházet k citovému strádání, neboli k deprivacnímu syndromu.

5.3 Funkce rodiny

Podle Máchové (1974, s. 43 – 53) by rodina měla plnit funkce:

- **Biologické** – jedná se o reprodukční proces, narození dítěte a získávání citových vztahů. Jedná se o celospolečenský význam.
- **Emocionální** – tato funkce vzniká na třech úrovních – mezi partnery, mezi rodiči a dětmi a mezi sourozenci. Jedná se o jednu z nejpodstatnějších funkcí, kdy dítě

získává pocit důvěry a bezpečí. Osvojuje si lidskou emocionalitu a rozvíjí ji. Plně fungující rodina je v tomto směru jedinečná, jenom ta dokáže v dětství u dítěte zajistit citové bezpečí a zázemí.

- **Výchovné** – kdy dítěti rodina vysvětluje morální hodnoty, základní pravidla, učí hygienickým pravidlům, apod. V průběhu let se obsah změnil, v dnešní době tuto úlohu přebírá škola.
- **Ekonomické** – tato funkce zařizuje rodině materiální zajištění, kdy má rodina to, co opravdu potřebuje.

Pokud rodina plní určité funkce, mluvíme o funkční rodině. Ta je základem pro všestranný vývoj jedince. Podle Heluse (2007, s. 149 – 151) je zapotřebí, aby rodina zajišťovala základní potřeby. Jedná se o biopsychické potřeby jako je poskytnutí jídla, pití, pohodlí. Dítě by mělo být uspokojené jak stránce fyzické, tak psychické. Mělo by být naplněné láskou a pocitem bezpečí. Dále pocit dítěte, že má domov, že někam patří, je jedním z nejdůležitějších. Rodina zajišťuje aktivní prostor, ve kterém se jedinec může projevat. Prostřednictvím sourozenců, prarodičů a přátel navozuje rodina dítěti povědomí o společnosti ve světě a svém okolí, dokáže tak chápat mezigenerační vztahy a chápat věkově odlišné lidi. Rodina dává dítěti nejenom vzorce chování, ale také určité morální hodnoty, učí zodpovědnosti, úctě k druhým a ohleduplnosti. A především je to místo, kde by se mělo dítě cítit bezpečně, brát domov jako útočiště, kde se může svěřit, projevat se a najít odpověď či radu, když si není jisté.

5.3.1 Funkčnost rodin vzhledem k dítěti

Podle Haluse (2007, s. 152) můžeme rozdělit typy rodin podle jejich funkčnosti vzhledem k dítěti.

- **Rodiny stabilizačně funkční** - tyto rodiny zajišťují dětem kvalitní socializační zázemí a podmínky
- **Funkční rodiny s přechodnými problémy** - s typem těchto rodin se setkáváme nejčastěji. Problémy, které rodina zažívá, většinou překoná, ponaučí se z nich a dokonce rodinu upevňují.

- **Problémové rodiny** - rodina řeší problémy, které zasahují do fungování rodiny. Rodina si je toho vědoma a snaží se problémy řešit. Často žádají radu odborníků, to však bývá krátkodobé řešení.
- **Rodiny dysfunkční** - děti jsou v rodině ohroženy, jelikož rodina dostatečně neplní své funkce. Dochází zde k vážným poruchám, vnitřnímu rozkladu rodiny a v důsledku toho k narušování socializačního procesu dítěte. Jedná se o rodiny, které jsou narušeny dlouhodobými krizemi, závislostí na alkoholu, psychickými a ekonomickými problémy.
- **Afunkční rodiny** - jedná se o rodiny, které ohrožují děti. Je nutné odebrání dětí z rodin do dětských domovů, nebo do náhradní rodinné péče. Podle Matějčka (1992) in Halus (2007 s. 152) „označení afunkční znamená, že rodina neplní vůči dítěti svůj účel a dítě výslovně ohrožuje.“

5.4 Styly výchovy v rodině

Jak uvádí Grecmanová (1998, s. 12) je rodina první místo, kde se dítě poprvé setkává s výchovným působením. Pro rodiče je přirozené, že své děti vychovávají, měli by však brát zřetel na osobnost jejich dítěte. Měli by se pokusit navázat kladný a přátelský vztah k dítěti a zároveň mu být dobrým vzorem a autoritou. Dítě se pak odvděčí láskou, respektem a úctou.

Grecmanová (1998, s. 12 – 14) rozděluje tři styly výchovy:

- 1) **Autoritativní styl** – jedná se o velmi přísnou výchovu, kdy rodiče dětem všechno zakazují. Tento způsob velmi narušuje citovou vazbu mezi dětmi a rodiči. Děti jsou úzkostlivé, mají strach a jsou nesebevědomé. Působí ustrašeně, zakřiknutě a mají sklony k depresím, nebo naopak k agresi. Jedná se o extrémní typ výchovy, který není společností vyžadován, naopak ho odmítá. Dítě by mělo mít určité hranice a kázeň. Toho se dá dosáhnout mírnějšími způsoby.
- 2) **Liberální styl**- tento výchovný styl vychází z potřeb dítěte, kdy je dítě často odměňováno a naopak málo kontrolováno. Tyto děti mají mnoho svobody, nezvládají plnit své povinnosti, jelikož nemusí dělat, když nechtějí. Děti v této výchově spíše řídí rodiče. Tyto děti mají vysoké sebevědomí. Tento způsob je také nevyhovující.
- 3) **Demokratický styl** - mezi rodiči a dětmi je pochopení, projevuje se souhlas či nesouhlas s jednáním druhého. Objevuje se odpovědné rozhodování, povzbuzení

i potrestání. Dítě se chová bezprostředně, rodiče se mu mohou lépe přiblížit a pochopit ho. Výsledkem je samostatný, tvůrčí, aktivní a zodpovědný člověk, který dokáže akceptovat společenské normy. Tento způsob výchovy je nejideálnější, a proto se doporučuje všem rodičům.

5.5 Spolupráce rodiny a školy

Spolupráce mezi rodinou a školou je velmi důležitá. Komunikace a dobrý vztah mezi rodinou, učitelem a školou je klíčový. To, jak se dítě chová ve škole, je odraz rodinné výchovy jedince. Pokud se rodič o své dítě zajímá, chodí na třídní schůzky a ptá se, jak si vede jeho dítě, jedná se o správné rodiče. Jsou také rodičové, kteří se aktivně zapojují do různých aktivit, které pedagog vytvoří. Sami se ptají, jestli mohou nějak pomoci, nebo třídu či školu věnují sponzorské dary. Na druhou stranu se dnes bohužel často setkáváme s rodiči, kteří se o své děti nezajímají, nebo nemají žádný zájem o vztah se školou.

„Vyjadřuje se nedůvěra škole a projevuje se neochota k některým formám spolupráce rodiny a školy, rodiče se neúčastní na tvorbě pedagogického prostředí v podmínkách školy, objevuje se nepochopení potřeby spolupodílet se na rozvoji dětí.“ (Grecmanová (1998, s. 21)

Buď se jedná o rodiče, kteří jsou natolik zaměstnání v práci a mají mnoho aktivit, tedy nemají čas na spolupráci. Je pochopitelné, že se nestíhají podílet na různých akcích škol, ale dítě by mělo být vždy na prvním místě. V horším případě to jsou rodiče, kteří čas mají, ale nemají žádný svůj osobní zájem ani o školu, ani o dítě.

Opačným problémem je nezájem učitele o děti a jejich rodinné zázemí. Bohužel jsou i tací učitelé, kteří splní svoji úlohu výchovně-vzdělávací, ale nevytvoří si vztah k dětem, které vzdělávají. Takový učitel zaujímá spíše formální postoj, který je povrchní. Tento typ učitele nemá dostatečné empatie, aby se vžil do dítěte a řešil s ním osobní, nebo rodinné problémy.

Aby však probíhal výchovně-vzdělávací proces úspěšně, je přímo žádoucí, aby rodina se školou úzce spolupracovala. Rodina by měla působit na své dítě komplexně, připravovat ho na školní prostředí vhodným způsobem, motivovat dítě, aby mělo ke škole dobrý vztah a těšilo se na ni. Rozhodně by rodiče neměli děti školou strašit, nebo jim vyhrožovat typu: „Počkej, až půjdeš do školy, tam ti spadne hřebínek.“ apod. Pokud dítě již školu navštěvuje, tak by měl rodič dítěti pomáhat s doučováním látky, ve které má žák problémy. Škola by měla vypomáhat rodině, když potřebuje konkrétní pomoc, například ve výchově dítěte, kdy si učitel

všímá výchovných problémů. Učitel by pak měl rodině doporučit výchovné možnosti, avšak ne každý rodič toto doporučení uvítá.

Pedagog by se měl setkávat s rodiči co nejvíce je to možné. Na třídních schůzkách, na různých aktivitách školy, na individuálních schůzkách, atd.

Každá rodina je individuální a učitel i škola by toto měli respektovat. Je rodina, která má velmi vzdělané rodiče, rodina, která má naopak ekonomické problémy, nebo rodina, ve které mají zdravotní komplikace. Škola by tedy měla respektovat zvláštnosti každé rodiny a měla by k nim vhodně přistupovat. Naopak by se ale měla také rodina chovat ke škole a učiteli s respektem a vážností. Rodiče by si měli školy i učitele vážit a udržovat tak povědomí veřejnosti, že je škola jednou z nejdůležitějších institucí, kterou v naší zemi máme.

6 Týdenní adaptační program

Vstup nových školáků do školy je pro děti důležitým mezníkem. Je to klíčová vzpomínka, kterou si děti nesou celý život. Jakým způsobem si vytvoří vztah ke škole, je může ovlivnit po zbytek jejich studia. U dětí nastává velmi citlivá změna, kdy se z jistého a známého prostředí mateřské školy dostávají do nového prostřední základní školy. Proto byl vytvořen tento adaptační program, který by měl dětem ulehčit přechod z předškolního do školního zařízení.

Cílem tohoto týdenního programu je přiblížit dětem prostředí základní školy, upevnit spolupráci, poznat své spolužáky a celkově se připravit na novou kapitolu jejich života.

Dalším cílem je nabídnout pedagogům mateřských škol návrh adaptačního programu, který by mohli pravidelně využívat při přípravě dětí na povinnou školní docházku.

6.1 Pondělí

Bude ze mě školák!

Cíl: Komunikace, diskuze na téma škola, uvědomění si sebe sama jako školáka

Seznámení se s tématem týdne

Sedneme si s dětmi do kruhu a připravíme si aktovku.

Motivace: „Děti, přinesla jsem Vám ukázat tuto krásnou věc, ví někdo, co to je? K čemu slouží? Máte taky už svoji aktovku? Pokud ano, noste si ji prosím celý týden do školky, protože z vás budou brzy školáci a my si na ně už budeme tento týden hrát. Budeme hrát různé hry, vyplňovat školácké úkoly a také si vyzkoušíme školu na nečisto. Těšíte se?“

Evokujeme v dětech zájem o školu otázkami typu: „Na co se do školy těšíš nejvíce?“, „Na jaký předmět se těšíš nejvíce?“, „S kým bys chtěl sedět v lavici?“

Naučíme děti básničku s pohybem

Žák 1.A

Až půjdu do školy, tam do té velké,

(prsty kreslíme čtverec, ukážeme směrem, kde je škola)

budu mít aktovku, do ní se vejde:

(dáme ruce na ramena, hlavou kýváme ano)

pouzdro, sešity, knihy a barvičky,

(počítáme na prstech a ukazujeme 1, 2, 3, 4)

v ruce si ponesu pytlíček na cvičky.

(děláme, že v ruce držíme pytlíček a u toho hýbeme chodidly)

Ve třídě každý své místo má,

(běžíme do kolečka)

těším se, až budu žák 1. A!

(dosedneme a ukážeme jedničku)

(<http://ms-struznice.webnode.cz/zasobnicek-basnicek-/>)

Čtení příběhu z knížky Příběhy předškoláků a malých školáků

Po básničce se děti usadí na zem a paní učitelka jim přečte ukázkou z knížky Příběhy předškoláků a malých školáků.

„První den ve škole

Anička se dnes probudila výjimečně brzy. Od časného rána byla velmi rozrušená a ani chvíli neposeděla na jednom místě. Je to její velký den – půjde poprvé do školy! Už se nemohla dočkat, až usedne do školních lavic spolu s dalšími dětmi.

- Aničko, ke stolu! Pojď se pěkně nasnídat! – volá z kuchyně maminka, ale holčička ji vůbec neposlouchá. Zabývá se právě balením aktovky. Sice to dělá snad už po dvacáté během posledních několika dnů, ale přece si musí zkontrolovat, jestli je určitě všechno na svém místě. Čtyři knihy se spoustou písmen a barevných obrázků, linkované a čtverečkované sešity, krabička s barvami a sada pastelek. K tomu několik ostře ořezaných tužek, pravítko, guma, štětečky, nůžky, lepidlo na papír. No a pochopitelně malý plyšový medvídek pro štěstí!

– Aničko, a co tvoje svačina? – připomíná maminka a dává jí chlebičky se sýrem a jablko.

– Pojďme už, přece nemohu přijít pozdě! – netrpělivě říká holčička a táhne maminku za ruku.

– Mám radost, že se do školy tak těšíš. Doufám, že tvá chuť k učení nezmizí po prvním dni! – usmívá se maminka

– Maminko, a co se vlastně ve škole dělá? – znepokojila se Anička.

Do té doby na to nemyslela- Byla jen ráda, že je už tak velká jako její starší bratr Kryštof a že pozná mnoho nových kamarádek. Ale vůbec nepomyslela na to, že škola není jenom hraní s dětmi na hřišti.

– Proč se chodí do školy? Co je to vyučování? Proč tam musím chodit každý den? – zasypávala otázkami maminku, která jí všechno trpělivě vysvětlovala.

– Ve škole se můžeš naučit mnoho zajímavých a užitečných věcí. Nejenom čtení, počítání a psaní, ale také mnoha novým slovům, řešení hádanek a vystřihování legračních zvířátek z papíru – říkala maminka. – Dozvíš se, kde je Japonsko, proč letadlo léta, proč prší, nebo kde žijí tygři. Přece jsi to chtěla vždycky vědět, že ano?

– Ano! – radostně povyskočila Anička.

Šla s maminkou, poskakovala a rozhlížela se kolem. Stejnou ulicí šly do školy další děti. Ale ty se netvářily příliš vesele. Šly neochotně, loudaly se a pevně se držely svých maminek.

– Nejsi ráda, že jdeš do školy? – zeptala se Anička holčičky se zrzavými copánky.

– Ne! Ve škole je to prý strašné! Musíš tam sedět celý den bez maminky, musíš být hodná a po návratu domů ještě musíš dělat úkoly! – řekla plačtivě holčička. – Nemám vůbec chuť tam jít!

– Jejda! Že by to tam opravdu bylo takové? – zamyslela se Anička. Věděla, že jí maminka říká pravdu, ale co když má i ta zrzavá holčička trochu pravdu? Ale nebyl čas na dlouhé přemýšlení, protože všichni právě došli ke škole. Zrovna zaznělo první zvonění, které děti zvalo na vyučování.

– Mamííííí! Já nechcíííí! plakal klučina ve fialových kalhotkách. – Já chci domůůůů! – vzlykala malá holčička. Aniče už začalo být také málem do pláče. První den ve škole si představovala úplně jinak. Její starší bratr Kryštof přece nikdy neplakal, když šel do školy!

– Přestaňte plakat! Copak so myslíte, že by nás tady naše maminky nechaly, kdyby byla škola tak strašná? – zvolala a zamáčkla slzičku.

V tom okamžiku k nim přišla milá paní učitelka. Jemně objala uplakané mrňousky a s úsměvem řekla: - Vítám vás! Ode dneška jste žáky 1.A! Pojdme pěkně do třídy a seznámíme se.

Děti postupně vstoupily do třídy a zasedly do lavic. Nikdo nečekal, že hned první okamžiky budou tak zábavné. Nejprve děti zpívaly s paní učitelkou veselé písničky a potom lepily z barevného papíru legrační panáčky. Poznávaly také barevná písmenka a číslice, které

paní učitelka rovnala na magnetickou tabuli. Anička byla velmi pyšná, protože znala všechna písmena a dokonce uměla trošku číst. To byla pochopitelně zásluha Kryštofa!

Když začaly být děti trochu unavené, přišel ten správný čas na malování. Každý dostal velké čtvrtky, štětce a barvy snad všech možných odstínů. Výkresy pak paní učitelka pověsila ve třídě na výstavu a všem dětem dala do notýsků krásná razítka s pochvalou. A když si rodiče přišli své prvňáčky vyzvednout, nikdo nespíchal domů. Odevšad bylo slyšet nadšené výkřiky: - Mami, tati, ve škole je to fantastické! A věřte mi, že nejen Anička byla nadšená.“

(Rainaud, M., Příběhy předškoláků a malých školáků, s. 5 – 7)

Po přečtení pohádky se děti zeptáme, jestli se také těší do školy tak jako Anička. Zeptáme se dětí, kdo z nich zná abecedu a jestli znají všechna písmenka. Připravíme si pro ně didaktickou hru „Najdi své jméno“.

Najdi své jméno

Různě po třídě rozmístíme písmenka napsané na papíře velikosti A5. Uděláme větší množství písmenek, aby se nestalo, že se na někoho nedostalo. Děti mají za úkol najít taková písmena, která mají ve svém jméně.

Až děti najdou všechna písmena, půjdou si sednout ke stolečku a sestaví z nich své jméno. Poté všechna jména nalepíme na velký balicí papír, a pověsíme na stěnu, aby všechny děti dobře viděly. Poté si společně ukazujeme postupně písmenka ve jménech tak, jak jdou za sebou v abecedě.

Nakresli svůj autoportrét a představ se

Pomůcky: bílá čtvrtka A4, tuž, vodové barvy, štětec, kelímek s vodou, podložka na stůl

Děti si nakreslí svůj autoportrét, který přilepíme pod jména složená z písmenek. Poté se každý postupně představí. Řekne jméno, příjmení, ulici a město, kde bydlí, protože každý předškolák by už toto měl umět.

6.2 Úterý

My se máme všichni rádi, protože jsme kamarádi

Cíl: spolupráce, hry na spolupráci, poznání se, hry na poznání, písnička na Loučení s předškoláky

Přines si svou aktovku

Každý z dětí měl za úkol si přinést vlastní aktovku i s tím, co by si do ní dal. Opět začneme dnešní den na koberci v kroužku, kdy si každý dá před sebe svoji aktovku.

Zopakujeme si básničku Žák 1. A. Poté děti vybídneme, aby se každý představil a ukázal nám svoji aktovku (tím si děti zopakují své údaje, které by jako školáci měli znát a zkusíme prohlubovat jejich projev před ostatními). Z aktovky poté děti vyndají věci, které mají připravené do školy.

Až se všechny děti vystřídají, zopakujeme si znovu básničku, ale teď ji obměníme. A to tak, že na sloku - *budu mít aktovku, do ní se vejde: pouzdro, sešity, knihy a barvičky, v ruce si ponesu pytlíček na cvičky*, budou děti ukazovat to, co opravdu v aktovce mají. Tedy všichni ukážou na aktovku, kdo má penál, zvedne penál, atp. Kdo zrovna nemá to, co se v básničce říká, dělá to, co jsme se naučili předtím.

Najdi kamaráda

Připravíme si různé obrázky ze školního prostředí. Já jsem zvolila pero, pastelky, aktovku, penál, sešity, knížky, pravítko, gumu (příloha č. 1). Dva obrázky jsou vždy shodné, je to tedy obdoba pexesa. Dětem obrázek připevníme na záda. Každý z dětí má za úkol najít kamaráda, který má stejný obrázek. Dítě však neví, co má na zádech a ptá se kamaráda – kdo jsem? Důležité ale je, aby děti hned neprozradily obrázek, ale snažily se ho popsat. Na to děti upozorníme předtím, než začneme hru hrát.

Kdo tu chybí?

Děti si v této hře procvičí jména ostatních a také pozornost. Využijeme cvičení s prvky jógy a to tak, že děti „začarujeme do kamene“. Paní učitelka řekne zaklínadlo: Abraka dabraka, sněhová koule na draka, teď z vás všech je kámen. Děti udělají jógovou pozici zvanou kámen a to tak, že si sednou na paty s rovnými zády, čelo opřou o zem, ruce podél těla uložené dozadu dlaněmi vzhůru. Děti si zavřou oči a jenom dýchají nosem. Paní učitelka jednoho přikryje šátkem, nebo nějakou látkou, aby dítě nebylo vidět. Poté řekneme dětem, aby se probudily a podívaly se, kdo nám chybí. Děti mají za úkol poznat, koho paní učitelka přikryla.

Přeji si, aby vedle mě stál

V této hře je cílem, aby se děti naučily říct o sobě navzájem něco hezkého. Stojíme všichni v kruhu, ale jedno místo vedle toho, kdo začne (většinou paní učitelka) je volné. Ten kdo začíná a má vedle sebe volno řekne: Přál(a) bych si, aby vedle mě stál kamarád ..., protože ...

Například: *Přála bych si, aby vedle mě stála Janička, protože je hodná, půjčuje mi panenku a pomáhá mi.*

Hry s padákem

K této hře budeme potřebovat padák, což je látkový kruh tvořený barevnými výsečemi se středovým otvorem. Na okrajích mohou být poutka pro lepší úchyt. Hra slouží k psychomotorickým cvičením, týmové spolupráci a je často užívána v mateřských i základních školách.

Kolotoč

Děti chytanou padák oběma rukama tak, že vytvoří kruh. Chodí na hudbu a střídá se pomalé a rychlé tempo. Děti se snaží udržovat tvar kruhu.

Medúza

Rozdělíme děti na dvě půlky, jedna půlka chytne padák po celém obvodu, druhá půlka si sedne pod padák. Děti, co drží padák, stoupají a usedají tak, že tvarem padák připomíná medúzu. Děti uprostřed pozorují, jak se plachta zvedá a stoupá, různá frekvence zvedání padáku vytváří příjemný vánek. Děti se vymění.

Další obměnou je, že děti, co zvedají plachtu, udělají po zvednutí krok dopředu a schovají se také pod padák.

Tančící míčky

Všechny děti drží padák na obvodu za obě ruce. Paní učitelka dá do padáku míčky. Nejdříve jeden, potom více. Na dětech je, aby míčky rozpohybovaly jedním pohybem, udržely je v padáku a vytvořily si tak svůj rytmus.

Barvičková výměna

Děti stojí kolem padáku, každé u jedné barvy. Chodí dokola a říkají: „Hádej, hádej hádači, která barva nestačí? Kterápak se změnit má? A bude to zelená!“ Při vykřiknutí barvy (např. zelená), se všechny děti zastaví, nafouknou padák směrem vzhůru a děti, které jsou u dané barvy, se pustí padáku a vymění si místo s tím, kdo má také zelenou. Pozor se musí dát na bezpečnost – důležité je upozornit děti předem, že do sebe nesmí narazit.

Písnička na Loučení předškoláků

Na konci školního roku je ve školce Loučení předškoláků se školkou. Naučíme se tedy písničku Každá školka má svůj konec, kterou využijeme také na této akci. (celá písnička v příloze č. 12)

Každá školka má svůj konec

Text písničky:

Sloka 1: Každá školka má svůj konec, jako měla začátek. A co skončí, to už nikdy nejde vrátit nazpátek.

Ref: Je to pravda, je to pravda, je to pravda – hepčí! I když máme školku rádi, prázdniny jsou lepší!

Sloka 2: Každá školka má svůj konec – i ta naše, tady je! Ahoj školko! Nashledanou! Nazdar! Těpic! Adié!

(příloha č. 2)

6.3 Středa

Umím pracovat, jako školák

Cíl: prohlížení knížek, básnička, vyplnění pracovních listů

S knížkami se kamarádím

Prohlížení knížek Velká kniha předškoláka, Mezi námi předškoláky. V těchto knihách jsou různé úkoly, které si děti mohou vyzkoušet. Představíme dětem knížku Aprílová škola od Jiřího Žáčka, ze které budeme celý týden dětem číst před spánkem. Následuje debata na téma: „Co se ti v knížkách líbilo nejvíce?“, „Máš doma také podobnou knihu pro předškoláky?“, „Čtete si doma s maminkou, nebo tatínkem?“.

Naučíme děti básničku *Eskymácká abeceda*, z knihy Jiřího Žáčka.

ESKYMÁCKÁ ABECEDA

Jiří Žáček

*Eskymácké děti mají školu z ledu,
učí se tam eskymáckou abecedu.
Eskymácká abeceda to je krásná věda,
sáňkování, koulování a lov na medvěda*

(Žáček J., Aprílová škola, s. 25)

Zapojíme také ruce, uděláme hodně práce - pracovní listy

Posadíme děti ke stolečku a všem rozdáme pracovní listy. Jako motivaci jim řekneme: „Děti, víte, že školáci ve škole sedí také v lavici a píšou do sešitů a vypracovávají různé pracovní listy? Protože už jste také skoro školáci, tak si zahrajeme na školu u nás ve školce. Posad'te se do lavic a já vám takové úkoly rozdám.“

Na slabiky 1

Rozdáme dětem pracovní listy, kde si budou procvičovat slabiky. Je zde několik obrázků, například STROM a děti mají za úkol vyslovit slovo na obrázku, vytleskat podle slabik, na linku pod obrázek udělat tolik čárek, kolik má slovo slabik. Poté si obrázek vybarví. Např.: pod obrázkem STROM bude jedna čárka. Je možné, že děti napíší čárky tři – STROMEČEK. (příloha č. 3)

Na slabiky 2

Na druhém pracovním listu si děti procvičí slabiky jinou formou. Také nejdříve slabiky vytleskají, ale jsou zde čtverce, ve kterých jsou puntíky. Děti spojují obrázky se čtvercem, který má stejný počet puntíků, jako je počet slabik ve slově. (příloha č. 4)

Na emoce

V tomto pracovním listě je 6 různých hlav, kterým vždy chybí obličej. Pod obličejí je napsané, co jaká hlava dělá – jakou emoci znázorňuje. Je zde: směje se, spinká, mračí se, pláče, křičí, vyplazuje jazyk. Děti dokreslují právě ty emoce, které jsou zde napsané, tedy pod hlavou *směje se*, dokreslí oči, nos a pusku, která se směje. Tento pracovní list vypracováváme s dětmi, jelikož neumí číst. Můžeme udělat individuálně, např. po spaní, nebo ve volné chvíli. (příloha č. 5)

Na grafomotoriku 1

V těchto pracovních listech si děti procvičí grafomotoriku. V prvním cvičení si děti budou zkoušet klubíčka. Jako motivaci dětem říkáme básničku: Motala babička motala klubíčka. První, druhé, třetí, čtvrté, malé, velké, boubelaté. (příloha č. 6)

Na grafomotoriku 2

Druhý list slouží na procvičení svislých čar z vrchu dolů. Na obrázku je jako motivace chlapec s padákem, který padá dolů, tak jako čáry, které mají děti dělat. (příloha č. 7)

Na grafomotoriku 3

Ve třetím pracovním listu se děti mají dostat pomocí vlnky k danému dopravnímu prostředku – letadlu, vrtulníku, autu, autobusu, mašině, dodávce. S daným dopravním prostředkem se vlnka zužuje a cesta je tedy obtížnější. (příloha č. 8)

Na grafomotoriku 4

V posledním pracovním listu na grafomotoriku si děti procvičují spodní kličku. Na obrázku je mašinka, které se kouří z komína. Děti motivujeme básničkou: *Jede jede mašinka, kouří se jí z komínka.* (příloha č. 9)

Na procvičení zvířat a mláďat

V tomto pracovním listu si děti procvičují zvířata a jejich mláďata. Na obrázku je ovce, kočka, pes, prase, kůň a kráva. Děti spojují s koťátkem, jehňátkem, štěňátkem, telátkem, selátkem a hříbátkem. Poté si s dětmi řekneme názvy mláďat. Děti si opět zvířátka vybarví. (příloha č. 10)

Na porovnání více – méně

V dalším pracovním listu mají děti spojit dvojice obrázků čarou, poté dvojice vybarvit a nevybarvený obrázek jasně ukáže, čeho je více a o kolik. Např.: Má každá myška svůj sýr? Čeho je víc? O kolik? V tomto úkolu jsou 3 myši a 2 misky se sýrem. Děti spojí jednu misku s jednou myší. Zbytek je jedna myš. Děti tedy řeknou, že je víc myší než misek se sýrem a to o jednu myšku. (příloha č. 11)

Na předmatematické představy 1

V tomto pracovním listu je obrázek ryby v rybníce. Obrázek je rozdělen na části a každá část má v sobě kolečko, trojúhelník, čtverec, nebo obdélník. Části s kolečky vybarvují modře, části s trojúhelníky červeně, části se čtverci zeleně a části s obdélníky žlutě. Po vybarvení všech částí podle pravidel se dětem objeví ryba v rybníce. (příloha č. 12)

Na předmatematické představy 2

V posledním pracovním listu je nakreslený hrad, který se skládá ze čtverců, obdélníků, trojúhelníků a kruhů. Všechny čtverce mají děti vybarvit zeleně, obdélníky žlutě, trojúhelníky červeně a kruhy modře. Učí se třídit geometrické útvary a barevně je tak od sebe odlišit. (příloha č. 13)

6.4 Čtvrtek

Kdo si hraje, nezlobí

Cíl: práce s netradičními pomůckami, předmatematické cvičení, cvičení na představivost a soustředění

Pojď si s námi hrát!

Připravíme dětem na stoleček různé hry, vybídneme je, aby si průběžně vyzkoušely všechny. Mohou si je vyzkoušet samy, nebo ve skupině. Paní učitelka pozoruje, u čeho se nejvíce střídají a nakonec se děti zeptá, jaká hra je nejvíce bavila.

Sluchové pexeso – pexeso pro uši

Sluchové pexeso je na stejném principu jako klasické pexeso. Rozdíl je však v tom, že se nejedná o dvojice ve čtvercovém papírovém formátu, ale o krychle, které jsou dřevěné. Tyto krychle mají z jedné strany (většinou je považována za spodní stranu) barevnou nálepku. Děti mají za úkol poznávat podle sluchu a najít dvě stejné krychle. Ze začátku je to obtížnější, ale později už děti umí rozpoznat, že každá krychle má jiný zvuk a lehce tak najdou dvojici. Cílem je koncentrace, naučení se pozornému poslechu a zapamatování. Také pexeso rozvíjí zvukovou paměť a citlivost sluchu.

S dětmi hrajeme klasicky jako pexeso, krychle umístíme do tvaru čtverce a jeden po druhém hraje a to tak, že vždy zvedne jednu krychličku, zatřepe s ní, aby byl slyšet zvuk. Poté zvedne druhou a provede to samé. Nezvedá krychle vysoko, aby spoluhráč neviděl bravu krychle ze spodu. Děti by neměly podvádět, měly by hrát pouze podle sluchu a ne podle zraku. Kdo má nejvíc párů, vyhrává.

Obměna může být, že hledáme krychle od nejvyššího zvuku po nejhlubší a seřazujeme krychle do jedné řady vedle sebe. Když máme všechny určené, otočíme je a zjišťujeme, jak jsme se trefili, nebo spletli. Když jsou dobře seřazené, jsou stejné dvě barvy vedle sebe od nejsvětější po nejtmavší.

LOGICO

LOGICO je učební systém, který se skládá z rámečku a různých souborů. V souboru je 16 karet, které se zasunují do právě zmíněného rámečku. Součástí rámečku je 10 barevných pohyblivých knoflíků. Každá karta ze souboru obsahuje 10 úkolů. Knoflíky se přisouvají ke správné odpovědi. Po vyřešení všech deseti úkolů se karta otočí a porovnají se barvy knoflíků a správné vyřešené úkoly.

Souborů je několik. My využijeme LOGICO piccolo: Oko a ruka – skrývačky, kdy se zaměřujeme na hledání a nalézání. Procvičujeme zde porovnávání obrázků, zjišťujeme shody a rozdíly. Trénujeme koncentraci, zapamatování a trpělivost. Učíme děti geometrickým tvarům, kombinaci těchto tvarů, tvary písmen i jejich kombinaci.

Jako další soubor využijeme LOGICO piccolo: Prostorové vnímání – pravolevou orientaci. V tomto souboru si děti upevňují prostorové vnímání, které je velmi důležité nejen pro praktický život (například v silničním provozu), ale také v pohybových dovednostech. Také je to základní pilíř pro předčtenářskou dovednost. Proto je důležité trénovat zrcadlení, otáčení, perspektivu, orientaci a také představivost, obzvláště v 3D prostoru. Pomocí tohoto souboru si děti mohou všechny výše zmíněné dovednosti procvičovat. Začíná se s nalézáním stejného obrázku, nebo s jeho zobrazením, určení zrcadlově obráceného symbolu, přes určení sousedících objektů (vpravo, vlevo, od, mezi), přiřazení obrázku ke schématu (v, na, mezi, před, vedle), po určení polohy objektů a sjednocení částí do celku.

Matematické navlékadlo

Další pomůckou je dřevěná destička, která má deset kolíků, do kterých se dají navlékat různě barevná kolečka. Pod kolíky je místo na malé čtvercové destičky, na kterých jsou jak puntíky, tak číslice. Děti si tak mohou zkoušet počítat s barevnými kolečky, s puntíky, nebo čísly. Jedná se o předmatematickou činnost.

Obměna může být, že jedno dítě přichystá „příklad“, nebo pouze různá čísla, či puntíky a druhé dítě má za úkol dát správný počet kroužků na kolíky. Dá se také řešit individuálně s dětmi, kdy se řekne: „Navlékni 3 červené, 2 žluté a 1 zelené kolečko. Dokážeš říct, kolik máš celkem koleček?“

Můj první slabikář

Děti si mohou prohlédnout Slabikář od nakladatelství Fraus. Učebnice tohoto nakladatelství využívají na základní škole. Ve slabikáři najdou různá cvičení, malované čtení, cvičení se zvířátky apod. U této činnosti je důležité, aby paní učitelka pracovala s dětmi, aby jim mohla přečíst básničky, nebo říkadla ze Slabikáře. Děti si ho však mohou prohlížet sami, jsou zde různé ilustrace a spoustu písmen už děti znají.

Knížka s čísly

Tato knížka má pevnou vazbu, podobnou jako leporelo, jen má knižní podobu. Na každé stránce je pouze číslo a počet různých obrázků podle daného čísla. Například číslo 7 má na stránce 7 míčů. Děti si tedy opakují počet předmětů a pak spojují s čísly. Pokud některé dítě čísla nezná, počítá pouze předměty. Poté má za úkol přinést stejný počet například plyšových hraček, nebo kuliček, jako si vybralo na dané stránce, která ho nejvíce zaujala.

Rozstříhané obrázky

Poslední aktivita slouží k tomu, aby si děti procvičily geometrickou představivost. Děti dostanou různě rozstříhané obrázky na dílky, na kterých je spojitost se školou- například aktovka, školní potřeby a podobně (můžeme využít obrázky z úterý, které jsme využili ve hře Najdi kamaráda). Tyto dílky mají za úkol dát dohromady tak, aby vznikl původní obrázek. Když správně složí všechny dílky k sobě, paní učitelka se jich zeptá, jaké tvary mají dílky. Děti tedy mají za úkol pojmenovat geometrické tvary a zároveň se učí správnému skládání tvarů k sobě, upevňují si tak geometrickou představivost.

6.5 Pátek

Hola, hola, škola volá!

Cíl: představení školy a jejího okolí, dvě vyučovací hodiny nanečisto, seznámení se školním prostředím

Dnes jsme všichni školáci

Motivace: *„Dnešní den bude pro vás takový kouzelný! Já vás totiž všechny začaruji a už dnes, ne až po prázdninách, z vás budou pro dnešní den školáci! Abraka dabraka, čáry máry, raz, dva tři teď, ať jsou z dětí školáci teď! Vezměte si prosím všechny vaše věci do školy, tedy aktovky a vše, co v nich máte. Půjdeme totiž do opravdové školy.“* Přesuneme se s dětmi z mateřské školy do základní školy.

Poznej svoji školu

Dovedeme děti do třídy, kde budou trávit celé dopoledne. Každý si vybere místo v lavici a nechá si zde své věci. Seřadíme se u dveří a půjdeme si projít celou školu. Začneme na patře, kde jsme. Nachází se zde družina, do které si později půjdeme pohrát, ukážeme dětem ostatní třídy, kde mají starší kamarády ze školy. Poté půjdeme o patro níž, kde je školní jídelna. Projdeme si jídelnu, ukážeme dětem, že se volí obědy, kde jsou výdejní okénka a kam si děti budou moci sednout. Dále pokračujeme spojovacím tunelem do druhé budovy, kde jsou další třídy prvního stupně, ale také všechny třídy druhého stupně, ředitelna, sborovna, hudebna a počítačová místnost. Jako poslední nás čekají tělocvičny, malá a velká tělocvična. Pod tělocvičnou se nachází dílny a také keramická dílna. Tady dětem řekneme, že se mohou přihlásit na různé kroužky – na keramiku, dramatický kroužek, do dětského pěveckého sboru apod.

Po procházce školou se vrátíme opět do třídy, vedeme s dětmi diskuzi, co se jim ve škole líbí nejvíce a na co se nejvíce těší.

První hodina nanečisto

Přijde pan učitel, který bude mít budoucí prvňáčky. Představí se dětem a poprosí je, aby si napsaly jmenovky (rozdá jim papíry a tužky). Když mají děti jmenovky hotové, seznámí je s programem, který je čeká v jeho hodině.

Začne básničkou Kocourek na uvolnění ruky. Děti dostanou papír a vezmou si tužku, kterou dostaly, nebo si vezmou ze svého penálu. Pan učitel říká básničku a u toho kreslí na tabuli. Děti opakuji po něm.

Kocourek

František Synek

<i>Namotáme klubíčko, do něj menší jablíčko,</i>	(udělají několik kruhů na sebe jako klubíčko a dolů doprostřed menší kruh)
<i>přilepíme uši, ať to kočce sluší.</i>	(nakreslí do spodního kruhu uši jako trojúhelníky)
<i>Potom ještě očka, ať se kouká kočka,</i>	(pokračují v menším kruhu, nakreslí oči)
<i>pak nosánek, kníry, má kocourek milý.</i>	(opět v menším kruhu nakreslí nos a z něho fousky)
<i>Ocáskem si zacvičí, náš kocourek kočičí.</i>	(nakonec dokreslí ocas k velkým kruhům)

(Synek F., Říkáme si s dětmi, s. 24)

Nakonec si děti si svého kocourka pojmenují.

Další práce probíhá na interaktivní tabuli. Je zde soubor cvičení s papouškem Fido.

- Prvním úkolem je přečíst básničku, která je tvořena malovaným čtením. Pan učitel čte a děti doplňují slova za obrázek.

Co všechno maluje slunce?

Jiří Havel

Kdepak jenom (slunce) shání (barvy) na své malování?

Jak vyleze zpod (peřiny), začne kreslit černé stíny,

sype stříbro do rosy, pro (vrabce) i pro (kosy).

*A natírá bez rozpaků na růžovo hejna (mraků),
louce odbarvuje (vlasy), zlatým (štětcem) barví (klasy),
a červeným (jahody), než nás pozve na hody.*

(Havel, J., Malované čtení, s. 4)

- Druhým úkolem na interaktivní tabuli je grafomotorické cvičení, kdy je na tabuli sluníčko, a děti mu chodí postupně dokreslovat paprsky.
- Třetím úkolem je přesunout 8 jahod z plochy na talíř a spočítat je nahlas.
- Ve čtvrtém úkolu jsou tři řady a co tam je jinak, to se musí škrtnout. Například jsou tam listy všechny stejným směrem, ale jeden je opačně, proto děti škrtnou list, který je jinak.
- Pátý úkol je zaměřen na rozdíly: velký - malý. Děti rozdělují velké kapky do velkého vědra a malé kapky do malého.
- V šestém úkolu seřazují pastelky podle velikosti od největší po nejmenší.
- Sedmý úkol je zaměřen na barvy, jsou zde různě barevné lentilky poházené po stole a děti mají za úkol přesunout lentilky do stejně barevných misek.
- Osmý úkol je také na barvy – děti spojují barevný puntík s daným tvarem, například žlutý se sluníčkem, červený s jahodou apod.
- V devátém úkolu si děti zahrají pexeso na barvy, hledají tedy stejně barevné dvojice.
- Poslední desátý úkol je puzzle, děti skládají obrázek Papouška.

Poslední aktivita bude v lavici. Pan učitel dětem řekne říkadlo a oni ukazují s ním. Poté po něm říkadlo opakují, dvakrát po sobě, aby natrénovaly obě ruce:

Říkadlo s prstíky

Všechny moje prsty, schovají se v hrsti,

(dáme prsty v pěst)

spočítám je hned – jedna, dva, tři, čtyři, pět!

(ukazujeme prsty postupně od palce po malíček)

(www.predskolaci.cz/prsty/439)

Děti dostanou pracovní list s beruškou. Za úkol mají berušku správně vybarvit červenou – černou. Vystříhnout a postavit ji.

Za první domácí úkol dostanou děti obrázek kocoura, o kterém se na začátku naučily básničku. Obrázek mají vybarvit, kdo si vzpomene a první školní den donese hotový, dostane první jedničku.

Hraní ve školní družině

Aby si děti trochu odpočinuly a nabraly síly na druhou vyučovací hodinu, ukážeme jim školní družinu a hernu. Mají k dispozici celé vybavení družiny a herny. Mohou si tedy volně hrát, kreslit, stavět ze stavebnic, apod.

Druhá hodina na nečisto

Na druhou hodinu přijde paní učitelka, která bude mít také budoucí prvňáčky. Opět se představí, zeptá se dětí, jak se jim líbí ve škole a seznámí je s jejich programem. Paní učitelka poprosí děti, aby šly dozadu na koberec a udělaly kroužek. Chytanou se všichni za ruce a naučí se společně básničku s pohybem, kterou paní učitelka sama složila.

<i>Buch, buch na vrata,</i>	(pleskat do země)
<i>máme čtyři kořata,</i>	(pleskat na stehna)
<i>kocour se mračí,</i>	(stoupnout si a zamračit se)
<i>že na myšky stačí!</i>	(otočit se a sednout si na zem)

Děti si jdou sednout na své místo. Vytáhnou si penál z aktovky, kdo nemá, vezme si pastelky od paní učitelky. Poté na její pokyn ukazují barvy, které říká: „Čáry máry – červená barva!“ děti ukazují červenou. Střídají taky světle modrou, oranžovou, tmavě zelenou, růžovou, světle zelenou, hnědou a žlutou.

V dalším úkolu počítají do pěti, poté do deseti a do dvaceti. Paní učitelka chodí po třídě a jednotlivě zkouší různé děti tak, že si za zády schová daný počet pastelek a poté je ukáže dětem, děti mají říct správné číslo. Zkouší různá čísla a také nulu (žádnou pastelku).

Pokračuje se v matematice, kdy je na tabuli nakresleno několik obdélníků. Každý má v sobě různý počet jiných tvarů. Například je obdélník, ve kterém je jedno srdíčko, nebo obdélník se třemi hvězdičkami, obdélník se čtyřmi listy, obdélník se dvěma slunci. Děti pod každý obdélník udělají čárky podle toho, kolik obrazců je v obdélnících.

Pokus o sčítání – nakreslíme na tabuli. Kolik mám obrázků, když mám dvě sluníčka + dvě srdíčka?

Zopakování si básničky s pohybem, aby se děti protáhly a opět se soustředily.

Dalším úkolem je pracovní list, na kterém je dole vpravo myš a nahoře vlevo sýr. Děti mají za úkol se pod myškou podepsat. Ukážou, jak se správně drží tužka. A poté dělají myšce různé cestičky k sýru. Toto cvičení slouží k uvolňování ruky. K tomu paní učitelka říká říkadlo: Myš, myš, myš, vyjedla nám spíž. Vyjedla i drobky, zbyly po ní bobky. Děti u toho kreslí cestičky a uvolňují si tak zápěstí.

Pokračujeme aktivitou u tabule. Na tabuli jsou barevné puntíky. Děti chodí postupně spojovat stejně barevné puntíky rovnou čarou. Všichni se vystřídají.

Poté si jdou všechny děti sednout do lavice. Paní učitelka každého vyvolá a vyzve ho, aby se představil a řekl, kde bydlí.

Poslední aktivita je na interaktivní tabuli. Děti mají opět různé úkoly.

- V prvním úkolu jsou dva shodné obrázky, avšak na jenom je něco jinak. Najdi pět rozdílů a rozdílů zakroužkuj.
- Ve druhém úkolu děti třídí věci, zvířata a rostliny do třech skupin.
- Třetím úkolem je vytvořit cestičku od Karkulky k babičce. Projít tedy správně bludištěm.
- Ve čtvrtém úkolu je grafomotorické cvičení, kdy děti dělají svislé šikmé čáry z vrchu dolů, jako když prstí déšť.
- V pátém úkolu děti vybarvují obrázek kytičky a na zahrádce barvami, které jsou k dispozici.
- Šestým úkolem je přesunout všechnu zeleninu a všechno ovoce do dvou košů.
- V sedmém úkolu děti spojují počet puntíků s počtem předmětů.
- Osmý úkol je opět na grafomotoriku, kdy děti dělají vlnky pod lodičkou.
- Jako poslední úkol si každý nakreslí svůj obrázek.

Paní učitelka děti pochválí za hezkou práci, popřeje jim, aby se jim ve škole líbilo a rozloučí se s nimi. Děti si sbalí své věci do aktovky, rozloučí se s paní učitelkou a panem učitelem a odcházíme ze školy.

Cesta ze školy do školky

Cestu ze základní do mateřské školy všichni předškoláci znají. Projdeme si však okolí školy, aby viděli, kde je tělocvična, jak je škola veliká, kde jsou jaké třídy. Aby viděli také školní venkovní hřiště a školní pozemky. Po prohlídce okolí se vrací všichni zpět do školky, kde se děti ptáme na jejich zážitky ze školy, jak se jim ve škole líbilo, jak moc se těší na září, kdy půjdou poprvé do školy a na co se do školy těší nejvíce.

Evaluace celého týdne

Vedeme s dětmi diskusi ohledně celého týdne. Důležitá je pro nás zpětná vazba od dětí, abychom se dozvěděli, co děti bavilo, či nebavilo, abychom věděli, čeho se příště vyvarovat, na co se zaměřit, nebo co naopak vyzdvihnout. Připomeneme dětem celý týden den po dni, aby si mohly vzpomenout na danou činnost. Ptáme se jich na to, jaká aktivita se jim nejvíce líbila, co by si chtěly ještě zopakovat, co děti nejvíce bavilo. Také se jich ptáme, jaká aktivita je naopak bavila nejméně, co by nechtěly znovu absolvovat a co bylo pro ně nejtěžší.

Nakonec všechny děti pochválíme, protože spolupracovaly, naučily se nové dovednosti a snažily se zlepšit v tom, co už uměly. Popřejeme dětem, aby se jim líbilo ve škole, našly si nové kamarády a vytvořily si tak kladný vztah k primárnímu vzdělávání.

7 Reflexe adaptačního programu

Adaptační program byl vytvořen proto, aby učitelé mateřských škol měli možnost připravit předškolní děti na přechod z mateřské školy do základní školy jiným způsobem, než je doposud. Tento program byl sestaven z pohledu budoucího pedagoga prvního stupně, tedy z prostředí, do kterého děti budou vstupovat. V programu jsou tedy požadavky, které škola bude u prvňáčků vyžadovat.

7.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda dětem předškolního věku pomůže intenzivní adaptační program pro vstup do primárního vzdělávání. Zda větší intenzita se zaměřením na grafomotoriku, prostorovou orientaci, sluchovou a zrakovou percepci, komunikaci s učitelem i ostatními dětmi, zapamatování si básniček, říkanek, písniček, rozpoznání emocí, prohlížení knih a hraní logických her a v neposlední řadě samotná návštěva školy, orientace v ní a okolí, pomůže budoucímu školáčkovi více, než klasická příprava jednou týdně. Dalším cílem bylo zjistit, jestli častá komunikace o škole a následná návštěva základní školy pomůže dětem k lepší adaptaci a komunikaci s učitelem.

Dalším úkolem bylo pozorovat rozdíly v připravenosti mezi předškoláky z dvou mateřských škol, přičemž v jedné adaptační program proběhl a ve druhé ne.

7.2 Vzorek pozorování

Pro výzkum byla vybrána Mateřská škola (dále jen MŠ) Hradisková v Jablonném nad Orlicí a Základní škola (dále jen ZŠ) v Jablonném nad Orlicí.

Tato MŠ má 3 smíšené oddělení – Berušky, Koťátka a Sluníčka. V době, kdy byl výzkum uskutečňován, tedy ve školním roce 2015/2016, na konci června, navštěvovalo MŠ 78 dětí, z toho bylo předškolních dětí 31.

MŠ Hradisková je od roku 2005 právním subjektem, kde se spojila MŠ Hradisková Jablonné nad Orlicí s MŠ Nábřežní Jablonné nad Orlicí pod společný název MŠ Hradisková Jablonné nad Orlicí. MŠ Nábřežní je odloučeným pracovištěm, kde jsou ve 2 odděleních

rozděleny děti dle věku – Sovičky a Včeličky. Docházelo zde 49 dětí, z toho 19 předškolních dětí.

ZŠ v Jablonném nad Orlicí má ve školním roce 2016/2017 1. - 9. postupný ročník (16 tříd) a je plně organizovanou základní školou s cca 380 žáky. Součástí školy je základní škola a školní družina. ZŠ má 3 asistentky pedagoga, kteří se věnují integrovaným žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Adaptačního programu se zúčastnilo 16 dětí z MŠ Hradiskové. Do výzkumu byly vybrány děti z oddělení Koťátek. Jelikož v každém oddělení bylo pouze 10 předškoláku, bylo vybráno 6 dalších předškoláku z dvou zbylých oddělení. Jednalo se o 9 dívek a 7 chlapců ve věku 6 a 7 let. Jeden z chlapců měl odklad školní docházky.

Ve druhé fázi pozorování, které probíhalo na Základní škole v Jablonném nad Orlicí, se zúčastnilo všech 50 dětí, které v září nastoupily do 1. třídy. Tedy všechny předškolní děti jak z MŠ Hradiskové, tak z odloučeného pracoviště MŠ Nábřežní. Byly zde 3 děti s odkladem školní docházky, jedna dívka romského původu, která propadla z vyššího ročníku, dvě děti romského původu a jedna dívka s lehkou mentální retardací, která má asistenta učitele. Celkem 51 dětí rozdělených do dvou tříd.

Během pozorování bylo možné vidět rozdíl mezi dětmi, které prošly adaptačním programem a dětmi, které programem neprošly. Dále byl vidět rozdíl mezi oběma MŠ. Bylo velice zajímavé porovnat připravenost dětí z obou již zmíněných mateřských škol.

7.3 Výzkumné metody

V této diplomové práci byly využity metody přímého standardizovaného pedagogického pozorování (extrospekci), nestrukturovaného interview a ověřujícího testu. Bylo využito krátkodobého pozorování - jeden týden při adaptačním programu v MŠ a druhý týden při pozorování na ZŠ. Interview bylo využito spíše v MŠ při závěrečné evaluaci.

Jak uvádí Chráska (2007, s. 146 – 148), je pedagogické pozorování jednou z nejstarších a nejrozsáhlejších metod získávání dat. Pedagogické pozorování bylo definováno jako „*sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob v průběhu dějů aj.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001). Pozorování rozlišujeme vzhledem k časové náročnosti na krátkodobé a dlouhodobé, podle toho, kdo pozorování provádí na introspekci, nebo extrospekci. Dále podle toho, zda se pozorovatel setkává s objektem přímo, či nikoliv na přímé a nepřímé pozorování. A také se pozorování rozlišuje na standardizované

a nestandardizované, kdy při standardizovaném pozorování se jedná o záměrné, cílevědomé a systematické objektivní pozorování. Běžná školní pozorování jsou označována jako nestandardizovaná.

Interview, podle Chrásky (2007, s. 176 – 178), je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Velkou výhodou této metody je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší proniknutí do motivů a postojů respondenta. U interview můžeme pozorovat reakce respondenta na dané otázky a podle nich směřovat další průběh. Podle toho, jak je dalece řízeno interview výzkumníkem, ho rozdělujeme na strukturované (tazatel se pevně drží přesně stanovených otázek a textů), nestrukturované (přibližuje se přirozené komunikaci mezi lidmi, tazatel se může volně k otázkám vracet) a polostrukturované (určitý kompromis mezi dvěma již zmíněnými typy).

Úkolem ověřujících testů je prověřit úroveň vědomostí a dovedností žáka v přesně vymezené oblasti. Ověřující testy požadují u vybraných základních poznatků téměř úplně zvládnutí. Cílem je v podstatě rozhodnout, zda žák zvládl učivo, či nikoli. Aby se bezpečně ověřilo zvládnutí určitého učiva, požaduje se, aby každý testovaný jev byl pokryt větším počtem testových úloh. (Chráska, 2007, s. 181)

7.4 Výzkumné otázky

Jelikož byla práce zkoumána formou kvalitativního výzkumu, nebyly stanoveny pro toto výzkumné šetření hypotézy, ale výzkumné otázky.

O₁ – Domníváme se, že děti po absolvování adaptačního programu jsou lépe připraveny na vstup do základní školy, než děti, které program neabsolvovaly.

O₂ – Domníváme se, že častá komunikace o škole a následná návštěva základní školy je velmi důležitá pro adaptaci dětí.

O₃ – Domníváme se, že děti, které prošly adaptačním programem, dokážou lépe komunikovat se školním pedagogem.

7.5 Vyhodnocení dat

7.5.1 Popis první fáze

První fáze se skládala z výše zmíněného adaptačního programu a zároveň z pozorování tohoto programu. Tato fáze proběhla druhý týden v červnu 2016. První fáze výzkumu probíhala MŠ Hradiskové, kde bylo celkem 30 předškolních dětí. Adaptačního programu se zúčastnilo 16 dětí intenzivně. Program se uskutečňoval čtyři dny v mateřské škole, poslední den na základní škole. Veškeré aktivity probíhaly v čase řízených činností cca 1 – 1,5 hodiny. Aktivity, které děti nestihly udělat při dopoledních činnostech, dodělávaly po spaní a relaxaci v odpoledním bloku.

První den

Na úvod byly připraveny činnosti, které měly v dětech vzbuzovat zájem o komunikaci a přípravu na školní docházku. Jako motivace byla dětem přinesena do školky aktovka, aby s nimi byla rozvinuta komunikaci na téma škola. Děti se velmi rychle zapojily a byly nadšené, protože se všechny velmi do školy těšily. Živě odpovídaly na otázky typu: Kdo už má doma aktovku? Na co se nejvíce těšíte do školy? S kým byste chtěly sedět v lavici? Všechny děti už aktovku měly, do školy se nejvíce těšily na přestávky, a že se naučí novým vědomostem a většinou řekly jméno svého kamaráda, se kterým by chtěly sedět v lavici. Nakonec souhlasily, že si budeme celý tento týden hrát na školáky a řekly, že se velmi těší. Motivace tedy byla úspěšná.

Jako další činnost bylo osvojení si básničky Žák 1.A. Jelikož jsou děti zvyklé učit se básničky i během celého roku, nebyl žádný problém s touto básničkou. Díky pohybovému doprovodu básničky se ji naučily velmi rychle.

Po proběhnutí v básničce si děti našly své místo. Následoval příběh o Aničce, která šla také poprvé do školy. Tak aby si mohly představit, jaké to je první den ve škole, byla jim představena knížka Příběhy předškoláků a malých školáků. Děti měly slíbené, že si na konci budou moc prohlédnout obrázky, aby byly hodné a měly se na co těšit. Příběh se dětem líbil, ale zhruba v půlce některé děti přestaly dávat pozor, nebo si chtěly jít hrát. Bylo jim řečeno, že už jsou tento týden školáci a ti už musí chvilku vydržet poslouchat na jednom místě, jako

ve škole. Vcelku si daly říct a příběh mohl být dočten. Po přečtení děti odpovídaly na otázky, jestli se těší do školy také jako Anička z příběhu. Všechny děti odpověděly, že ano.

Další otázka už směřovala k dalšímu úkolu a to, jestli znají abecedu, nebo některá písmenka. Všichni už se umí podepsat, tedy znají písmenka ze svého jména. Po třídě děti hledaly písmenka, která mají ve svých jménech. Některé děti všechna písmenka nenašly, proto jim buď pomohl kamarád, nebo paní učitelka. Postupně si skládaly svá jména na stolečku a posléze je lepily na velký balicí papír, který společně s paní učitelkou pověsily na stěnu.

Jako poslední úkol prvního dne měly děti nakreslit svůj autoportrét. Děti aktivita moc bavila, rády malují. Malovaly vodovými barvami a po zaschnutí jsme obrázek každého předškoláka nalepili k jejich jménu. Děti se postupně představovaly – řekly jméno, příjmení, ulici a město, kde bydlí. Jakožto předškoláci už by toto měly umět. Všechny děti první den zvládly na jedničku. Nejvíce se jim líbila aktivita „Najdi své jméno“ a následná malba autoportrétů.

Všechny děti se velmi dobře zapojovaly, reagovaly a komunikovaly. U čtení příběhu nevydržely dlouho sedět, ale po promluvě, že v září už budou jako školáci sedět v lavicích a poslouchat podobně jako tady, byly hodné.

Druhý den

V úterý už děti věděly, že budeme pokračovat v našem programu a moc se těšily. Všechny si poctivě donesly svoji aktovku. Některé děti měly dokonce penál a desky. Zopakovaly jsme si básničku a už při básničce děti vytahovaly obsah, o kterém se mluví v básničce. Poté se každé z dětí zase představilo (procvičujeme projev před druhými), řeklo opět jméno, příjmení a adresu bydliště. Po představení každý ukázal svou aktovku a co v ní má.

Děti si uklidily aktovky na svá místa a začaly jsme hrát hru „Najdi kamaráda“. Hra spočívala v tom, aby každý našel svého kamaráda do páru pomocí obrázku, který mají přidělané na zádech. Měly se ptát, jaký předmět jsou, a druhý jim měl daný obrázek popsat. Bohužel skoro všechny děti rovnou řekly, co je na obrázku. Tak jim bylo připomenuto, že obrázek mají popsat, děti poslechly a obrázek popsaly. Sice ostatní věděli, jaký je kdo obrázek a daly se tedy do páru, ale zkoušely si i tak obrázek popisovat.

Další aktivita byla určena na procvičení jmen a zároveň na zklidnění. Tato hra se dětem velice líbila. Jednalo se o to, že byly děti začarovány do jógové pozice „kámen“, děti si

sedly na paty s rovnými zády se položily na stehna a čelo opřely o koberec, ruce podél těla a s dlaněmi směřující vzhůru. Postupně byly děti přikrývány, dokud se všechny nevystřídaly. Ostatní hádaly, kdo je schovaný pod látkou. Tato aktivita děti velmi bavila.

Hra „Přeji si, aby vedle mě stál...“ se velice povedla. Děti stály v kruhu a každý, který vedle sebe chtěl kamaráda, řekl o něm moc hezké věci. Pokaždé řekl někdo jiného kamaráda, tudíž se o všech řeklo něco pozitivního. Bylo hezké pozorovat vztah mezi dětmi a za co si ostatních kamarádů váží.

Předposlední hry byly s padákem. Barevná kulatá plachta děti natolik zaujala, že si s ní chtěly hrát i po dokončení programu. Děti si přály, aby si to mohly vyzkoušet i se zbytkem třídy, který se do programu nezapojoval. Nejprve jsme začaly s kolotočem, kdy děti chodily s plachtou dokola, pevně ji držely tak, aby byla pořád napnutá. K této aktivitě byly pouštěny různě rychlé písničky, aby podle rytmu děti měnily rychlost a naučily se ho lépe vnímat. Dále si vyzkoušely medúzu, která vznikala pomocí zdvihání padáku nahoru a dolů. Nejdřív se rozdělily na půlku, polovina si sedla pod padák a nechala se ovívat vánkem, poté se schovaly pod padák i děti, které byly zvedači. Do další aktivity jim byly přidány míčky. Měly za úkol míčky udržet v padáku a synchronizovat se tak, aby otáčely s míčky jedním směrem. A jako poslední hra s padákem bylo vyměnit si místo s tím, kdo byl u stejné barvičky pomocí říkanky. Děti padák velice zaujal, moc je cvičení s ním bavilo a opravdu týmově spolupracovaly, což byl hlavní úkol této aktivity.

A na závěr se děti naučily písničku „Každá škola má svůj konec“. Děti už byly unavené a písnička je moc nezaujala.

Celkově je tento den velice bavil. Nejvíce je bavilo hrát hry – poznat, kdo je jaký předmět, najít svého kamaráda, říct o druhém něco pěkného a všechny hry s padákem. Bylo hezké pozorovat, jak o sobě děti navzájem uměly říct hezké věci, pochválit se a dát najevo, čeho si na ostatních váží.

Třetí den

Třetí den měly děti připraveny na stolečkách různé knížky – Velká kniha předškoláka, Mezi námi předškoláky, Aprílová škola, Velká kniha prvňáka a předškoláka. Děti byly vyzvány, aby si jednotlivě knížky prohlídly a zapamatovaly si, co se jim líbilo nejvíce. Velmi se jim líbila Velká kniha prvňáka a předškoláka a Velká kniha předškoláka, protože jsou velké a barevné. Dětem se líbily různé kapitoly. Často se jim líbily kapitoly o zvířatech a různá cvičení na zopakování toho, co už umí. Nakonec si děti prohlédly knihu Aprílová škola od

Jiřího Žáčka a byla jim zarecitovaná básnička Eskymácká abeceda, kterou se posléze naučily. Poté byl s dětmi veden rozhovor, jestli vědí, kdo jsou Eskymáci a jestli by chtěly žít jenom v zimě a učit se jako oni v básničce. Dětem se básnička velice líbila a všichni by chtěly takovou školu mít, protože rády bobují, staví sněhuláky a hrají si ve sněhu. Jedna holčička řekla, že by školu z ledu nechtěla, protože by se bála, že když zasvítí víc sluníčko, tak by se rozbila. Poté se děti dozvěděly, že si na takovou školu zahrají i dnes a to tak, že budou dělat různé úkoly na pracovních listech, protože školáci už píšou do sešitu a často pracovní listy využívají. Děti souhlasily a vcelku dobrovolně se posadily ke stolečku, vyndaly si penály z aktovek (kdo měl), nebo školkové pastelky, a čekaly na práci, kterou dostanou. Pracovní listy byly zvoleny proto, abychom zjistili, na jaké úrovni děti jsou.

Jako první dostaly pracovní list zaměřený na slabiky (příloha č. 3). Vysvětlilo se jim, že si mají vyslovit slovo na obrázku, poté vytleskat slovo podle slabik, pod obrázek udělat tolik čárek, kolik je slabik a nakonec obrázek vybarvit. Například byla na obrázku ryba, děti tedy měly udělat tři čárky pod obrázek. Zajímavé ale bylo, že většina dětí obrázky zdobnovala, tedy místo ry-ba = dvě čárky, udělaly ry-bi-čka = tři čárky, podobně tak u obrázku mrak, motýl, pes, strom a sova. Samozřejmě to měly správně. Některé děti ale správně určený počet slabik neměly. Postupně byly děti obcházeny, a když nevěděly, kolik čárek mají udělat, pomohlo se jim: „Řekni si nahlas tento obrázek. Pak ho společně vytleskáme“ a když viděly, že tleskáme méně, nebo víc, rychle si chybu uvědomily (Příloha č. 14).

Druhý list byl také na slabiky (příloha č. 4). Opět měly za úkol vytleskat počet slabik, avšak měly spojit obrázek se čtvercem, který má stejný počet puntíků. Dále měly obrázek vybarvit. Tento úkol byl lehčí, protože zde byl pouze jeden obrázek, který by se mohl říct víceslabičně a to myš. Navíc dětem pomáhal počet puntíků, který spíše určoval správný počet. Po absolvování byl jasně viděn stupeň obtížnosti, pro příště by bylo vhodnější zvolit tento pracovní list jako první (příloha č. 15).

Třetí pracovní list byl směřován k tomu, zda děti umí popsat, nebo rozpoznat různé emoce (příloha č. 5). Na obrázku je šest hlav, kterým chybí část obličeje. Děti měly za úkol dokreslit chybějící část. Tento pracovní list byl vypracován s pomocí paní učitelky s dětmi, protože je pod každou hlavou napsané, jakou má daný obličej emoci: směje se, spinká, mračí se, pláče, křičí, vyplazuje jazyk. Nejlépe děti zvládly obrázek, kde se obličej směje, kde se mračí, pláče a křičí. Těžké bylo pro děti nakreslit, jak obličej spí, anebo vyplazuje jazyk. Všude dokreslovaly oči, nos a pusy. Některé děti zvládly dokreslit detaily jako obočí a řasy,

některé nenakreslily ani nos. Tento list byl nejsložitější z praktické stránky, jelikož po dvou předchozích listech byly děti různě hotové. Bylo to tedy náročné na organizaci (příloha č. 16).

Další pracovní listy byly zaměřené na grafomotoriku.

První z nich byl na uvolnění ruky, kdy děti motaly klubíčka a u toho jsme si říkali básničku: Motala babička motala klubíčka. První, druhé, třetí, čtvrté, malé, velké, boubelaté (příloha č. 6). Básnička s uvolňováním se dětem líbila, měly ho však brzy hotový, některé ho i docela odbyly. Pro příště by bylo vhodnější zvolit větší formát, například balicí papír, nebo křídou a tabulí, aby mohly dělat velká klubíčka (příloha č. 17).

Druhý list zaměřený na grafomotoriku byl na procvičení svislých čar zvrchu dolů (příloha č. 7). Na obrázku je chlapec s padákem, který padá směrem dolů jako čáry, které mají děti obtáhnout. První dva řádky byly předtištěné, ty děti obtáhly bez problémů, poslední řádek byl volný, zde měly děti vytvořit čáry samy, ale většina z nich jich „načárkovalo“ mnoho a výsledek nebyl takový, jaký měl být. Děti si nakonec parašutistu vybarvily (příloha č. 18).

Třetí pracovní list byl určen k procvičení vlnek, které vedou k jinému dopravnímu prostředku (příloha č. 8). Je zde letadlo, vrtulník, auto, dodávka, mašinka a autobus. S každým dopravním prostředkem se vlna zužuje a je tedy těžší nakreslit cestu. Děti si s tímto pracovním listem poradily pěkně. Vypadalo to, že bude pro děti obtížné měnit vlnku a ačkoliv nejsou vlny dokonalé, všem se to povedlo. Vypracování jim zabralo poměrně dost času, mohly si natrénovat výdrž a trpělivost s úkolem (příloha č. 19).

Poslední a čtvrtý pracovní list na grafomotoriku byl na procvičení dolní kličky a horného oblouku (příloha č. 9). Motivací byla mašinka, které se kouří z komínka a také proto byla zvolena říkanka: „Jede, jede mašinka, kouří se jí z komínka“. Děti nejdříve obkreslovaly silně zvýrazněnou stopu, řádek pod ním je také zvýrazněn, ale ne tak silně. Tento úkol byl pro děti také jednoduchý, šlo v něm o soustředěnost a pečlivost, aby jejich cesta pastelkou byla shodná se zvýrazněnou stopou. Nakonec si děti mohly mašinku vybarvit (příloha č. 20).

Jelikož už děti práce s pracovními listy přestávala bavit a také už se tolik nesoustředily (bylo to znát z vypracovávání listů – odbývaly je, nesoustředily se), tak bylo vloženo mezi tuto práci proběhnutí v tělocvičně a poté si děti zahrály „Na ovečky“ a „Na Mrazíka“. Pro zklidnění bylo zvoleno vydýchání a následné cvičení s prvky z jógy pro děti. Po cvičení a uklidnění mohly děti pokračovat v plnění pracovních listů. Dvěma dětem už se nechtělo, tak jim bylo vysvětleno, že jsou už velcí školáci a bez nich by naše škola nefungovala.

Další pracovní list byl na procvičení zvířat a jejich mláďat (příloha č. 10). Děti měly za úkol spojit zvíře s jejich mláďátkem a poté vybarvit. Nakonec děti zvířata i jejich mláďata

pojmenovaly. Tento list měly všechny děti správně vyplněný, nikdo z dětí neudělal chybu. Bylo znát, že mají správně upevněný tento spoj (příloha č. 21).

Předmatematický pracovní list byl určený na porovnání více – méně (příloha č. 11). Děti měly spojit dvojice čarou, poté danou dvojici vybarvit. Nevybarvený obrázek ukáže, čeho je víc a o kolik. Bylo velkým překvapením, že dvě děti napadlo napsat počet, o kolik je daných věcí víc, i když tento pokyn vůbec nedostaly. Na závěr si měly s kamarádem, který seděl vedle nich říct, čeho je méně, více, nebo stejně – děti tím úspěšně mezi sebou komunikovaly a vznikla tak vzájemná kontrola (příloha č. 22).

Předposlední pracovní list byl na propojení znalosti tvarů a barev (příloha č. 12). Na listě je rybička v rybníce. Děti měly za úkol vybarvit místa podle tvarů. Kde byly trojúhelníky - vybarvovaly část červeně, kde kolečka – vybarvovaly modře, kde čtverce – vybarvovaly zeleně a kde obdélníky – vybarvovaly žlutě. Tento obrázek děti velice bavil a byly velmi trpělivé. Děti se snažily a dávaly si záležet. Nakonec jim z toho vyšel obrázek pěkné rybičky mezi řasami ve vodě. Všechny bez problému znaly tyto čtyři základní barvy i tvary (příloha č. 23).

Poslední pracovní list byl stejně zaměřen, a to na tvary a barvy (příloha č. 13). Za úkol měly vybarvit bránu, která se skládala ze čtverců, obdélníků, trojúhelníků a kruhů. Také měly správně tvary vybarvit stejným algoritmem jako v předešlém úkolu – čtverce zeleně, obdélníky žlutě, trojúhelníky červeně a kruhy modře. Ačkoliv se pracovní list zdál být jednoduchý, děti zmátly různé velikosti čtverců a obdélníků, které si často pletly. Obdélníky navíc byly různě položené a to děti také mátl (příloha č. 24).

Tempo dětí při vypracování pracovních listů bylo různé, šikovnější děti měly práci dříve hotovou. Děti, které pracovní listy nestihly, si je dodělaly po spaní v odpolední činnosti. Také byla tato aktivita náročná na organizaci, kdy bylo více dětí stejně hotových. Proto bylo vždy dětem řečeno, aby přestaly pracovat a podívaly se, aby věděly, jak postupovat. Vždy byl dětem předveden první úkol, aby věděly, jak pracovat. Když někdo nevěděl, jak pokračovat, pomohlo se mu individuálně. Hodně dětí se také ptalo navzájem, jak to mají dělat, což bylo hodnoceno pozitivně, že byly děti schopné komunikovat mezi sebou a poradit si navzájem.

Součástí reflexe bylo dotazování dětí, jak je bavilo vyplňovat tyto „úkoly“ - 13 dětí odpovědělo, že je to bavilo, 3 děti tato práce nebavila. Ze začátku bylo vidět, že to všechny baví, ale ke konci bylo znát, že jsou unavené. Ne všechny děti všechny pracovní listy vyplnily při společné práci a dodělávaly je po spaní. Nejvíce je bavil pracovní list s rybičkou (kde vybarvovaly podle tvarů), první pracovní list na slabiky, mašinka s básničkou a pracovní list

na více – méně. Většinou vždy proto, že tam byly hezké obrázky. Nejméně je bavil parašutista, motání klubička a obličej. Zbytek byl neutrální – někoho bavil, někoho ne.

Tento den byl úspěšný, ale také náročný. Pauza mezi vypracováváním těchto listů byla vhodně zvolena. Pracovní listy byly zpracovány do přehledné tabulky, aby bylo patrné, jak a kdo vypracoval daný pracovní list – viz. 7.5.2 Vyhodnocení pracovních listů. Ke každému dítěti byla sepsána stručná anamnéza toho, jak probíhal jejich vývoj po dobu navštěvování MŠ a také jak probíhalo vyplňování těchto pracovních listů.

Čtvrtý den

Po středečním náročnějším dni byl zvolen den s netradičními hrami. Jednalo se o hry, při kterých si děti procvičí předmatematické vnímání, hry na soustředěnost, na sluchové a zrakové vnímání. Jako další možnost jim byly nabídnuty knihy *Můj první slabikář* a *Čísla*. Dětem bylo začátku řečeno, že si každý vyzkouší všechny aktivity a aby to bylo spravedlivé, byly úkoly rozděleny na různé stolečky. Děti se u stolečků měly vystřídat a až si vše projdou, mohou se vrátit k tomu, co je nejvíce bavilo.

Na prvním stolečku byly hry sluchové pexeso a matematické navlékadlo. Na druhém stolečku byla hra *Logico* a rozstříhané obrázky. Na posledním stolečku byly knihy *Můj první slabikář* a *Čísla*. Děti byly rozděleny na tři skupiny dvakrát po pěti a jedna po šesti dětech. Takto se vystřídalily u všech stolečků.

U prvního stolečku byl počet vyhovující, jelikož u sluchového pexesa bylo zapotřebí více dětí. Většinou hrály dvě, nebo tři děti. Sluchové pexeso děti bavilo nejvíce. Jedná se o stejný princip jako u klasického pexesa. Místo kartiček s obrázky jsou krychle, které mají svůj určitý zvuk. Děti zvedaly krychle, zatřásly s nimi a hádaly, která krychlička má stejný zvuk jako ta předtím. Hra se jim velmi dařila, někdy se však pokoušely dívat dolů, aby viděly barevné rozdělení krychlí. Po zahrání si pexesa měly děti za úkol seřadit krychle tak, aby byly zvuky stejné vedle sebe a aby seřadily zvuky od nejhlubšího po nejvyšší. Tato aktivita už tak jednoduchá nebyla. Děti si ale navzájem pomáhaly a správně krychličky řadily. Dětem byla položena otázka, jestli je tato hra těžší, nebo lehčí, než pexeso, které znají a na to odpověděly, že je to těžší, protože tam je hodně stejných zvuků. Někdo zase odpověděl, že lehčí, protože doma mají těžké pexeso, kde je hodně kartiček, že tady je těch dvojic málo.

Druhá hra u prvního stolečku bylo matematické navlékadlo. Dřevěná deska s kolíky, barevnými kolečky a čtverečky, při kterých si děti procvičují předmatematické dovednosti. Děti si mohly zkusit navlékadlo samy, kdy si samy zkoušely navléknout počet koleček,

kolik bylo daných puntíků, nebo čísel. Kdo znal, spojil s danými barvenými kolečky. Nebo se mohlo hrát ve dvojici, kdy jeden určil počet a druhý musel počet navléknout. Děti si mohly dávat jednoduché příklady do součtu šest. Různě si zadávaly příklady jako například jedna plus dva je kolik? A děti demonstrativně předvedly s kolečky na navlékadle až jim vznikl výsledek. Tato pomůcka je velmi dobrá k názorné ukázce při počítání, děti tak mohou dobře vidět početní operace. Dětem se tato hra také líbila, avšak u ní nezůstávaly tak dlouho.

U druhého stolečku bylo LOGICO. Tuto hru děti znaly, jelikož ji mají jako součást vybavení školky. Byly jim připraveny jiné varianty, které ve školce neměly. Varianta piccolo: Oko a ruka – skrývačky, kde děti měli najít stejné, nebo odlišující tvary, byla velmi těžká. Dětem trvalo velice dlouho, než měly celou destičku správně. Pouze jedna dívka měla napoprvé list správně. Tato varianta Oko a ruka byla náročná, jelikož zde bylo hodně tvarů a vždy se jeden lišil ve tvaru, otočení, nebo barvě, ale ve velkém množství tvarů bylo složité najít ten nesprávný. Varianta LOGICO piccolo: Prostorové vnímání děti bavilo o trochu více. Podle dětí zde bylo více hezčích obrázků, než v té hře předtím – jak řekly samy. Na obrázcích byla často zvířata a to bylo pro děti zajímavější a atraktivnější než tvary. Na druhou stranu bylo ale toto Prostorové vnímání pro děti těžší, jednalo se o procvičení pravolevé orientace. Děti měly opět problém se správnými výsledky, ale navzájem si pomáhaly. Ačkoliv to byla těžší varianta, než ta předchozí, děti bavila více.

Jako druhý úkol u stolečku měly rozstříhané obrázky, které využily v úterní hře „Najdi kamaráda“. Rozstříhané obrázky měly děti opět sestavit do původního. Při skládání pracovaly s tvary jako obdélník, čtverec, nebo trojúhelník. Při složení obrázku na konci měly děti ukázat a určit o jaký geometrický tvar se jedná. Jelikož u stolečku bylo 5-6 dětí, rozdělily se tak, že tři děti pracovaly s deskami a hrou LOGICO a zbylé dvě, nebo tři děti skládaly obrázky. Opět byl počet vyhovující.

U posledního stolečku byly dětem nabídnuté knihy Můj první slabikář a Čísla. Zde bylo také nejvíce potřeba pedagogova dohledu, protože bylo zapotřebí dětem předčítat a spolupracovat s nimi. Můj první slabikář od nakladatelství Fraus byl zvolen z důvodu, že ho používají na základní škole právě v první třídě. Děti se tak mohly seznámit s jednou z učebnic, která je ve škole čeká. Druhá kniha byla zaměřena na čísla, aby si děti uvědomily, že se v první třídě naučí hlavně číst, psát a také počítat. Děti si knihy procházely ve dvojicích a trojicích, což byl velký počet na tolik dětí. Na druhou stranu si děti v knihách ukazovaly, co se jim líbí, na co se těší do školy a co už znají. Při používání slabikáře si děti vybraly určitou stránku a paní učitelka z ní četla, nebo naopak „četly“ děti malované čtení, kde paní učitelka četla slova a děti obrázky. U knížky čísla, si děti vybraly stránku s čísly a měly za úkol donést

tolik věcí, jaké si vybraly číslo. Zpočátku to vypadalo, že děti práce s knihami nebude bavit, ale tím, že se s nimi pracovalo a dostávaly různé úkoly, se jim práce u třetího stolečku líbila velice.

Poté, co si děti prošly všechny stolečky, jsme si povídaly o tom, jaké stanoviště je bavilo nejvíce. Každý si měl vybrat jednu aktivitu, která byla pro ně nejlepší. Byly dotazovány všechny děti a ony říkaly: „*Mě nejvíc bavilo sluchový pexeso, protože se líbily ty zvuky.*“ (Amálka) „*Mě bavilo sluchový pexeso, protože ráda hraju pexeso.*“ (Lucka) „*Mně se líbilo, jak jsme si hrály s Martinem na školu a on mi dával příklady a já jsem mu je ukazoval na ty dřevěný destičce.*“ (Ondra) „*Mě taky hodně bavilo to počítání, protože moje maminka učí matiku ve škole.*“ (Jája). „*Já jsem si s váma ráda hrála s tou knížkou, jak jsme četly ten příběh s obrázkama.*“ (Adélka) „*Mě zas bavilo, jak jsme nosily tolik věcí, kolik jste mi dala za úkol a pak jsme to s klukama počítali.*“ (Lukášek) „*Mně se nejvíc líbilo to pexeso s kostkama, protože jsem vyhrála*“ (Terežka). „*Mně se líbily ty úkoly na destičkách, protože jsem to jako první měla celý dobře.*“ (Soňa).

Nejvíce dětí se tedy shodlo, že je bavilo sluchové pexeso, práce s knihami, matematické navlékadlo a jednu holčičku také LOGICO. Také byly děti dotazované, co je bavilo nejméně a proč: „*Moc se mi nelíbilo to, jak máme ve školce, ty destičky, protože jsem to neuměl.*“ (Míra) „*Mě taky nebavily ty destičky, protože to bylo hodně těžký.*“ (Honzík) „*Mě zase nebavily ty obrázky, protože to bylo hrozně lehký a měla jsem to hnedka hotový.*“ (Majda) „*Mně nešly ty úkoly, jak jsme měly určit, co je tam jiný.*“ (Martin) „*Mně moc nešel skládat ten obrázek, tak mě to nebavilo.*“ (Radunka) „*Mě nebavila ta dřevěná destička a počítání.*“ (Nela) „*Mě nebavily ty destičky, protože byly těžký, ale líbily se mi tam ty zvířátka.*“ (Pepa) „*Mě nebavilo to pexeso, protože jsem nevyhrával, protože mi to nešlo.*“ (Vojta). Děti nejméně bavilo LOGICO z důvodu obtížnosti, ačkoliv se jim líbily obrázky. Poté je nebavilo dávat dohromady rozstříhané obrázky, že to bylo naopak lehké. Jednu holčičku nebavilo matematické navlékadlo. Jednoho chlapce nebavilo sluchové pexeso z důvodu, že mu nešlo.

Celkově děti tento den velice bavil. Potvrdilo se, že „kdo si hraje, nezlobí“ a že „učení hrou“ podle J.A. Komenského je velice důležité. Děti během her oznamovaly, že se jim líbí, jak si hrajeme na školu a že se těší, až budou školáci, což byla velmi pozitivní informace.

Pátý den

Adaptační týden byl zakončen na Základní škole v Jablonném nad Orlicí. První hodinu jsme děti strávily tím, že si prohlédly budovu školy – první pavilon, kde budou mít třídu a kde je 1. stupeň, poté družinu, nástavbu, jídelnu a šatničku, poté prošly spojovacím tunelem, který vede do druhého pavilonu, v němž se nachází část 1. stupně, 2. stupeň, hudebna, počítačová učebna, velká a malá tělocvična a také sborovna a kancelář pana ředitele, paní zástupkyně a paní hospodářky. Po návratu do třídy byla dětem položena otázka, co se jim líbilo ve škole nejvíce. Dětem se nejvíce líbila ohromná tělocvična, hudebna a jak je škola celá velká. Jeden chlapec řekl, že se bojí, že se v tak velké škole ztratí, na což mu jedna holčička odpověděla, že se bát nemusí, protože bude většinu času ve své třídě, a když půjde po škole, tak vždy s někým. Na další otázku a to, na co se ve škole nejvíce těší, odpověděly, že se těší na všechno, na přestávky, na svačinu, na vysvědčení, na tělocvik, na novou paní učitelku a na nové kamarády.

Když zazvonilo na druhou hodinu, děti si sedly každý do své lavice a čekaly, až přijde pan učitel, který bude mít jednu ze dvou tříd budoucích prvňáčků. Když přišel, dětem se představil a na úvod dal dětem první úkol a to, aby si udělaly jmenovky. Poté, co si je děti vytvořily, je naučil básničku Kocourek pro uvolnění ruky. Děti dostaly papír a kreslily to, co se říkalo v básničce, až jim z toho vznikl pěkný kocourek, kterého si nakonec pojmenovaly.

Další aktivity byly na interaktivní tabuli. Pan učitel měl připravenou básničku, která byla formou malovaného čtení. Pan učitel četl slova a obrázky doplňovaly děti. Poté děti chodily jeden po druhém, aby se vystřídalily, pracovat přímo k interaktivní tabuli. Měly za úkol dokreslit sluníčku paprsky, přesunout jahody z plochy na talíř a měly je spočítat, škrtnout tvar, který ostatní nepatří, roztřídit velké kapky do velkého vědra a malé do malého, seřadit pastelky od největší po nejmenší, roztřídit lentilky do stejně barevných misek, spojit obrázek se stejnou barvou (např.: žlutou se sluníčkem), najít dvojici do pexesa s barvami a složit obrázek jako puzzle. Všechny úkoly děti postupně vystřídalily a zvládli bez chyby.

Po absolvování práce s interaktivní tabulí se posadily děti do lavic a pan učitel jim řekl říkadlo a děti ukazovaly s ním, aby si procvičily prsty. Poté dostaly pracovní list s beruškou. Za úkol mají berušku vybarvit a vystříhnout.

Na konci hodiny rozdál pan učitel dětem obrázek s kocourkem a řekl jim, že kdo si vzpomene a první školní den obrázek přinese, dostane jedničku. O velké přestávce se děti nasvačily a pohrály si ve družině.

Nastala druhá hodina nanečisto. Na druhou hodinu přišla paní učitelka, která bude mít druhou třídu budoucích prvňáčků. Představila se dětem a poprosila je, aby si sedly dozadu na koberec. Všichni si sedli společně dokolečka a paní učitelka je naučila básničku s pohybem. Dětem se moc líbila a zopakovaly si ji ještě 3x.

Poté si šly sednout na svá místa. Děti si měly vyndat penál z aktovek, kdo neměl, paní učitelka jim půjčila školní pastelky. Paní učitelka chodila po třídě a za zády držela několik pastelek. Poté říkala: Čáry, máry – červená barva! A děti měly ukázat červenou pastelku. Takto pokračovala s dalšími barvami. Poté společně počítaly, nejdříve do pěti, do deseti a poté do dvaceti. Opět drží za zády několik pastelek a chodí po třídě. Jednotlivě zkouší děti tak, že jim ukáže počet pastelek a děti mají říct kolik jich je.

Další práce byla na tabuli, kde je několik obdélníků, ve kterých je daný počet různých tvarů. Děti chodily k tabuli a pod každý obdélník udělaly tolik čárek, kolik bylo uvnitř tvarů. Paní učitelka chtěla vyzkoušet děti z počítání, tak se jich ptala, kolik bude obrázků, když mám dvě sluníčka a dvě srdíčka? Skoro všechny děti věděly a vykřikovaly, že čtyři obrázky. Paní učitelka byla spokojená, že to děti dobře spočítaly, ale nelíbilo se jí, že děti vykřikují a vysvětlila jim, že ve škole se děti hlásí a nevykřikují jeden přes druhého. Poté si děti zopakovaly básničku s pohybem, kterou se naučily na začátku hodiny.

Jako další úkol dostaly pracovní list, na kterém byla v dolním pravém rohu myš a v horním levém rohu sýr. Děti se různě klikatými cestičkami měly dostat od myšky k sýru se správným držením tužky. Paní učitelka je obcházela a některým dětem úchop upravila, ale většinou byla spokojená. Ke tvoření cestiček jim říkala říkadlo a u toho si uvolňovaly ruku.

Další úkol byl u tabule, kdy děti chodily postupně spojovat stejně barevné puntíky rovnými čarami. Po dokončení práce u tabule se paní učitelka každého a ptala, jak se jmenuje a kde bydlí, děti se bez problémů představily.

Poslední úkol byl opět u interaktivní tabule. Děti měly za úkol najít pět rozdílů na dvou obrázcích a zakroužkovat je, roztřídit správně věci, rostliny a zvířata do třech skupin, vytvořit cestu od Karkulky k babičce, obtáhnout správně svislé čáry směrem zvrchu dolů, vybarvit kytičky správnou barvou, roztřídit správně ovoce a zeleninu, spojit počet puntíků s počtem předmětů, udělat vlnky pod lodičkou a jako poslední úkol bylo vytvořit společně libovolný obrázek. Děti nakreslily holčičku a kluka před domečkem (který byl škola) a v ruce měl každý kytičku – na obrázku se vystřídalo pět dětí.

Na konci paní učitelka pochválila děti za hezkou práci, popřála jim, aby se jim ve škole líbilo a rozloučila se s námi. Děti si sbalily své věci a následoval návrat zpět do školky.

Cesta do školky byla naplánovaná kolem celé školní budovy, aby děti viděly celou školu, včetně jídelny i tělocvičny z venku.

Po návratu ze školy byl s dětmi veden rozhovor, jak se jim líbilo ve škole, co je nejvíce bavilo, jestli se těší na září, kdy půjdou poprvé do školy a na co se těší nejvíce. Děti různě odpovídaly a nejvíce se jim líbilo, jak pracovaly na interaktivní tabuli a doufají, že takhle budou také pracovat, až budou školáci. Jiným se líbilo ve školní družině, že si mohly pohrát. Některé děti se těší na tělocvik, líbila se jim velká tělocvična. Chlapcům se moc líbil pan učitel a chtěli by ho za pana učitele. Celkově se děti do školy velmi těší. Jedna holčička se moc netěší, protože má strach a druhý chlapec se bojí velké školy. Děti se obávají nejspíše ze strachu z nejistoty a nového prostředí.

Celkově se dětem adaptační týden líbil. Nejvíce se jim líbil poslední den ve škole, úterý, kdy hrály různé hry a čtvrtek, protože děti pracovaly s netradičními pomůckami. Během týdne byly splněny všechny cíle, které byly stanoveny a také byly uskutečněny všechny aktivity a činnosti, které byly připraveny. Náročnost aktivit, činností a her i organizační formy byly zvoleny k věkovým i individuálním zvláštnostem dětem přiměřeně. Výzkumné metody byly zvoleny vhodně.

7.5.2 Vyhodnocení pracovních listů a stručná anamnéza dětí

Míra

Chlapec, který měl odklad povinné školní docházky. Míra dělal od nástupu do MŠ pokroky, avšak má vadu řeči, proto mu byla doporučena logopedická péče. Také se paní učitelky u něho zaměřovaly na uvolnění ruky pomocí grafomotorických cvičení. Odklad školní docházky mu byl udělen z důvodu nedostatečné celkové zralosti.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá, ale s chybou	u dvou obrázků má špatně určitý počet
Na slabiky 2	zvládá	bez problémů
Na emoce	zvládá napůl	bez obočí, problém s obrázkem s vypláznutým jazykem
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problémů
Na grafomotoriku 2	zvládá napůl	čáry jsou rovné, nedodržel však vzorovou předlohu a čáry si udělal, kde chtěl
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	odbyl vybarvení obrázků
Na předmatematický představy 1	zvládá	bez problému vybarvil celý obrázek
Na předmatematické představy 2	zvládá	dělalo mu problém rozlišit čtverce a obdélníky

Lukášek

Lukášek je šikovný chlapec, který od nástupu do MŠ neměl problémy. Zpočátku měl problémy se stravováním, nechtěl nic jíst, postupně se naučil jíst všechno. Je kamarádský, rád

pomáhá ostatním. V logopedické oblasti nemá žádné problémy. Jediný problém je v jeho praktičnosti – je mírně neobratný.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá napůl	u čtyř obrázků má špatně určitý počet
Na slabiky 2	zvládá	bez problémů
Na emoce	zvládá napůl	problém s obrázkem s vypláznutým jazykem a spaním
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problémů
Na grafomotoriku 2	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	spojil dobře obrázky, které k sobě patří, ale vybarvil všechny, tudíž se mu neukázal výsledek
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému vybarvil celý obrázek
Na předmatematické představy 2	zvládá	dělalo mu problém rozlišit čtverce a obdélníky

Honzík

Honzík je velmi šikovný chlapec, avšak má problémy v sociální oblasti. Často pláče a stýská se mu po mamince a nemá rád změny. Bývá často nemocný. Po kognitivní stránce je velmi úspěšný, patří mezi děti, které měly úkoly rychle splněné.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	u jediné jahody měl špatný počet slabik a nevybarvil obrázky, jinak v pořádku
Na slabiky 2	zvládá	bez problémů

Na emoce	zvládá	problém s obrázkem se spaním
Na grafomotoriku 1	zvládá	jako jeden z mála udělal klubíčka různě zamotaná
Na grafomotoriku 2	zvládá	čáry dolů má kostrbaté, zadání však splnil
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	hezky obtáhl čáru, nevybarvil obrázek
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	hezky vybarvil zvířátka, jediné telátko vybarvil modře
Na porovnání více – méně	zvládá	splnil dobře, odbyl ale vybarvování
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému vybarvil celý obrázek
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problémů

Martin

Martínek je hodný a velmi dobře vychovaný chlapec. Ačkoliv je jedináček, je velmi slušný. Avšak to, že nemá sourozence, se projevovalo při nástupu do MŠ, kdy neuměl přijmout kolektiv dětí. Postupem času si zvykl a na konci předškolního roku už se socializací problém neměl. Martínkovi dělají problém hlásky R, Ř. Navštěvuje logopedickou poradnu.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	zajímavé je, že u některých obrázků má počet slabik podle zadání – bez zdobnělin (ryba, mrak, motýl, sova) a u kterých oproti jiným dětem více zdobnělé (letadýlko, sněhuláček)
Na slabiky 2	zvládá	bez problémů
Na emoce	zvládá	hezky doplněné, u jednoho obličejě nemá nos a nikde nemá obočí
Na grafomotoriku 1	zvládá	udělal hodně klubíček a snažil se, aby byla symetrická

Na grafomotoriku 2	zvládá	čáry má pěkně rovné, v posledním řádku si však dělal čáry, jak chtěl a nedodržel předlohu, nevybarvil obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému
Na procvičení zvířat a mlád'at	zvládá	spojil dobře, nevybarvil ale obrázek
Na porovnání více – méně	zvládá	splnil dobře, napsal navíc počet, o kolik je víc obrázků
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému vybarvil celý obrázek
Na předmatematické představy 2	zvládá	problém dělal čtverec a obdélník

Pepa

Pepík je hodný kluk, který rád pomáhá ostatním, avšak jeho rozumové schopnosti nejsou úplně na dobré úrovni, stejně tak jako intelekt. U některých úkolů měl značné problémy a vyžadoval pomoc. Jako jediný nezvládl určit emoce v pracovním listě Na emoce. Navštěvuje logopedickou poradnu, kde nacvičuje hlásky R, Ř.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá napůl	některé obrázky dělaly problém, pomáhala jsem
Na slabiky 2	zvládá napůl	opět potřeboval moji pomoc
Na emoce	nezvládá	u dvou obličejů chybí oči, u všech chybí nos i obočí, všude nakreslil usmívající se pusy, jediný plačící obrázek splnil – nakreslil slzy, jinak nesplnil
Na grafomotoriku 1	zvládá	různě zakroucená klubíčka
Na grafomotoriku 2	zvládá napůl	čáry má kostrbaté, nedržel se předlohy
Na grafomotoriku 3	zvládá napůl	kostrbaté vlnky

Na grafomotoriku 4	zvládá napůl	opět kostrbatě obtáhl předlohu, obrázek spíše začmáral, ale nakreslil navíc sluníčko
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	nevybarvil obrázek
Na porovnání více – méně	zvládá	spojil dobře, vybarvil ale všechny obrázky
Na předmatematické představy 1	zvládá napůl	vybarvil pouze půlku, nechtěl obrázek dodělat
Na předmatematické představy 2	zvládá napůl	pletl si čtverce a obdélníky

Vojta

Vojtík je velmi živý chlapec, který je šikovný v rukodělných pracích. Ve vypracování pracovních listů problémy neměl, až na pracovní list s emocemi. Po emocionální stránce není úplně dozrálý, rád si hraje, především rád skládá různé skládačky.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	nepoznal jahodu, ryba byla kapr, nevybarvil obrázky
Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá napůl	nenakreslil obličejům nosy a obočí, problém se spacím obrázkem a nenakreslil vyplazený jazyk
Na grafomotoriku 1	zvládá	klubička kreslil spíše jako spirály
Na grafomotoriku 2	zvládá	rovné čáry, poslední řádek opět nedodržel zadání a čáral si, jak chtěl, nevybarvil obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému, jako jeden z mála vybarvil obrázky
Na grafomotoriku 4	zvládá	obloučky má hezky kulaté, ale kličky jsou kostrbaté
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	splnil dobře, u vybarvování dost přetahoval, ale navíc napsal správný počet, o kolik je více obrázků

Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Ondra

Ondra patří k nejšikovnějším dětem ve školce. Je šikovný ve všem, co dělá. Chodí na kroužky mimo MŠ a má velmi dobrý všeobecný přehled. Při plnění pracovních listů neměl problémy a patřil mezi děti, které měly pracovní list odevzdaný jako první.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	perfektně určil slabiky bez zdobnělin, hezky vybarvil obrázky
Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá	dobře určil emoce, obličej je mají i obočí, jeden z mála splnil bez problému
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 2	zvládá	bez problému, vybarvil pěkně obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému, pěkně obtáhl vzorovou čáru
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému, pěkně vybarvil bez přetahování
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Amálka

Amálka patří k nejšikovnějším dívkám v MŠ. Precizně, rychle a bez problémů zvládla všechny pracovní listy. Navštěvuje spoustu zájmových kroužků mimo MŠ. Při nástupu do MŠ měla problém se odpoutat od rodičů. Navštěvuje logopedickou poradnu, jelikož neumí správně vyslovit hlásky R, Ř.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	bez problému, hezky vybarvila obrázky
Na slabiky 2	zvládá	bez problému, jako jedna z mála vybarvila obrázky
Na emoce	zvládá	perfektně splnila, hezky nakreslila obličej se všemi detaily, u jediného mračícího nenakreslila nos
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problému, snažila se o pravidelná klubíčka
Na grafomotoriku 2	zvládá	rovné čáry, hezky obtáhla předlohu, na posledním řádku udělala čáry pouze tam, kde byla předloha, dále své čáry nenakreslila
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému, hezky vybarvený obrázek
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	pěkně vybarvila zvířátka tak, jakou mají barvu ve skutečnosti
Na porovnání více – méně	zvládá	pečlivě vybarvila dvojice, takže se jí správně ukázal výsledek, o kolik je více obrázků
Na předmatematické představy 1	zvládá	střídala odstíny barev, aby prý byla rybička hezčí
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Lucka

Lucinka je šikovná dívka, které se ale musí spoustu aktivit nabízet. Sama si nic nevybere, moc se ji pracovat nechce. Když se dá do práce, úkoly zvládne dobře. Je to dítě starších rodičů

a maminka za ni často jednala. S vypracováním pracovních listů problémy neměla, ale vypracovávání úkolů jí trvalo déle.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	bez problému
Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá napůl	nakreslila správně oči, u dvou obličejů má obočí, všude nos, problém byl s ústy, všude je stejná, až na obrázek, kde křičí a pláče
Na grafomotoriku 1	zvládá	udělala klubíčka čtyři klubíčka, spíše jako spirály
Na grafomotoriku 2	zvládá	bez problému, hezky vybarvený obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	oblouky a kličky hezky obtáhnuté, obrázek spíše začarany, kouř z komína přechmáraný
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému, hezky vybarvená zvířátka
Na porovnání více – méně	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 1	zvládá	problém dělá čtverec a obdélník
Na předmatematické představy 2	zvládá	plete se čtverec a obdélník

Jája

Jája je velmi šikovná dívka, avšak se jí také často nechce pracovat. Je velmi nepraktická, nerada se hýbe a také je to znát při plnění úkolů. Je však velmi inteligentní a ráda počítá. Jarmilka trpí epilepsií, což může mít za následek její chování. Při plnění úkolů neměla žádné problémy, avšak ji vyplňování těchto pracovních listů trvalo velmi dlouho.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	bez problému, nevybarvila ale obrázky
Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá	nakreslila obličej správně, chybí však obočí a na jednom obrázku nos, emoce nakreslila dobře
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 2	zvládá	čáry nakreslila rovné, na posledním řádku ale čárkovala, jak chtěla, obrázek přetahovala
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	kličky a obloučky kostrbaté, obrázek vybarven odbytě
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	správně vybarvené dvojice, dobře se jí zobrazil výsledek, který zakroužkovala
Na předmatematické představy 1	zvládá	hezky vypracované, perfektně zná tvary
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Adélka

Adélka je velmi živé děvče, které rádo dostává a plní úkoly. Neměla žádné problémy při vypracování a patřila mezi děti, které měly brzy odevzdáno. Adélka ráda pomáhá ostatním dětem i paní učitelce. Navštěvuje logopedickou poradnu, jelikož má problém s vyslovováním hlásek L, K, R, Ř.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	správně určený počet slabik zdobnělin obrázků, nevybarvila je, ale střídala barvy při tvoření počtu slabik (ryba oranžové čárky, pejsek hnědé, klíček fialové, apod.)

Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá	správně nakreslila emoce, dvěma obrázkům nenakreslila nos
Na grafomotoriku 1	zvládá	nakreslila klubička po celém papíře
Na grafomotoriku 2	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	správně obtáhla předem nakreslenou cestu a pečlivě vybarvila vláček
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	pouze spojila zvířata a mláďata, ale už nevybarvila
Na porovnání více – méně	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 1	zvládá	měnila různé odstíny barev pastelek, obrázek se jí moc líbil
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Soňa

Soňa přestoupila z MŠ Nábřežní do MŠ Hradisková. Změna prostředí jí nedělala žádné problémy. Je to velmi šikovné děvče, které patří k nejšikovnějším dětem v MŠ. S vypracováním úkolů neměla žádné problémy, navíc chtěla pomáhat ostatním dětem, když si nevěděly rady.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	bez problému, obrázky ale nevybarvila
Na slabiky 2	zvládá	bez problému, jako jedna z mála vybarvila obrázky
Na emoce	zvládá	nenakreslila obočí a u obrázku vyplazuje jazyk, ho nenakreslila
Na grafomotoriku 1	zvládá	kreslila spíše spirály
Na grafomotoriku 2	zvládá	čáry spíše kostrbaté, na posledním řádku udělala

		více čar, než měla
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	perfektně obtáhla předem nakreslenou cestu, obrázek vybarvila moc hezky a barevně
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	pečlivě vybarvila obrázky, výsledek zakroužkovala
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Nela

Nela měla problémy s nástupem do MŠ, často plakala a ujišťovala se u paní učitelky, že pro ni rodiče přijdou. Sama se nedokázala zapojit a spíše děti pozorovala. Postupem času se toto její chování zlepšilo a sama si nacházela činnosti, které ji bavily. Při vypracování pracovních listů neměla značné problémy, ale vypracovávání úkolů jí trvalo déle.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	správně určila počet slabik, opět spíše zdrobnělin
Na slabiky 2	zvládá	bez problému
Na emoce	zvládá napůl	správně nakreslila obličej, kde se směje a jak pláče, s ostatními obrázky si nevěděla moc rady
Na grafomotoriku 1	zvládá	kreslila spíše oválky
Na grafomotoriku 2	zvládá	čáry, které byly předem nakreslené, obtáhla správně, své čáry měla kostrbaté, ale zase pěkně střídala barvy pastelky
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	bez problému

Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	spojila správně zvířata a mláďata, ale už je nevybarvila
Na porovnání více – méně	zvládá	správně vybarvila, výsledek se jí tedy správně ukázal jako nevybarvený
Na předmatematické představy 1	zvládá	neměla u toho trpělivost, nebavilo ji to, obrázek tedy odbyla
Na předmatematické představy 2	zvládá	pletla si čtverec a obdélník

Terezka

Terezka je jedna z nejšikovnějších dívek v MŠ. Je velmi hodná a šikovná. S jejím starším bratrem je adoptovaná. Je velmi oblíbená v kolektivu, jelikož se k dětem chová velmi kamarádsky. Při vypracování listů neměla žádné problémy a byla jedna z prvních, které měly hotovo.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	správně určila počet slabik, opět spíše zdrobnělin, obrázky už nevybarvila, u sněhuláka určila nejdřív 4 slabiky (sněhuláček), poté ale poslední škrtila a nechala 3 slabiky (sněhulák)
Na slabiky 2	zvládá	bez problému, nevybarvila obrázky
Na emoce	zvládá	správně nakreslila všechny emoce, u všech obličejů byly všechny náležitosti
Na grafomotoriku 1	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 2	zvládá	pečlivě obtahovala čáry různě barevnými pastelkami
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému, každou cestu vyznačila různě barevně
Na grafomotoriku 4	zvládá	pěkně obtáhla předem vyznačenou cestu, hezky vybarvila obrázek
Na procvičení zvířat a	zvládá	spojila správně zvířata a mláďata, opět střídala

mláďat		barevné pastelky ke spojení obrázků
Na porovnání více – méně	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 2	zvládá	spletla si jeden čtverec s obdélníkem

Majda

Majda je velmi citlivá, až lítostivá dívka. Málo komunikuje a hůře se zapojovala do společných her. Navštěvuje logopedickou poradnu, kde procvičuje hlásky R, Ř a sykavky. Je však velmi inteligentní a při plnění úkolů neměla žádné problémy, naopak pracovní listy vypracovávala velmi pečlivě. Plnění úkolů ji však trvalo poměrně dlouhou dobu.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	velmi rychle a správně určila slabiky, pečlivě vybarvila obrázky
Na slabiky 2	zvládá	bez problému, jako jedna z mála vybarvila obrázky
Na emoce	zvládá	správně určila a nakreslila všechny emoce
Na grafomotoriku 1	zvládá	snažila se o pravidelné spirály
Na grafomotoriku 2	zvládá	pečlivě obtahovala čáry, poslední řádek vyplnila správně, hezky vybarvila obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	pečlivě obtáhla předem vyznačenou cestu, hezky vybarvila obrázek stejnou barvou jako cestu
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému, vybarvila zvířata jakou mají barvu ve skutečnosti
Na porovnání více – méně	zvládá	bez problému

Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému, tvary i barvy zná perfektně
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

Radunka

Ráďa je živá dívka, která má krátkou pozornost. U vypracování listů potřebovala pomoc, ale pouze u pracovních listů zaměřených na slabiky. Navštěvuje logopedickou poradnu, kde procvičuje hlásky R, Ř a sykavky. Raději si hraje s chlapci než s dívkami.

Pracovní list	Úroveň	Komentář
Na slabiky 1	zvládá	správně určila slabiky, pouze u dvou obrázků potřebovala pomoc
Na slabiky 2	zvládá	bez problému, obrázky však nevybarvila
Na emoce	zvládá napůl	správně určila emoce, při nakreslení jí dělal problém obrázek se spaním, křičením a vypláznutým jazykem
Na grafomotoriku 1	zvládá	nakreslila pěkná klubíčka
Na grafomotoriku 2	zvládá	hezky rovné čáry, pečlivě vybarvený obrázek
Na grafomotoriku 3	zvládá	bez problému
Na grafomotoriku 4	zvládá	správně obtáhnutá předem nakreslená cesta, obrázek pečlivě vybarvila
Na procvičení zvířat a mláďat	zvládá	bez problému
Na porovnání více – méně	zvládá	pečlivě a hezky vybarvila obrázky a spojila dvojice, vybarvila ale všechny, tedy se jí nezobrazil výsledek
Na předmatematické představy 1	zvládá	bez problému
Na předmatematické představy 2	zvládá	bez problému

7.5.3 Popis druhé fáze

Druhá fáze probíhala ve třech dnech. První den bylo provedeno pozorování dětí při vstupu do základní školy – tedy první školní den. Druhý a třetí den byly absolvovány ve druhém týdnu v září 2016. Všechna pozorování probíhala na ZŠ v Jablonném nad Orlicí. V druhé fázi výzkumu bylo pozorováno všech 50 dětí z celé MŠ Hradiskové, včetně odloučeného pracoviště MŠ Nábřežní. V této fázi bylo vzorkem 50 dětí, které nastoupily v září do 1. třídy a jedna dívka, která propadla z vyššího ročníku. Celkem tedy 51 žáků. Při pozorování byl kladen důraz na 16 dětí z MŠ Hradiskové, které prošly adaptačním programem. Děti bylo v tomto školním roce hodně, tudíž byly dvě první třídy – tudíž 16 dětí, které jsem pozorovala, byly také rozděleny.

Pozorování školáků první den

První den probíhalo pozorování dětí při jejich vstupu do základní školy. První školní den, jak je již na této škole zvykem, je zahájen před budovou školy, kde se sejdou všichni žáci školy (příloha č. 26). Pan ředitel všechny žáky, učitelský sbor i rodiče prvňáčků přivítal a zahájil tím školní rok. Je zvykem, že nejstarší žáci – tedy žáci 9. ročníku přivítají nové žáky prvních tříd. Pan ředitel tedy vyzval třídu 1. A, aby s paní učitelkou postavili před školní budovu a žáci devátých ročníků všem předali květiny. Dále vyzval třídu 1. B, která s panem učitelem nastoupila také před všechny, a opět žáci devátých tříd předali prvňáčkům květiny. Některé děti plakaly, zřejmě z neznámého prostředí a velkého počtu lidí najednou.

Poté se všechny třídy rozešly do svých tříd. Prvňáčci šli také a za nimi i jejich rodiče. Pozorování pokračovalo ve třídě 1. A, kde bylo 10 dětí, které prošly adaptačním programem. Na dětech bylo znát, že se paní učitelku i prostředí třídy znají. Děti byly uvolněnější a klidnější než ostatní. U ostatních dětí bylo znát napětí, jedna holčička brečela. Všechny děti byly ale překvapené ze všeho nového, všechno bedlivě pozorovaly a poslouchaly. Paní učitelka je přivítala, představila se a řekla jim, co spolu všechno zažijí, co se naučí a na co se mohou do školy těšit. I paní učitelka si všimla, že jsou zde děti, které zná a ptala se jich, jestli se těšily do školy. Většina dětí odpověděla, že se těšila. Poté dětem i rodičům představila knížky a sešity, se kterými budou pracovat a řekla jim, jaký budou mít rozvrh. Nakonec dětem popřála, aby se jim ve škole líbilo, měly spoustu jedniček a hlavně chuť se naučit něco nového. Některé děti šly do družiny, ostatní odcházely s rodiči.

Další dva dny pozorování proběhly rozdělně. Jeden den v pondělí, kdy se děti adaptovaly na začátku při vstupu do školy a druhý den v pátek, tedy na konci druhého školního týdne, aby bylo v pozorování viděno pokroků a změn. Pozorování trvalo celkem čtyři hodiny a bylo zaměřeno na komplexní třídy, poté na porovnávání dětí, které prošly adaptačním programem a které ne. Oba dva dny trvalo pozorování jednu vyučovací hodinu v každé třídě. Pozorování bylo zaznamenáno do tabulky, případně byly sepisovány poznámky.

Pozorování třídy druhý den

Třída 1. A, která měla paní učitelku, působila velice klidně a přívětivě. Děti, které prošly adaptačním programem, bylo ve třídě 10. Na dětech bylo znát, že jsou ve škole rády a těšily se. Také bylo velmi dobře vidět, že děti, které prošly adaptačním programem a vyzkoušely si školu nanečisto, si byly jistější, nebály se tak a s paní učitelkou jednaly jistěji než děti, které paní učitelku předtím neznaly. Prostředí třídy jim bylo známé také, tudíž je patrné, že jim byl adaptační program velmi přínosný. Děti na paní učitelku reagovaly, když se objevil problém s kázní, hned ho paní učitelka vyřešila a děti na ni dobře reagovaly. Paní učitelka využívala různé aktivity, a když bylo na dětech znát, že jsou unavené, rychle zareagovala a s dětmi si zacvičila, nebo si řekly básničku s pohybem.

Rozdíl mezi dětmi, které prošly programem, byl znatelný obzvláště v jednání s paní učitelkou, v orientaci ve třídě a školní budově a v práci s interaktivní tabulí. Ze začátku měla většina dětí problém s tím, aby vydržely celou hodinu pracovat a také často vykřikovaly. Brzy na nich byla znát námaha. Při dotazování dětí, jak se jim ve škole líbí, odpovídaly, že dobře a že se jim líbí, že se jim líbí paní učitelka a že chodí do školy rády.

Třída 1. B, ve které bylo 6 dětí, které prošly adaptačním programem, měla pana učitele a působila také příjemně, ačkoliv trochu nejednotně. Děti byly rozjívené a měly na stolech nepořádek, až chaos. Pan učitel ale na ně působil velmi vhodně a bylo vidět, že je pro děti velkým vzorem a autoritou. Při dotazování dětí, jestli by chtěly radši paní učitelku, nebo jsou rádi, že mají pana učitele, všechny děti odpověděly, že se jim pan učitel líbí a že by jinou paní učitelku nechtěly.

Ve třídě měl pan učitel asistentku pedagoga, která pomáhala žačce s lehkou mentální retardací. Klima třídy bylo jiné než v předchozí třídě. Je možné, že žačka, která má asistentku pedagoga toto prostředí ovlivňuje. Často vykřikovala, chtěla si spíš hrát, a když ji pan učitel vyvolal, zareagovala úplně jinou odpovědí, než na co se pan učitel ptal. Opět bylo vidět, že

děti, které ve škole již byly a vyzkoušely si práci s panem učitelem, byly uvolněnější, klidnější a lépe s ním komunikovaly. Děti, které programem neprošly, byly znatelněji vystrašenější a nervóznější, i když na nich bylo vidět, že jsou nadšené ze školní docházky.

Pozorování třídy třetí den

Pozorování bylo zvoleno až o čtyři dny později z toho důvodu, aby bylo patrné, jak se děti aklimatizovaly během prvního a druhého týdnu ve škole. Poslední den výzkumu bylo na dětech znát, že už si pomalu na prostředí školy a její systém zvykly. Zvykly si na nový režim, na spolužáky, vyučovací hodiny i pedagogy. Nebylo však upevněno všechno, což je přirozené.

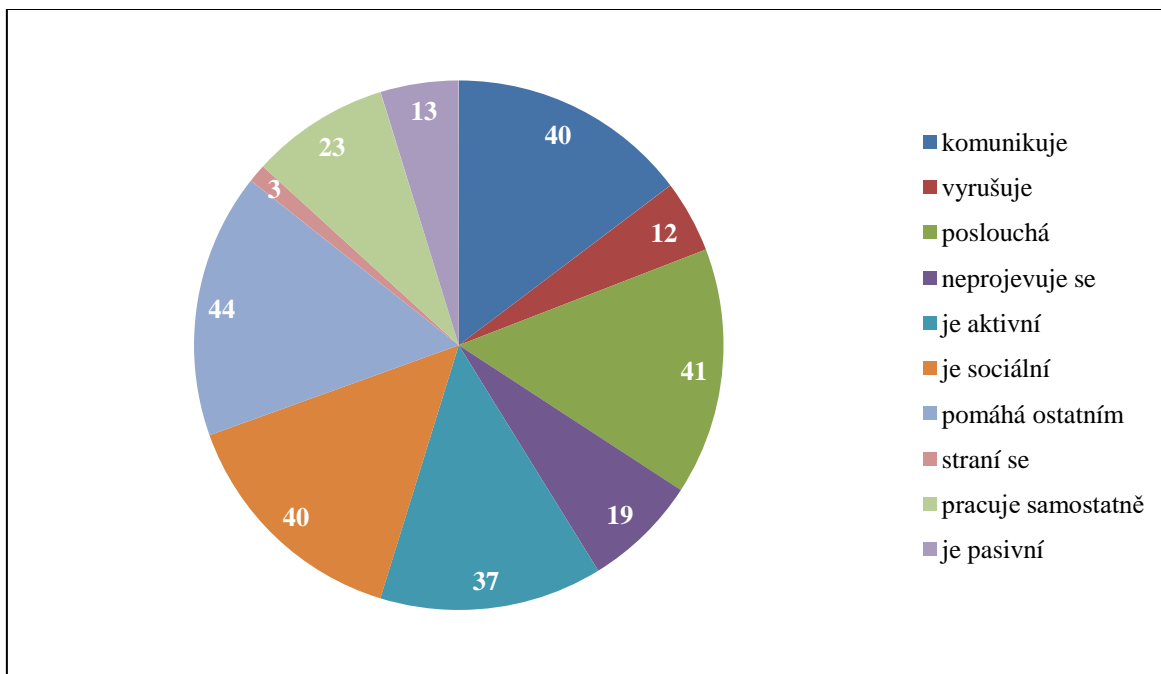
Děti v obou třídách zlepšily své návyky, které se týkaly vyučování. Nevykřikovaly, snažily se hlásit, když něco chtěly. Byl také vidět posun v míře únavy, která byla během hodiny menší. Děti lépe pracovaly. Také se chtěly pochlubit, co už umí, kde mají své věci, učebnice a sešity, se kterými pracují. Rozdíl mezi dětmi, které prošly adaptačním programem a ostatními, už nebyl tak velký jako při pozorování v prvním a druhém dnu. Rozdíl se pomalu srovnával a je možné, že na konci září už žádný rozdíl nebude.

Pro shrnutí pozorování z druhého a třetího dne, byla vytvořena tabulka pro každé dítě zvlášť:

jméno:	třída:	
den:	2.	3.
komunikuje:		
vyrušuje:		
poslouchá:		
neprojevuje se:		
je aktivní:		
je sociální:		
pomáhá ostatním:		
straní se:		
pracuje samostatně:		
je pasivní:		

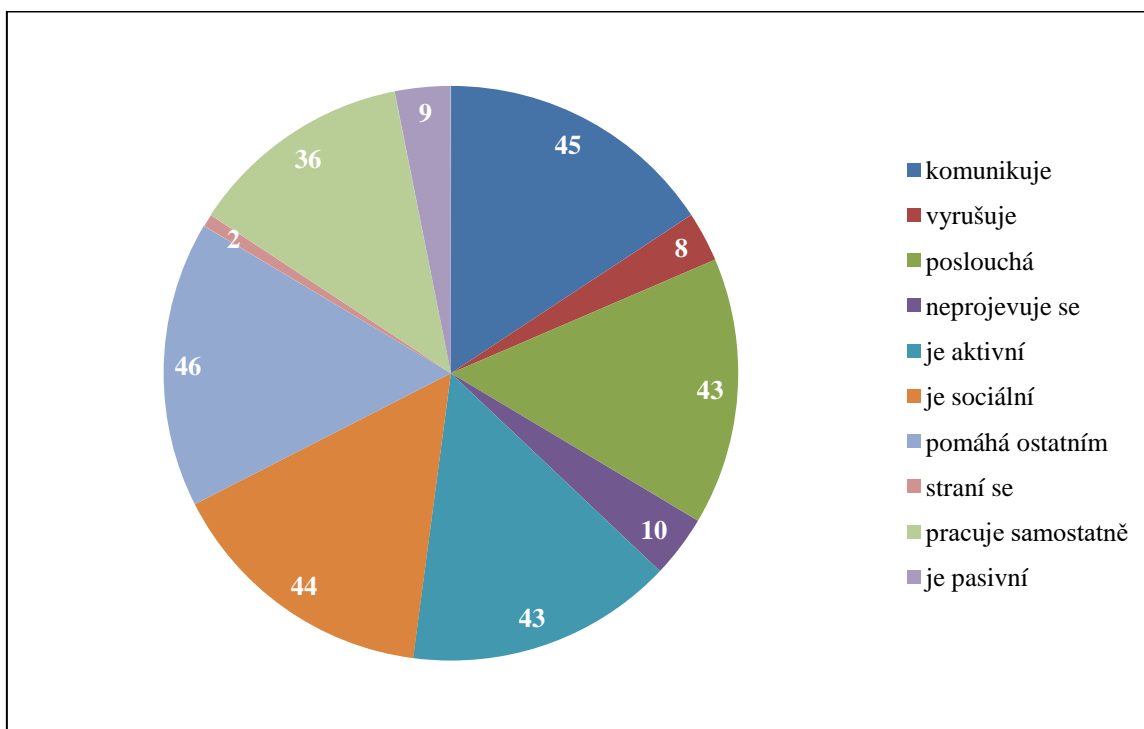
Tabulky všech dětí z obou tříd byly zpracovány formou grafu, kde je znázorněn počet dětí, které plnily daná kritéria:

Druhý den

Graf 1- Druhý den pozorování – aktivita dětí

Třetí den

Graf 2- Třetí den pozorování – aktivita dětí

Závěr

Termín adaptace ve spojitosti s nástupem do základní školy je v současné době často zmiňován. Přibývá větší množství literatury, která se touto problematikou zabývá. Vznikají nové způsoby diagnostiky, které zkoumají zralost a připravenost dětí na vstup do primárního vzdělávání. Jelikož tato podstatná změna zasáhne dítě, rodinu, předškolní i školní zařízení, je správné, že je právě tomuto tématu věnováno tolik pozornosti.

Největší změnu zaznamená samotné dítě, které opouští známé prostředí mateřské školy a přesouvá se do nového prostředí základní školy. Ačkoliv se dítě většinou velmi těší, postupem času si změnu uvědomuje a najednou si s ní neví rady, začíná pociťovat strach, úzkost a další nepříjemné pocity. Proto bylo cílem této diplomové práce vytvořit adaptační program, který by podpořil snadnější vstup dítěte do základní školy, aby dítě lépe změnu snášelo a nenastalo frustrující období.

Cílem teoretické části bylo zabývat se charakteristikou předškolního dítěte, kde byl kladen důraz na tělesný, motorický, emocionální, sociální vývoj a vývoj poznávacích procesů. S charakteristikou předškolního dítěte byla zmíněna hra a dětská kresba, jakožto dvě hlavní činnosti dítěte. Dále byla rozpracována charakteristika dítěte mladšího školního věku, která byla opět zaměřena na tělesný, motorický, emocionální, sociální vývoj a vývoj poznávacích procesů. V souvislosti s dítětem mladšího školního věku byla zmíněna hra, učení a práce. Další kapitola se zabývala charakteristikou předškolního a školního zařízení se zaměřením na charakteristiku učitele mateřské i základní školy. Dále bylo cílem teoretické části této práce rozpracovat aspekty spojené s nástupem do školy, kterými jsou adaptace, školní zralost, školní připravenost a školní nezralost. V poslední kapitole teoretické části byla zmíněna rodina a její vliv na dítě. Byly zmíněny typy rodin, funkce rodiny, styly výchovy v rodině a spolupráce rodiny a školy. Z poznatků, které byly získány z různých druhů literatury, vycházel adaptační program, který byl vytvořen a následně realizován.

Cílem praktické části bylo vytvořit adaptační program, který měl podpořit děti při vstupu do základní školy. Tento program by mohl sloužit učitelům mateřských škol jako podklad při tvoření různorodých činností spojených s přípravou dětí na základní vzdělávání. Cílem tohoto programu bylo seznámit děti s činnostmi, které je ve škole čekají, s prostředím školy a jejím okolím, se spolužáky i paní učitelkou a panem učitelem. Hlavním cílem tohoto programu bylo, aby si děti vytvořily kladný vztah ke škole a přizpůsobili se školnímu prostředí co nejlépe.

V empirické části byly stanoveny výzkumné otázky, které vycházely z cílů výzkumu a byly ověřeny prostřednictvím standardizovaného pedagogického pozorování, nestrukturovaného rozhovoru s dětmi a ověřujícího testu v podobě pracovních listů. Tyto výzkumné otázky byly potvrzeny, čili se správně domníváme, že děti po absolvování adaptačního programu jsou lépe připraveny na vstup do základní školy než děti, které program neabsolvovaly. Také bylo potvrzeno, že častá komunikace o škole a následná návštěva základní školy je velmi důležitá pro adaptaci dětí. A s tím souvisí i poslední otázka, která se potvrdila a to, že děti, které prošly adaptačním programem, dokážou lépe komunikovat se školním pedagogem.

Závěrem tedy můžeme říci, že navržený adaptační program byl úspěšný. Byly potvrzeny všechny výzkumné otázky, podpořil děti při vstupu do základní školy a byl pro děti přínosný.

Seznam použitých pramenů a literatury

ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 3. Přeložil Petra VLČKOVÁ. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-421-2.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

FUNKOVÁ, Veronika, STARÁ, Gabriela, JADVIDŽÁK, Igor.: *Psychomotorická cvičení s padákem*. Praha: Grada, 2010.

GRECMANOVÁ, Helena, Eva URBANOVSKÁ a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Obecná pedagogika 1*. Olomouc: Hanex, 1998. Edukace (Hanex). ISBN 80-85783-20-7.

GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika 2*. Olomouc: Hanex, 1998. Edukace (Hanex). ISBN 80-85783-24-x.

HAVEL, Jiří. *Malované čtení*. Ilustrovala Renáta FRANČÍKOVÁ. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-01941-3.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KIŠOVÁ, Hana. *Říkadla a jednoduchá cvičení: pro děti od kojeneckého věku*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3054-7.

KIŠOVÁ, Hana a Hana MALÁ. *Cvičíme, posilujeme a hrajeme si s dětmi*. Ilustrovala Patricie KOUBSKÁ. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3977-9.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

KURTINOVÁ, Jana. *Adaptace žáka 1. třídy na školní prostředí*. 2013, 94 s. (128 555). Diplomové práce. Univerzita Palackého, Katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce Eva Šmelová.

MÁCHOVÁ, Jiřina. *Duševní hygiena rodinného života*. Praha: Avicenum, 1974.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. *Rádcí pro rodiče a vychovatele*. ISBN 80-85282-83-6.

PAŘENICOVÁ, Eva. *Adaptace dítěte na školní prostředí*. 2013, 136 s.(224 066 znaků),70 s.př. Diplomové práce. Univerzita Palackého, Katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce Jitka Petrová.

PLEVOVÁ, Irena a Alena PETROVÁ. *Obecná psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3247-2.

POSPÍŠILOVÁ, Radka a Jitka PETROVÁ. *Diagnostika zralosti dítě předškolního věku před nástupem do základní školy*. 2011, 54 s.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6.,aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

SUCHÁ, Romana. *Šikovné básničky pro kluky a holčičky*. Ilustrovala Vendula HEGEROVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-980-4.

SYNEK, František. *Říkáme si s dětmi: k praktickým otázkám výchovy jazyka a řeči u malých dětí*. 5., přeprac. vyd. Praha: ArchArt, 2004. ISBN 80-86638-04-9.

SVOBODA, Mojmír, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠIMONÍK, Oldřich. *Úvod do didaktiky základní školy*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-86633-330.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

ŽÁČEK, Jiří. *Aprílová škola*. 6., (5. rozš.) vyd. Ilustroval Adolf BORN. Praha: Albatros, 2007. Pokladnice Albatrosu. ISBN 978-80-00-01885-0.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2004 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2004/sb190-04.pdf>.

Portál veřejné zprávy. *561/2004 Sb. - o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=2&idBiblio=58471&recShow=44&nr=561~2F2004&rpp=15#parCnt>

Změny v předškolním vzdělávání – povinný rok předškolního vzdělávání i vzdělávání dvouletých dětí. Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, z.s. [online]. Praha: MIRSA Bohemia, 2016 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <http://cosiv.cz/cs/2016/08/11/zmeny-v-predskolnim-vzdelavani-povinny-rok-predskolniho-vzdelavani-i-vzdelavani-dvouletych-deti/>

Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2016 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

http://www.zs-nucice.cz/UserFiles/File/eu_new_321-460/VY_32_INOVACE_439.pdf

http://tretaci.xf.cz/cteni/kazda_skola_ma_svuj_konec.jpg

<http://www.texpo-cz.cz/w300/skolni-roller-tornado-fruity-s-vonavym-inkoustem-24487.jpg>

http://www.skolnisvet.cz/wp-content/uploads/ESbhdU_600x600_612fc2cb60d67252-300x300.jpg

http://files.prvnacci5.webnode.cz/system_preview_detail_200000010-c84dfc9464/aktovka%20pln%C3%A1.jpg

<https://www.nakupy-detem.cz/penal-zvonilka-tri-patrovy-2-w600-cfff-id3888.jpg>

http://www.zsukrcskeholesa.cz/wp-content/uploads/2016/08/vyr_7421815000-2.jpg

http://obecvojkovice.cz/wp-content/uploads/2014/04/knihovna_obr.png

<http://obrazky.superia.cz/nahled-velky/pravitko.png>

<http://blog.idnes.cz/blog/824/56971/guma35.jpg>

https://is.muni.cz/th/104969/pedf_m/Priloha.pdf

<http://www.week.cz/padak-rozvoj-pohybu-a-tymovespoluprace/read.php?1,13398>

<http://ms-struznice.webnode.cz/zasobnicek-basnicek-/>

<https://s-media-cachek0.pinimg.com/564x/38/f4/de/38f4de0bbccc3d4ca1028ed635e64d75.jpg>

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2008/10/str-22.gif>

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2008/10/str-21.gif>

<http://2.bp.blogspot.com/-TVCscQLG8ic/VjIgY4W7TNI/AAAAAAAAAPs4/ax830J-H5X0/s1600/emoce.jpg>

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/grafomot/web/docs/Grafomotorika_priloha3.pdf

<http://www.i-creative.cz/wp-content/uploads/2013/05/pracovni-list-dopravni-prostredky-21.jpg>

<http://www.klubnejmensich.cz/wp-content/uploads/2011/11/001.jpg>

<https://picasaweb.google.com/asandito/GRAFIMANIA2?noredirect=1#5530803422208987858>

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2008/10/str-18.gif>

<http://zabicky.g6.cz/pictures/tvary.jpg>

<http://www.predskolaci.cz/wp-content/uploads/2008/10/str-16.gif>

<http://www.scrigroup.com/didactica-pedagogie/gradinita/PROIECT-DE-ACTIVITATE-DIDACTIC62728.php>

<http://www.predskolaci.cz/prsty/439>

http://zs.jablonneno.cz/html/skola/foto/16_09_zahajeni_roku/index.html

Seznam příloh

a) Obrazový materiál

Příloha č. 1 – Obrázky pro hru Najdi kamaráda (pero, pastelky, aktovka, penál, sešity, knížky, guma, pravítko)

Příloha č. 2 – Písnička Každá škola má svůj konec (noty + text)

b) Pracovní listy

Příloha č. 3 – Pracovní list na slabiky 1

Příloha č. 4 - Pracovní list na slabiky 2

Příloha č. 5 - Pracovní list na emoce

Příloha č. 6 - Pracovní list na grafomotoriku 1

Příloha č. 7 - Pracovní list na grafomotoriku 2

Příloha č. 8 - Pracovní list na grafomotoriku 3

Příloha č. 9 - Pracovní list na grafomotoriku 4

Příloha č. 10 - Pracovní list na procvičení zvířat a mláďat

Příloha č. 11 - Pracovní list na porovnání více – méně

Příloha č. 12 - Pracovní list na předmatematické představy 1

Příloha č. 13 - Pracovní list na předmatematické představy 2

c) Pracovní listy vypracované dětmi

Příloha č. 14 – Vypracovaný pracovní list na slabiky 1

Příloha č. 15 - Vypracovaný pracovní list na slabiky 2

Příloha č. 16 - Vypracovaný pracovní list na emoce

Příloha č. 17 - Vypracovaný pracovní list na grafomotoriku 1

Příloha č. 18 - Vypracovaný pracovní list na grafomotoriku 2

Příloha č. 19 - Vypracovaný pracovní list na grafomotoriku 3

Příloha č. 20 - Vypracovaný pracovní list na grafomotoriku 4

Příloha č. 21 - Vypracovaný pracovní list na procvičení zvířat a mláďat

Příloha č. 22 - Vypracovaný pracovní list na porovnání více – méně

Příloha č. 23 - Vypracovaný pracovní list na předmatematické představy 1

Příloha č. 24 - Vypracovaný pracovní list na předmatematické představy 2

d) Fotodokumentace

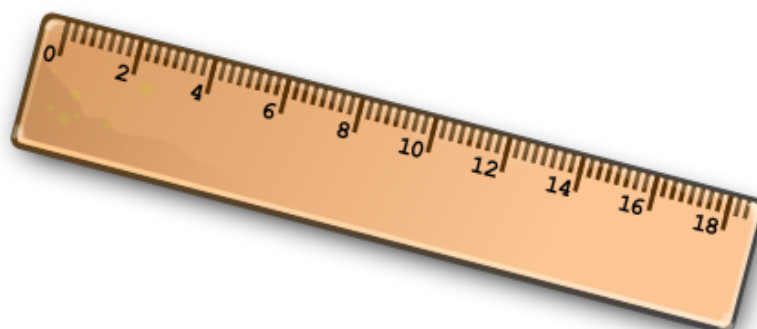
Příloha č. 25 – Fotodokumentace dětí při první fázi v mateřské škole

Příloha č. 26 – Fotodokumentace dětí při pozorování druhé fáze na základní škole

a) Obrazový materiál

Příloha č. 1

<http://www.texpo-cz.cz/w300/skolni-roller-tornado-fruity-s-vonavym-inkoustem-24487.jpg>

http://www.skolnisvet.cz/wp-content/uploads/ESbhdU_600x600_612fc2cb60d67252-300x300.jpg

http://files.prvnacci5.webnode.cz/system_preview_detail_200000010-c84dfc9464/aktovka%20pln%C3%A11.jpg

<https://www.nakupy-detem.cz/penal-zvonilka-tri-patrovy-2-w600-cfff-id3888.jpg>

http://www.zsukrcskeholesa.cz/wp-content/uploads/2016/08/vyr_7421815000-2.jpg

http://obecvojkovice.cz/wp-content/uploads/2014/04/knihovna_obr.png

<http://obrazky.superia.cz/nahled-velky/pravitko.png>

<http://blog.idnes.cz/blog/824/56971/guma35.jpg>

text Jiří Žáček, hudba Pavel Jurkovič

Každá ško-la má svůj ko-nec, ja - ko mě - la za - čá - tek.
A co skončí, to už ni - kdy ne - jde vrá-tit na-zpá - tek.
R.: Je to pravda, je to pravda, je to pravda - hep - čí!
I když máme školu rá-di, prázd-ni-ny jsou lep - ší!

Každá škola má svůj konec,
i ta naše - tady je:
Ahoj, školo! Na shledanou!
Nazdar! Těpic! Adié!

b) Pracovní listy

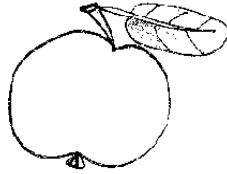
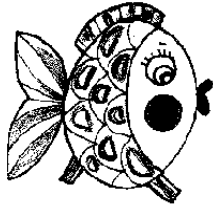
Příloha č. 3

Slabiky

Vyslov slovo na obrázku. Vytleskej slovo podle slabik.

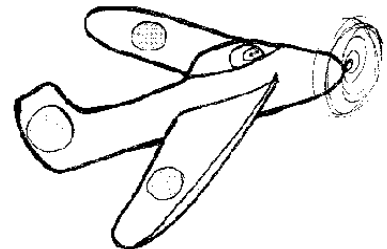
Na linku pod obrázek udělej tolik čárek, kolik má slovo slabik.

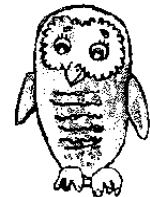
Obrázky vybarvi.

Vzor: || _____

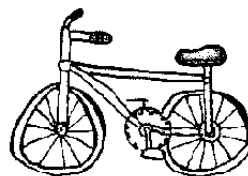
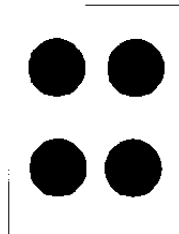
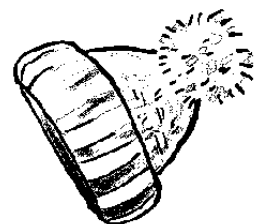
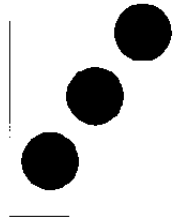
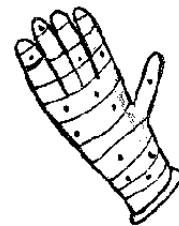
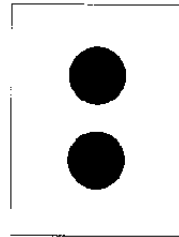
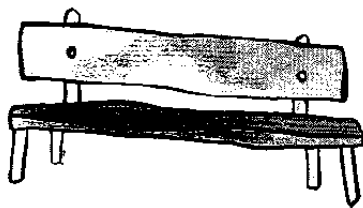
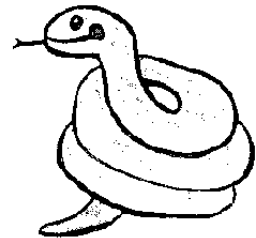
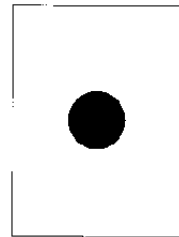

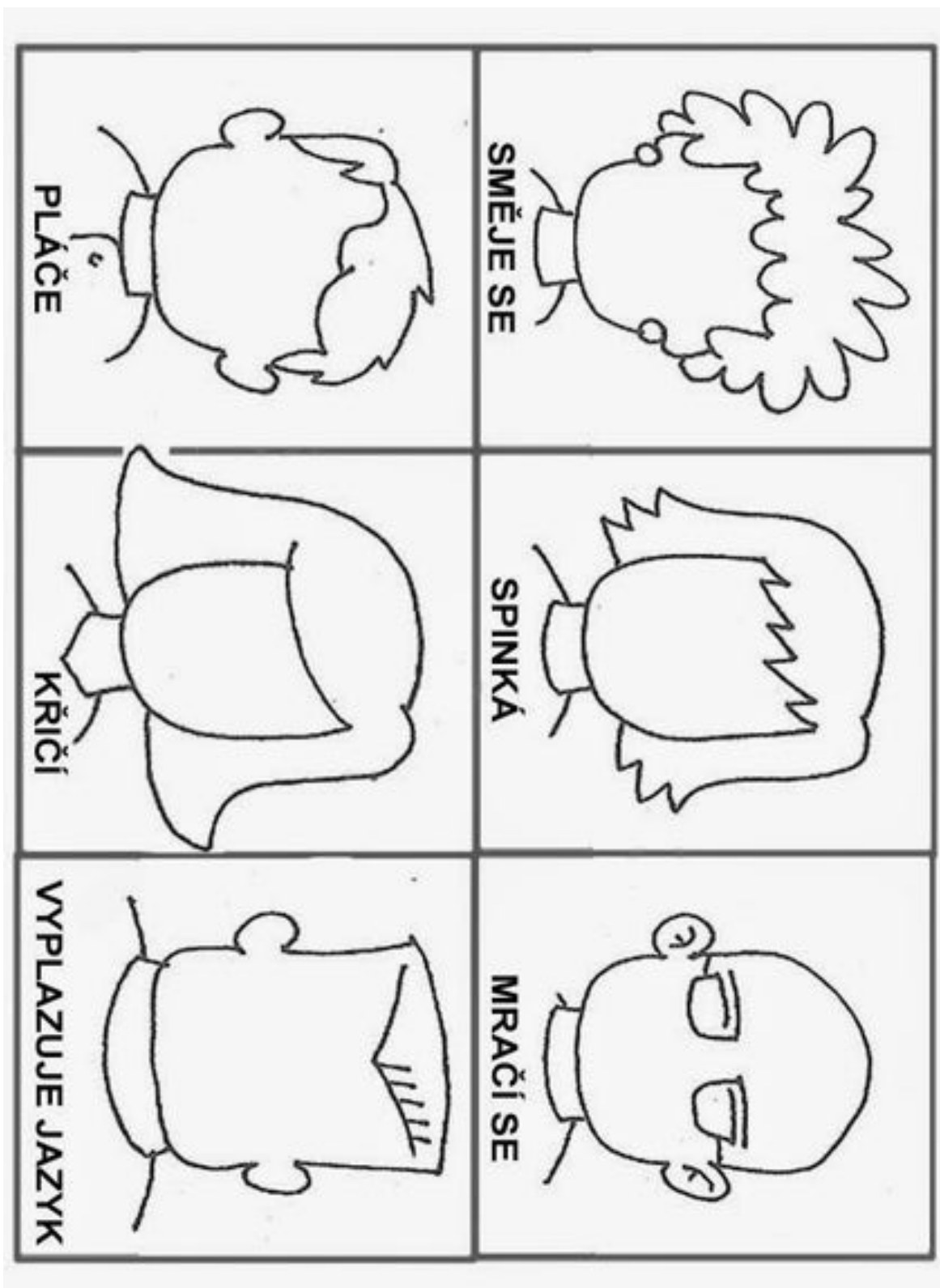

Slabiky

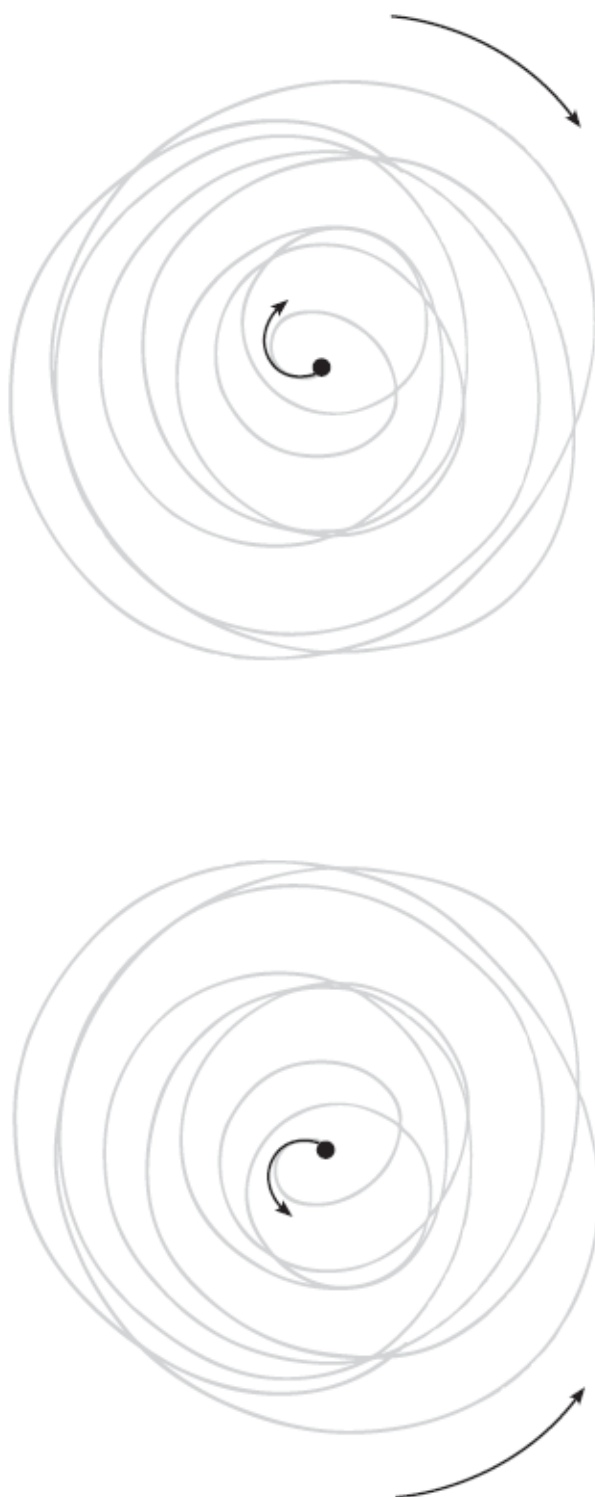
Vytleskej počet slabik slova na obrázku a spoj obrázek se čtvercem, který má stejný počet puntíků.
Obrázky vybarvi.

Pracovní list č. 2: Kroužení oběma směry

Postup: Nepřerušená linie tahu, ruka není podepřena, formát papíru A4 nebo i větší, možnost využití tabule

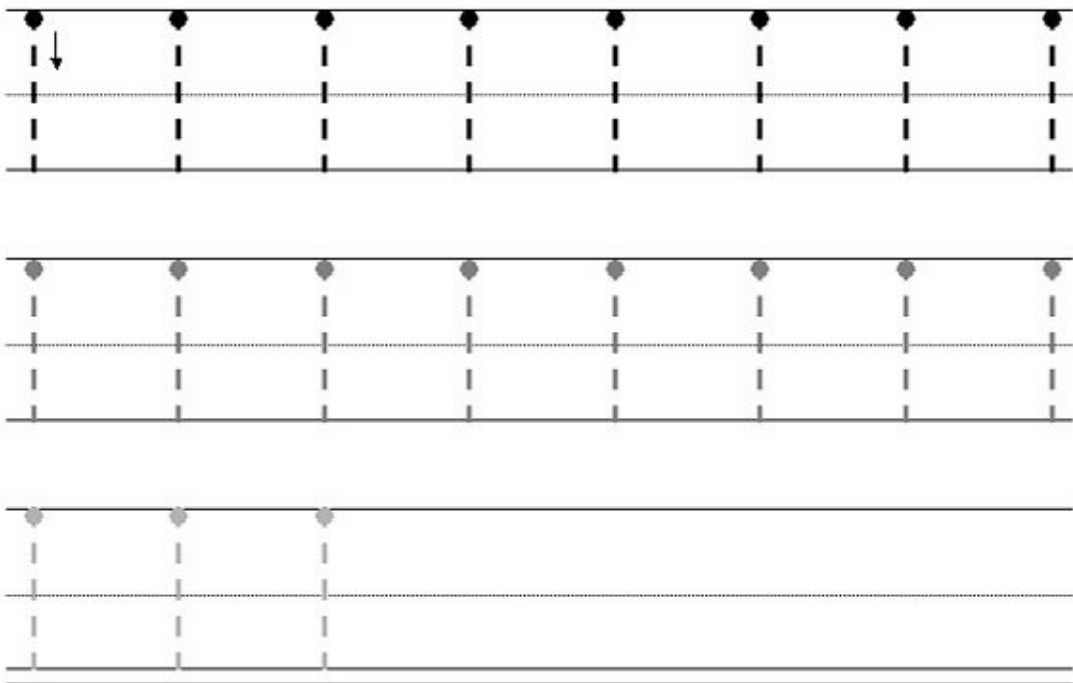
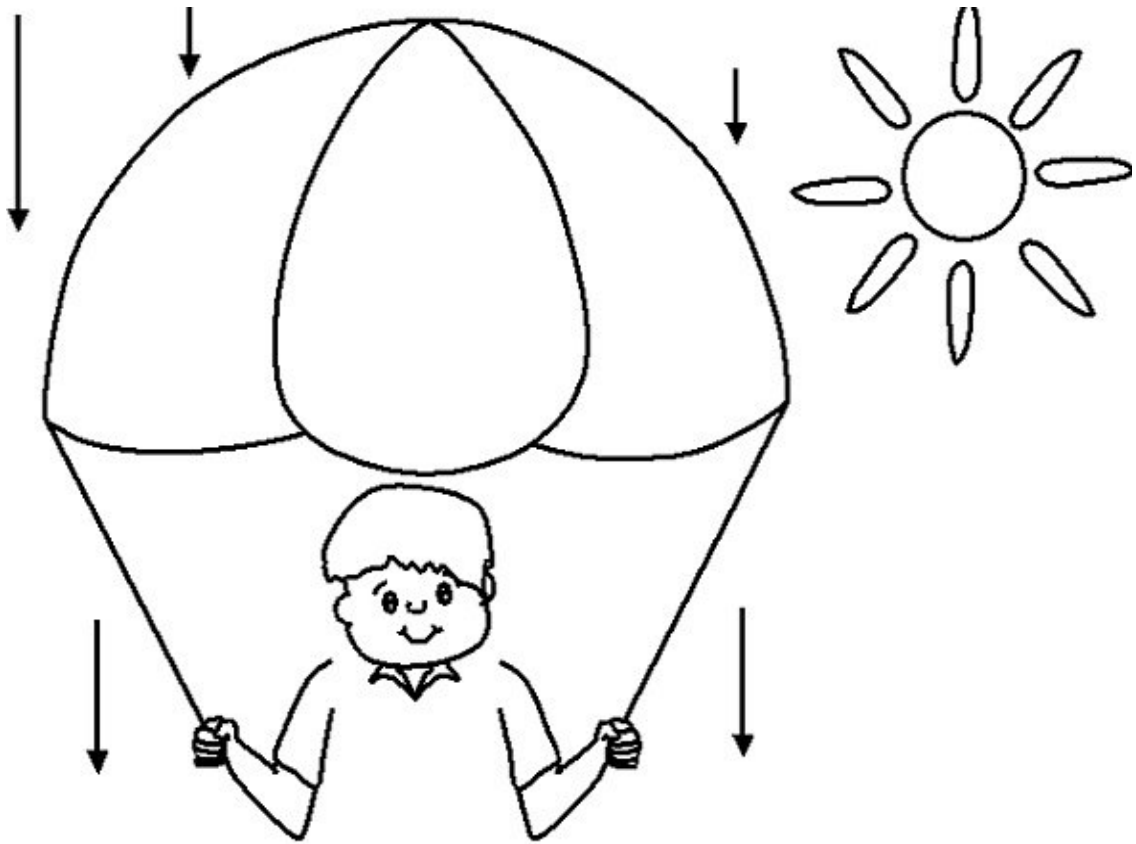

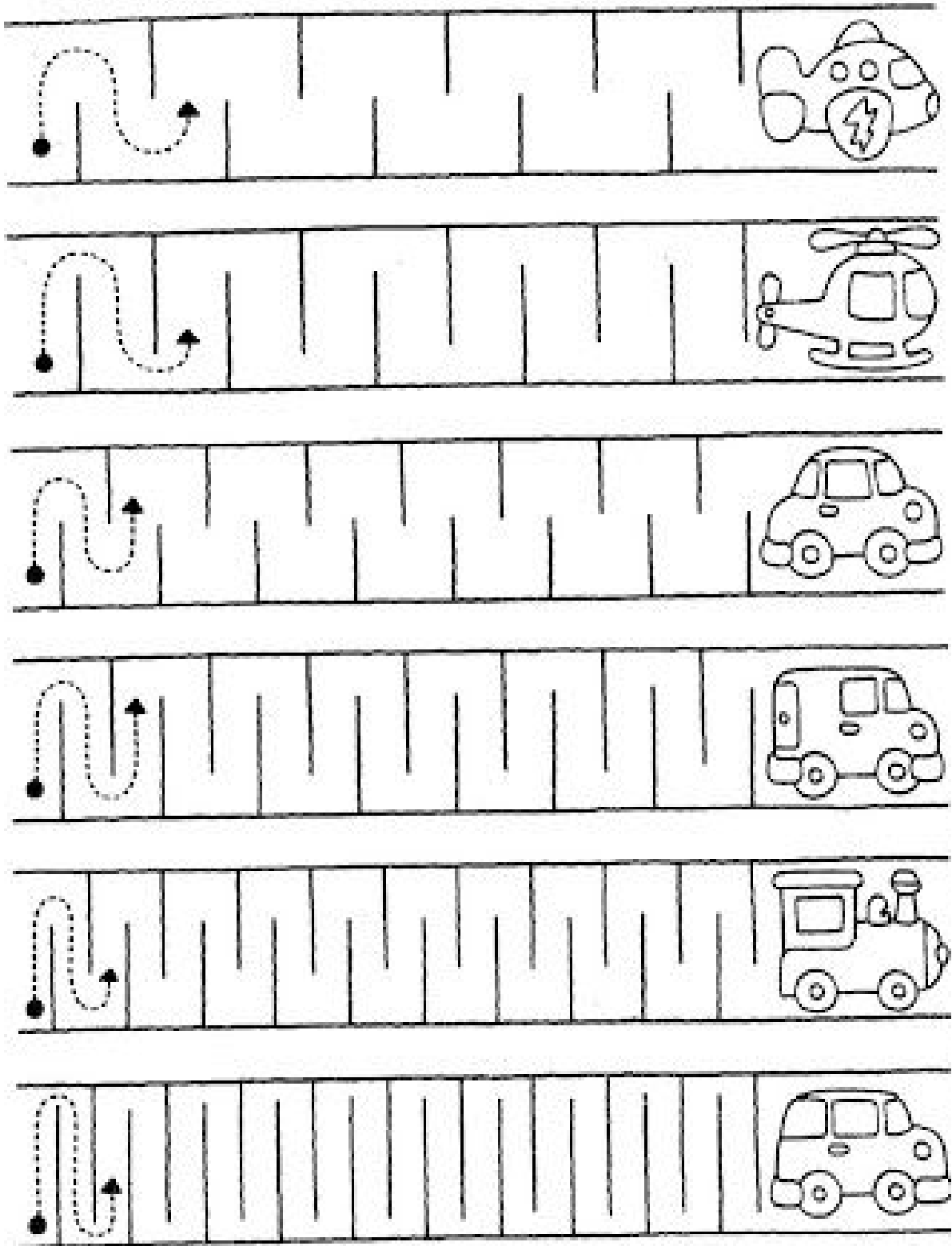
Motivace:

Motala babička, motala kulbička.
První, druhé, třetí, čtvrté,
Malé, velké boubelaté.

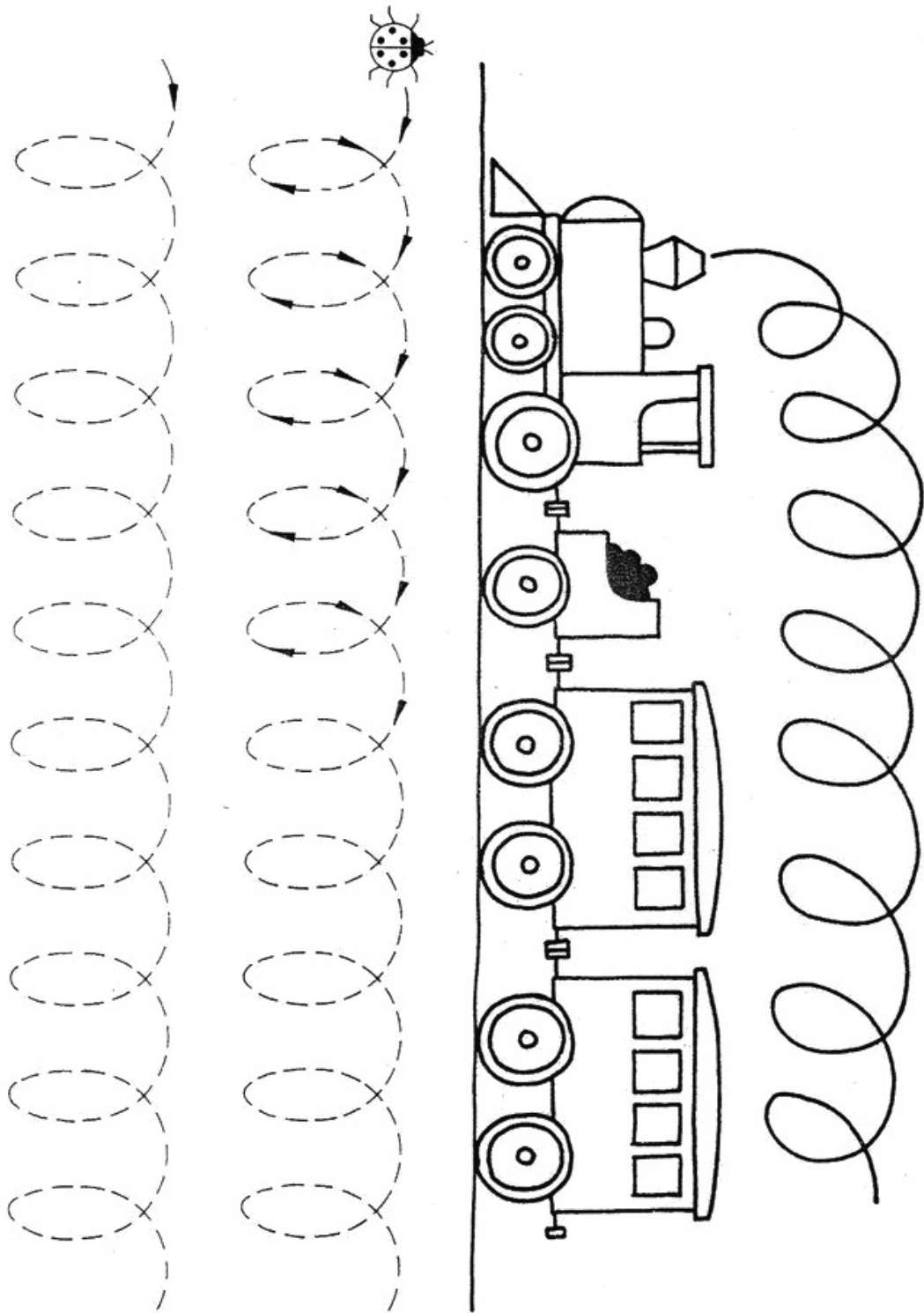

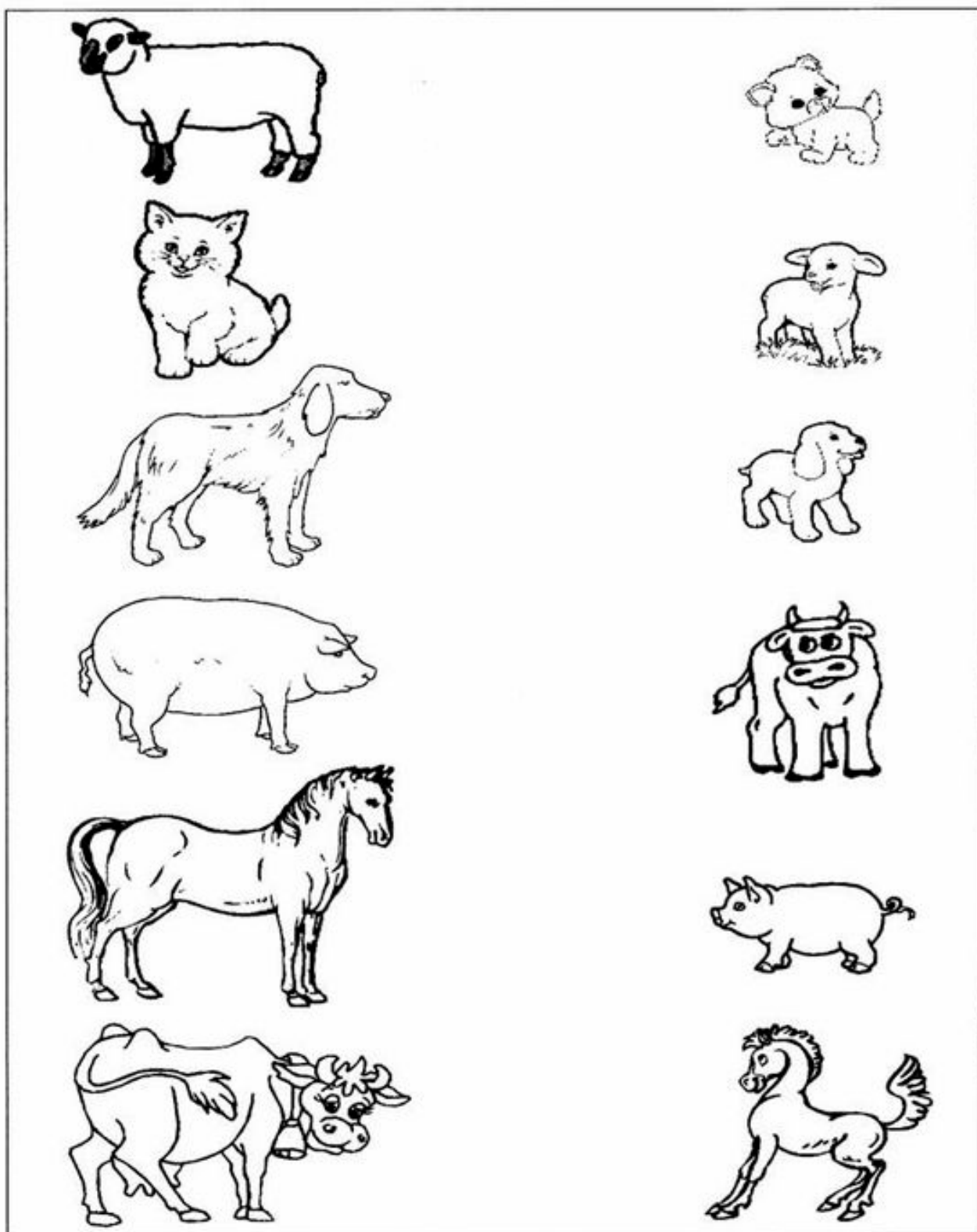
Příloha č. 7

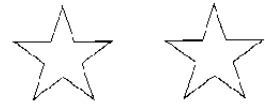
Příloha č. 9

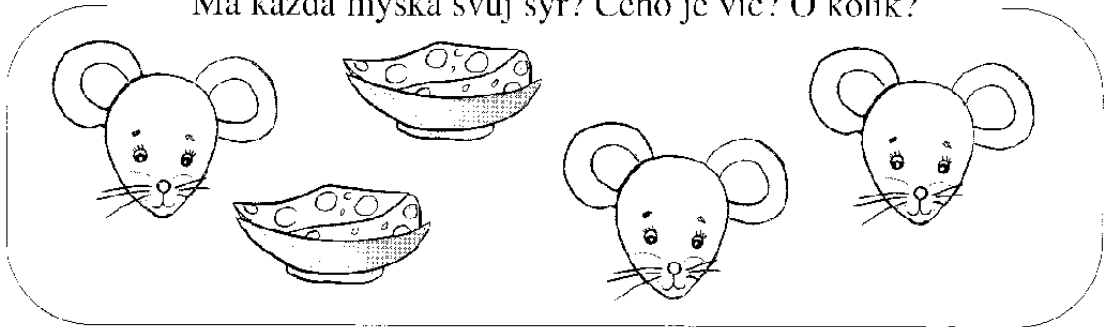

Více – méně

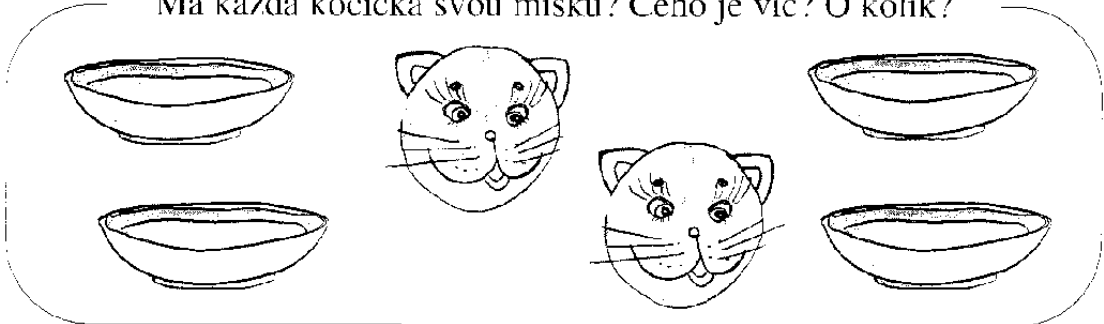
Spoj dvojice čarou. Dvojice vybarvi. Nevybarvený obrázek ti jasně ukáže, čeho je víc a o kolik.

Má každá myška svůj sýr? Čeho je víc? O kolik?

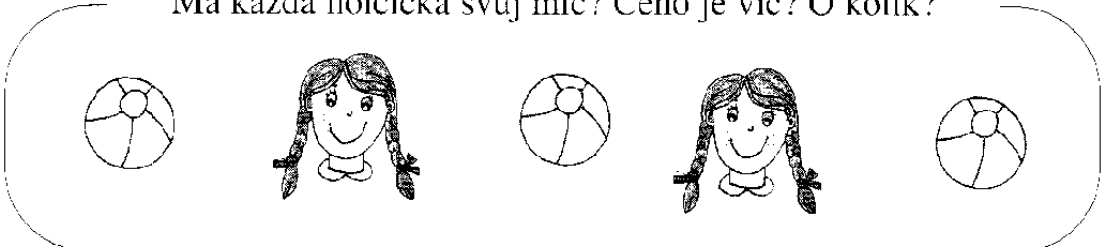
Má každá kočička svou misku? Čeho je víc? O kolik?

Má každý chlapec svou hokejku? Čeho je víc? O kolik?

Má každá holčička svůj míč? Čeho je víc? O kolik?

Geometrické tvary

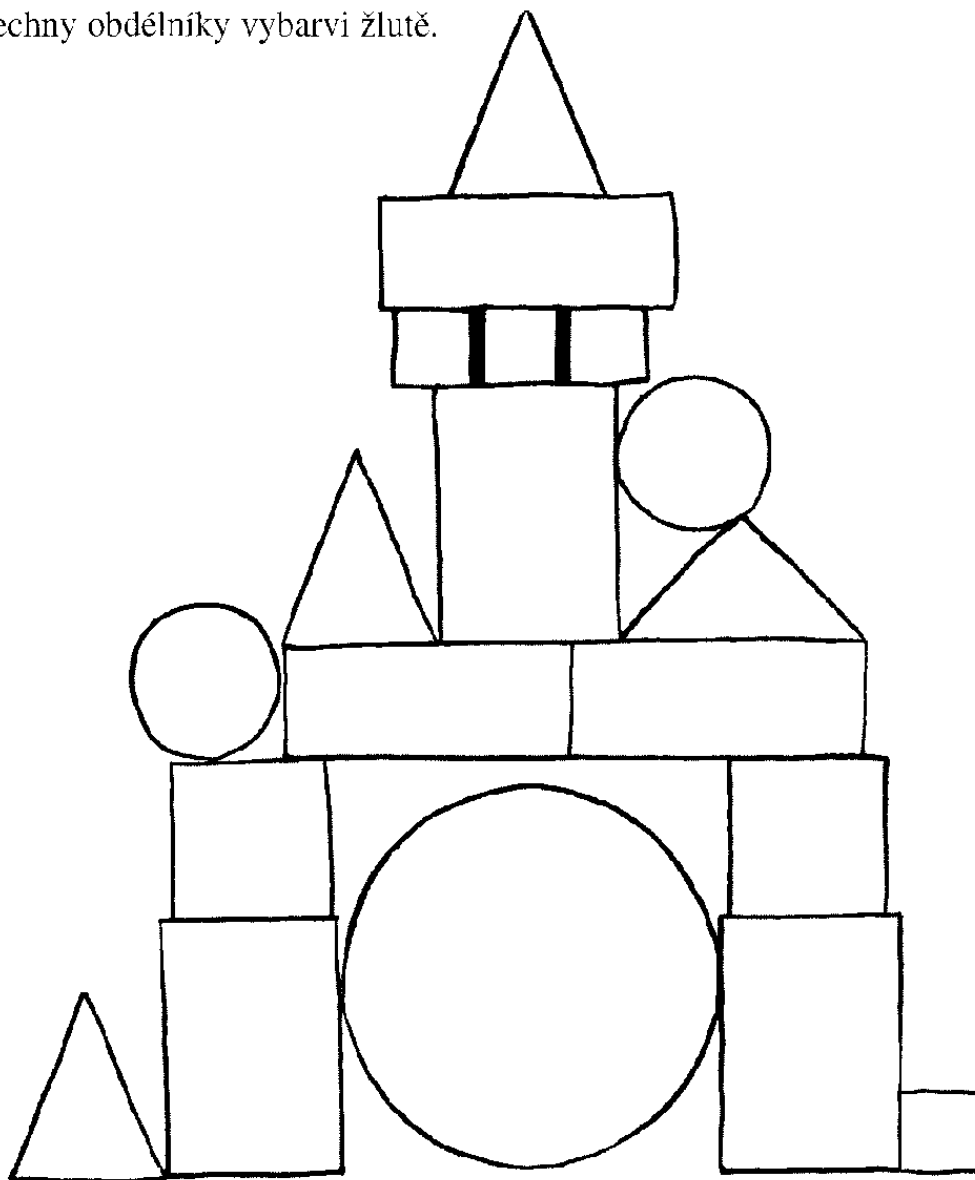
Stavíme bránu.

Všechny čtverce vybarvi zeleně.

Všechny trojúhelníky vybarvi červeně.

Všechny kruhy vybarvi modře.

Všechny obdélníky vybarvi žlutě.

c) Pracovní listy vypracované dětmi

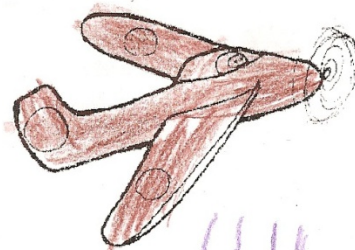
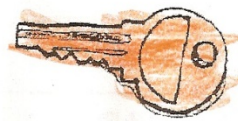
Příloha č. 14

Slabiky

Vyslov slovo na obrázku. Vytleskej slovo podle slabik.
Na linku pod obrázek udělej tolik čárek, kolik má slovo slabik.
Obrázky vybarvi.

Vzor: ||

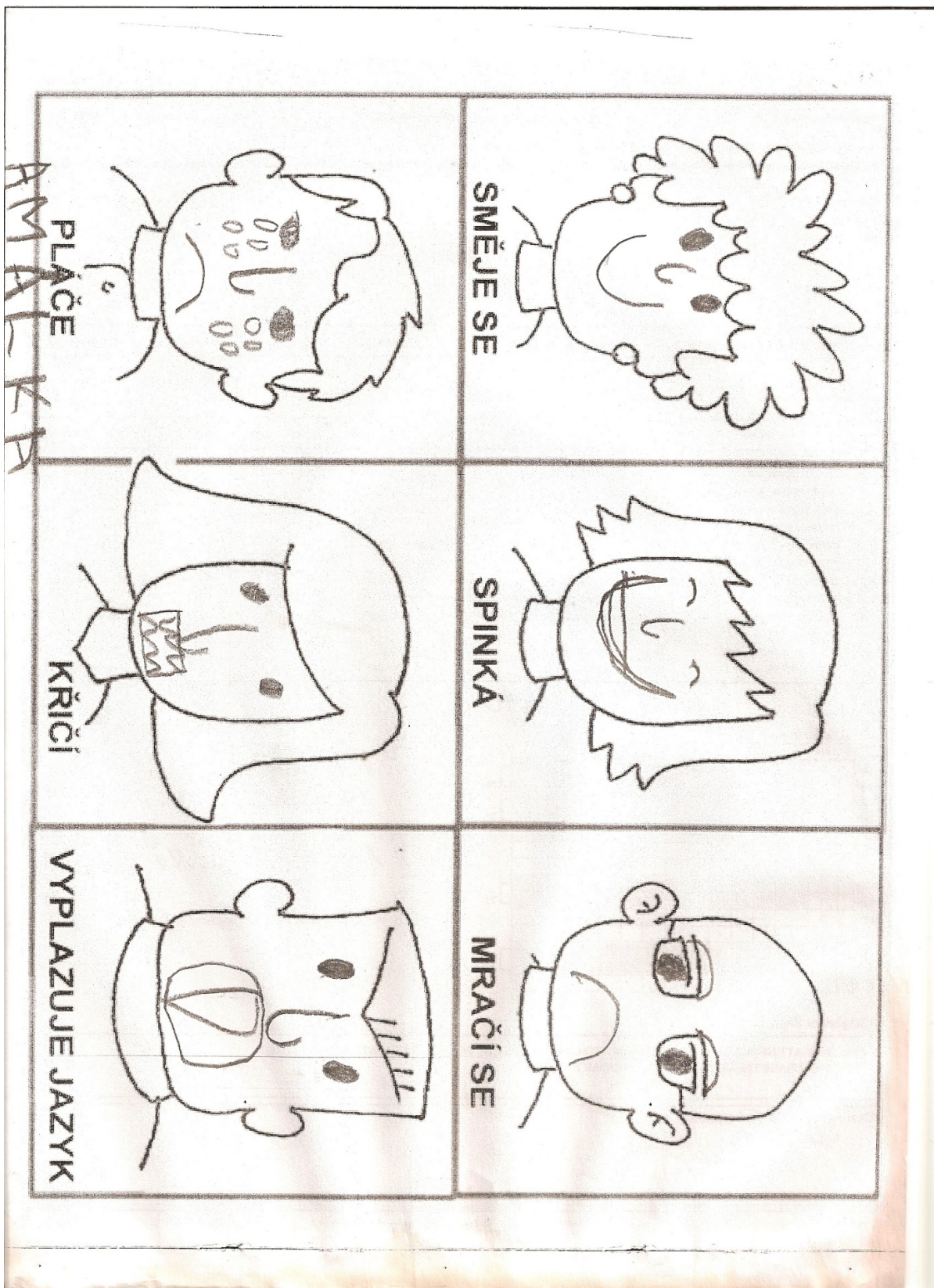

MARTIN

Slabiky

Vytleskej počet slabik slova na obrázku a spoj obrázek se čtvercem, který má stejný počet puntíků.
Obrázky vybarvi.

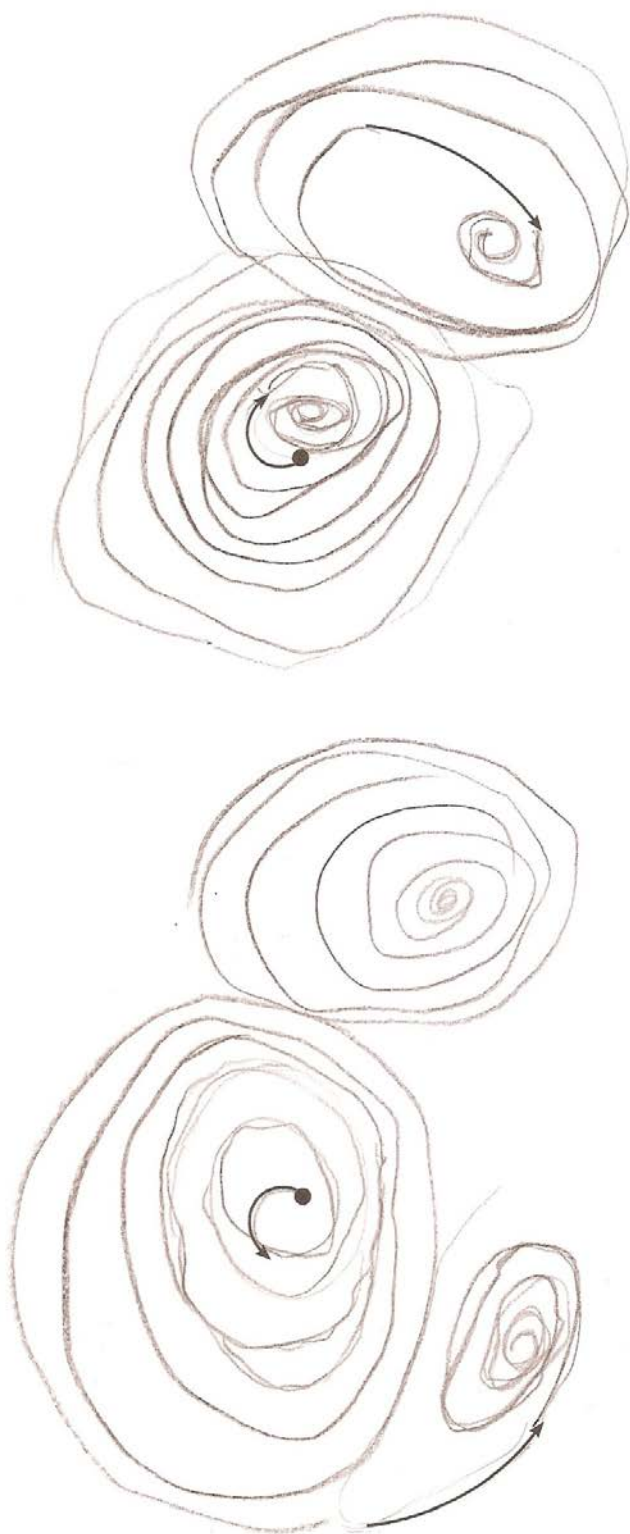
MIRA ★ ★

Pracovní list č. 2: Kroužení oběma směry

Postup: Neprerušovaná linie tahu, ruka není podepřena, formát papíru A4 nebo i větší, možnost využití tabule

V O J T A

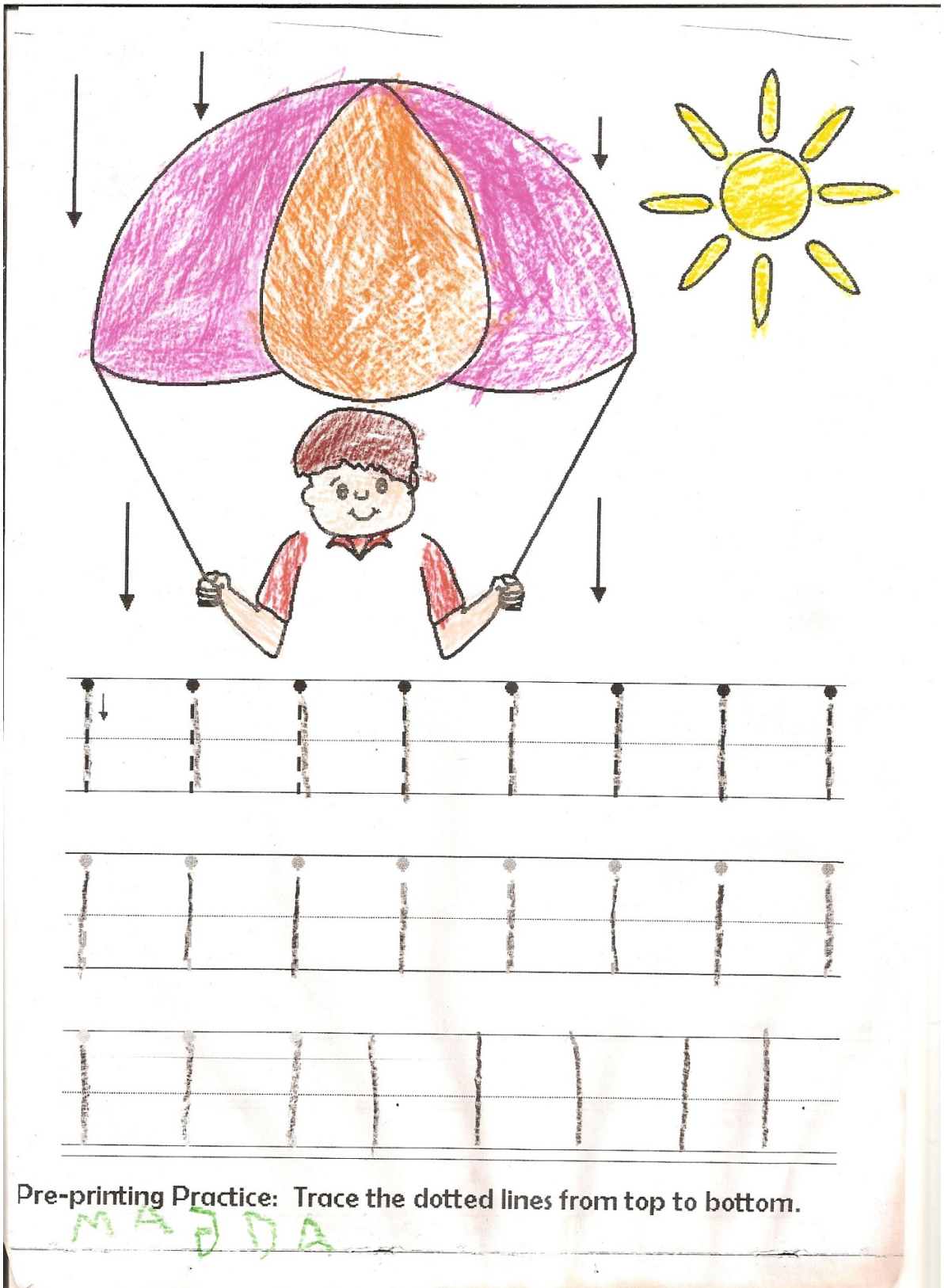
Motivace:

Motiva babička, motiva kulbička.

První, druhé, třetí, čtvrté.

Malé, velké boubelaté.

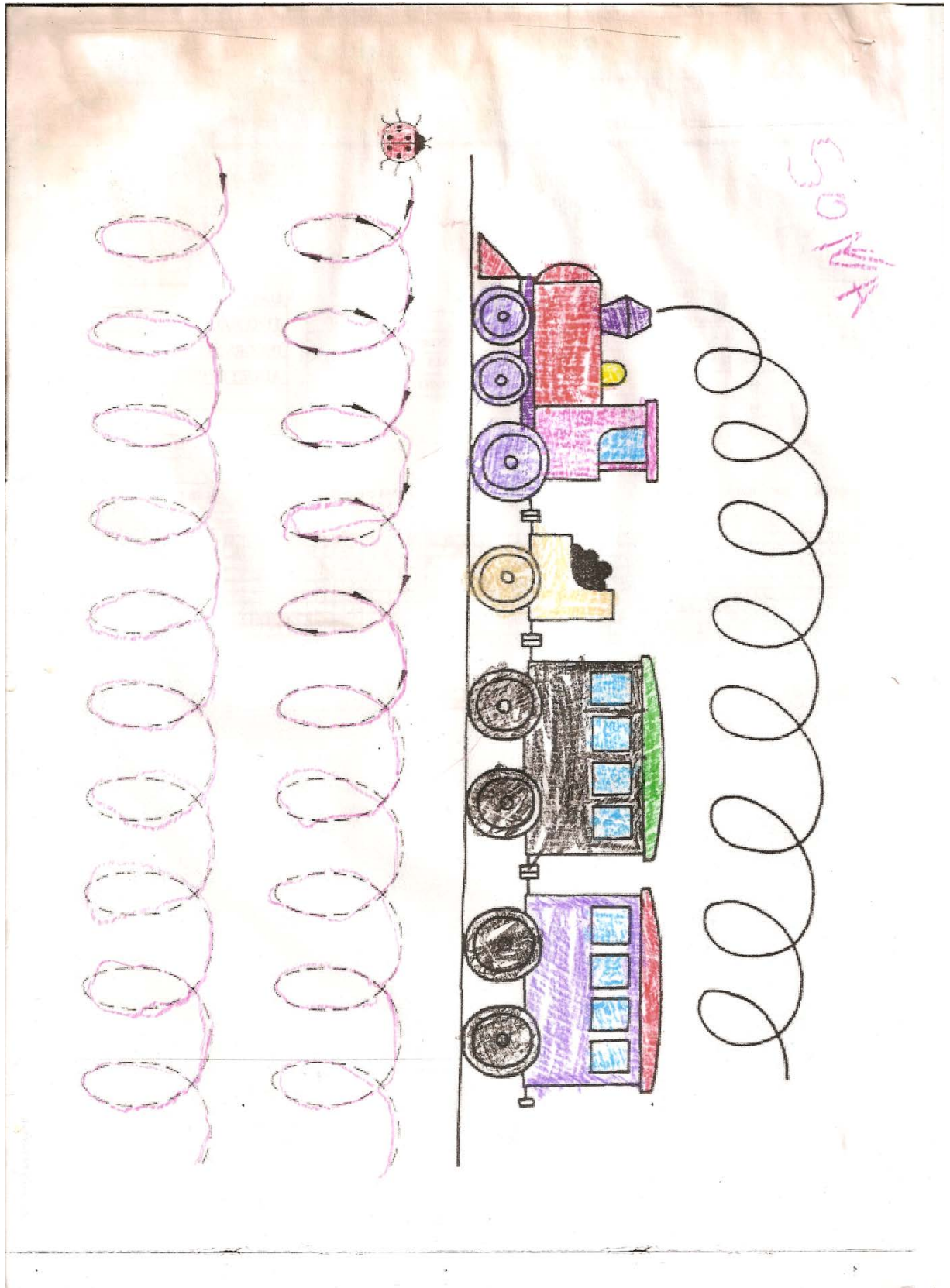
The illustration shows a child with brown hair, wearing a white shirt with red sleeves, holding a large, colorful parachute. The parachute has a central orange section and two pink sections. To the right of the child is a yellow sun with rays. Below the illustration are three rows of tracing practice. Each row consists of a solid top line, a dashed middle line, and a solid bottom line. The first row has a small downward arrow on the left and eight vertical dotted lines. The second row has eight vertical dotted lines. The third row has eight vertical dotted lines. Below the tracing practice, the text "Pre-printing Practice: Trace the dotted lines from top to bottom." is written. At the bottom of the page, the word "MADDA" is written in green, stylized letters.

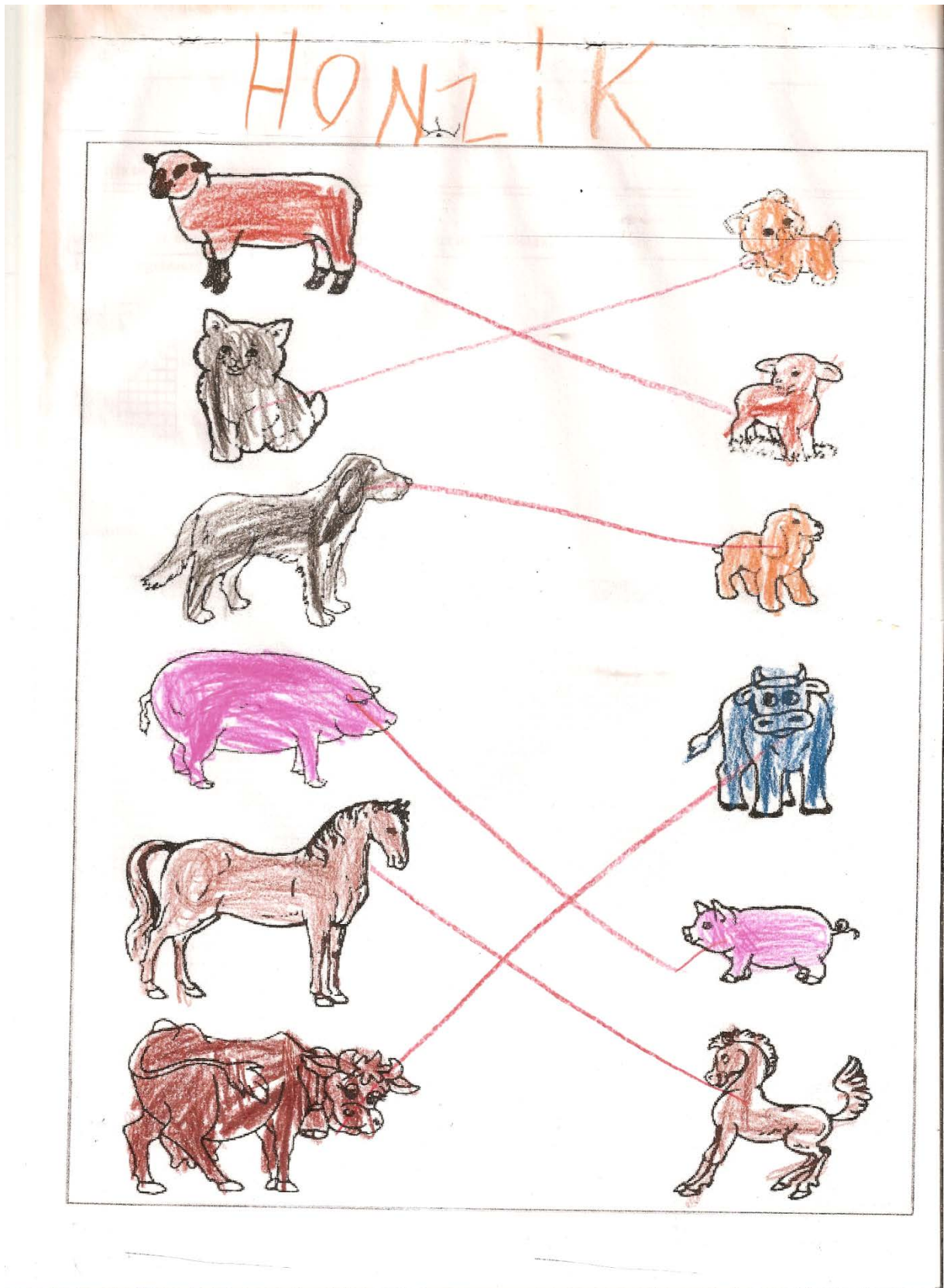
Pre-printing Practice: Trace the dotted lines from top to bottom.

MADDA

TERELKA

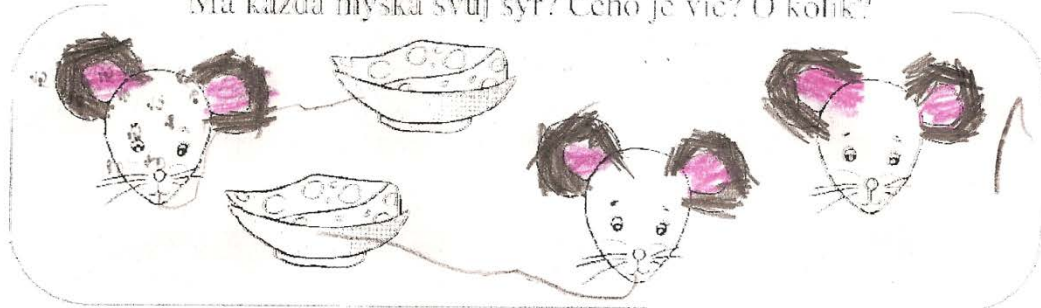

Spoj dvojice čarou. Dvojice vybarvi. Nevybarvený
obrázek ti jasně ukáže, čeho je víc a o kolik.

Má každá myška svůj sýr? Čeho je víc? O kolik?

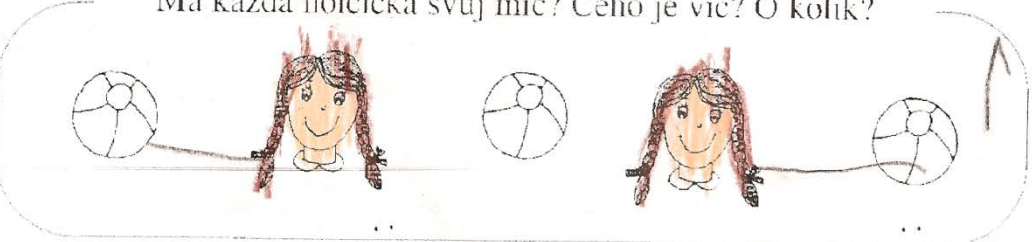
Má každá kočička svou misku? Čeho je víc? O kolik?

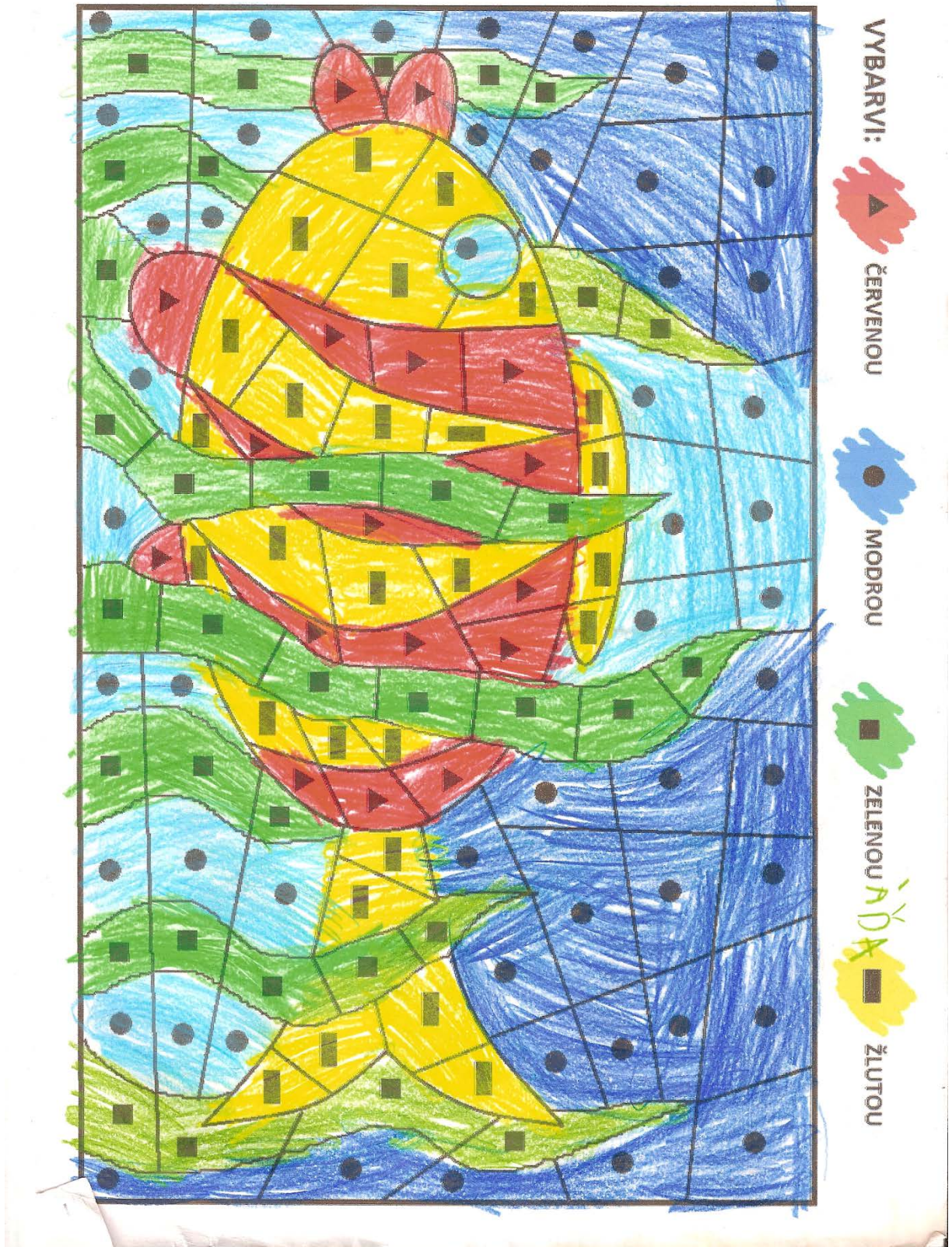

Má každý chlapec svou hokejku? Čeho je víc? O kolik?

Má každá holčička svůj míč? Čeho je víc? O kolik?

Geometrické tvary

Stavíme bránu.

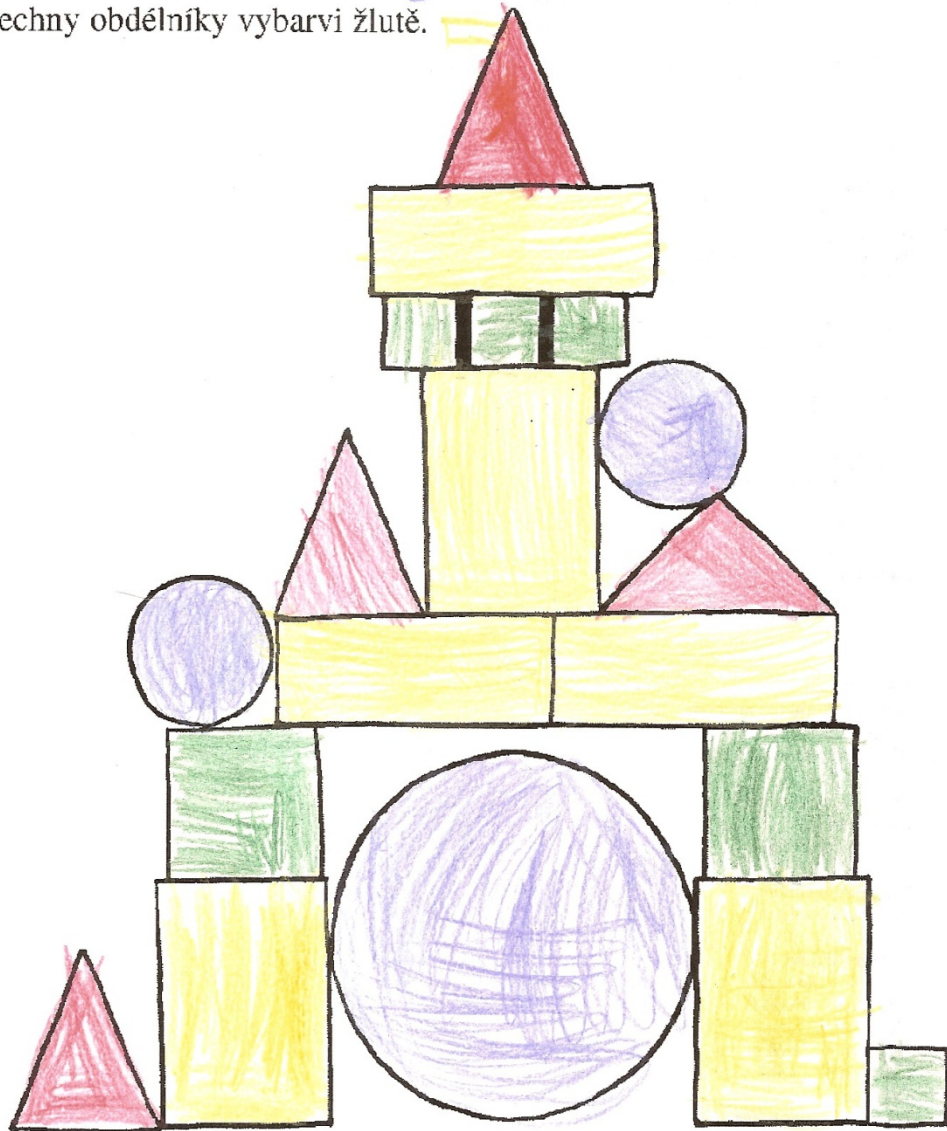
Všechny čtverce vybarvi zeleně.

Všechny trojúhelníky vybarvi červeně.

Všechny kruhy vybarvi modře.

Všechny obdélníky vybarvi žlutě.

ONDRA

Příloha č. 25

Příloha č. 26

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Tereza Pšondrová
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Petrová, Ph. D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Adaptační program podporující vstup do základní školy
Název v angličtině:	Adaptation program to support entry into primary school
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na adaptační program, který by měl podpořit děti ve snadnějším vstupu do základní školy. V teoretické části je rozpracována charakteristika dítěte předškolního věku, dítě mladšího školního věku, charakteristika předškolního a školního zařízení, aspekty spojené s nástupem do školy, rodina a její vliv na dítě. Obsahem praktické části je týdenní adaptační program, který byl vytvořen. V empirické části je popsáno pozorování adaptačního programu, který byl uskutečněn v mateřské škole a následné zkoumání, které proběhlo v 1. třídách, zda dětem tento program pomohl.
Klíčová slova:	Dítě předškolního věku, dítě mladšího školního věku, předškolní a školní zařízení, proces adaptace, školní zralost, školní připravenost, školní nezralost, rodina a její vliv na dítě, spolupráce rodiny a školy, návrh adaptačního programu
Anotace v angličtině:	The thesis is focused on an adaptation programme which should support children in an admission to primary school. In the theoretical part I am talking about the characteristics of a pre-school child and a gradechool child, the characteristics of a preschool and a gradeschool facility, the aspects which accompanes the primary school

	admission and also the family and its influence on the child. The content of the practical part of my thesis is my own week-long adaptation programme. In the empirical part I am describing the observation of the adaptation programme which was realized in kindergartens and the following research in the 1. grade of primary school, exploring whether the programme was helpful or not.
Klíčová slova v angličtině:	Prechool child, gradeschool child, preschool and gradeschool facility, adaptation process, school maturity, school immaturity, school readiness, family and its influence on a child, suggestion of an adaptation programme
Přílohy vázané v práci:	<ul style="list-style-type: none"> a) Obrazový materiál, příloha č. 1, 2 b) Pracovní listy, příloha č. 3 - 13 c) Pracovní listy vypracované dětmi, příloha č. 14 - 24 d) Fotodokumentace, příloha č. 25, 26
Rozsah práce:	115 stran